

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע.	היפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
18:22	18:37	18:31	18:31	18:31	18:21	18:30	18:39	18:32	18:22
19:34	19:36	19:35	19:35	19:36	19:35	19:36	19:36	19:34	19:35
20:14	20:11	20:13	20:13	20:13	20:14	20:12	20:14	20:09	20:14

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פרשת שמני טז - כב ניסן | דף היומי - עבודה זרה עו - הוריות ז | משנה ברוכה - סימן ש"ה טעף י"ב עד סימן ש"ו אמצע טעף ד' ואם שרבו" | מוסר - תורת הבית פרק ב' מ"והנה חמיוני" עד תחילת פרק ה' | קנין חכמה - פירק ד משנה כ עד משנה כב

יום המיישי י"ג ניסן תשע"ח | פניני חג הפסח | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

בבוקרו של ערב פסח הנשים לחוצות מאוד, ונוסף שאין זה ע"פ התורה שייצאו לרחובה של עיה, הרי אם יצטרכו ללכת דרך של 10-15 דקות, וישהו זמן ארוך במעמה, ואח"כ יארך זמן נוסף עד שישובו לביתן, עלולים להיווצר מכך מכשולות גדולים בענייני ביטול חמץ ושריפת חמץ! זוהי טובה גדולה שלא ילכו, ועל כן על פי התורה וההלכה אין להם להשתתף!

מזן בעל ה'שבט הלוי' אינו מסכים לכינוסי נשים במעמד 'ברכת החמה' בערב פסח לזימא דהילולא של בעל ה'שבט הלוי' זיע"א

שלא ייכבה, אזי לדעתם מותר להזיז את הזיזים שבשעון על מנת שהשעון לא יכבה את החשמל, וזה יישאר דלוק (עי' ש"כ פרק י"ג סעי' כח). אמנם דעת רבינו היתה לאסור, למרות שלפי ההלכה יתכן שמותר. "אבל הוא התבונן מה עלול לקרות בהיתר זה. אלו מכשולות עלולים לצאת. יתכן שבני הבית לא יידעו את הכלל שמותר להאריך את המצב הקיים, ואזי יבואו לשנות ולהקדים את ההדלקה או להקדים את הכיבוי. וכשיעירו להם יגיבו: 'הלא ראינו את אבינו עושה כן בשבת'..."

"או שעלול לפעמים כשהשעון כבר עומד על ה'זיז' האחרון שאמור כבר לכבות, ובוה שרק נוגע בשעון עלול לקרב את הפעולה בהזזת כל שהוא, נמצא מחלל שבת. לכן סבר רבינו שלא כדאי להתקרב כלל אל שעון השבת בתוך השבת. הוא ראה את ההיבט, מה עלול לצאת מכל פסק הלכה".

כך נהג במעליות שבת, שסבר, שאם יתירו זאת אף באמצעים המותרים, יתכן שיבואו לידי פירצה שאחרים יתירו אף קלנועית וכדומה, ולכן היתה לו ההוראה הברורה, שכל הוראה צריכה שתהיה בכנפיה זהירות מפני הבאות, שלא יביא לידי פירצה נוספת בחומת ההלכה.

עוד סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, ששאל את רבינו, אם ניתן להשתמש בחתונות במחיצה העשויה מזכוכית, שרק הנשים יכולות להביט ואילו הגברים אינם יכולים להביט מתוכה כלל. לכאורה היה נראה שיתיר זאת, כי הרי אין הגברים יכולים לראות כלל מהמחיצה, אולם הוא לא הסכים להיתר בשום אופן.

רבינו הסביר את דבריו שאלו הם דברים חדשים, ובשום אופן אין אנו רשאים לחדש דברים חדשים, כי מי יודע איזה דברים חדשים יצוצו לנו מחר. זוהי דוגמה אופיינית על ראייה של פוסק, עם הבטת מרחיקה לכת, שלמרות שבגדרי ההלכה אין בזה בעיה, מכל מקום משום חשש פירצה עתידית יש לאסור.

הוראה משולבת בהשקפה

שיטתו של רבינו בכל הוראותיו, היתה פסיקה לא רק על ההלכה, אלא גם לפי ההשקפה. רבינו התנגד נמרצות להמצאה של המכונות העובדות על ידי 'גרמא' בשבת, ואעפ"י שהיתרים אלו הם עבור בתי חולים במקומות שיש

סיפר תלמידו, הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א: "שמעתי מרבינו, שראה אצל כל הרבנים שזכה להיות בד' אמותם, וגם נהג כך למעשה שקודם כל פסק של הוראה שהוציא לרבים, חשב ושקל והעלה בדעתו שלא יפגום הפסק הזה ח"ו לעתיד, והוא כעין שנפסק בהלכה בשו"ע יו"ד, שלמורה הוראה אסור לפסוק דבר המתמיה לרבים".

"בכל הוראה, היה אומר רבינו, צריך ישוב הדעת וסייעתא דשמיא, שמלבד מה שיהא הפסק נכון ואמיתי על פי ד' חלקי שו"ע, צריך גם שיהא נכון גם מצד החינוך לדורות הבאים, שאין החכמה רק לפסוק ולומר על דבר מותר או אסור, אלא לשקול את התוצאה שתיווצר מחמת ההכרעה, ועל פיה להעמיד את התשובה באורה המדויק והמושלם".

"זכורני", סיפר תלמידו הרה"ג רבי ישראל דב ויזל שליט"א, "שפעם שאלתיו בהלכה ואמרתי לו נימוק למה נוכל להתיר את המקרה, הוא אמר לי: 'אתה צודק שמעיקר הדין זה מותר, אבל בהוראה אי אפשר להתיר את זה', למדנו כי יש הלכה ויש הוראה למעשה, וצריך הרבה חכמה בהנהגת הציבור, לדעת מה ילד יום ומה ההשלכות של כל הוראה.

"וכך פעם היה להיפך, בתשובה לשאלה מסוימת אמר לי: 'אתה יכול להקל ולנהוג כך'. תמתי בפניו: 'מה אני יותר גרוע מאחרים?', והוא השיב לי: 'אדרבא, אני יודע שאתה לא תיכשל, אבל לאחרים אינני יכול להתיר'. ובדרך זו העמיד תלמידים שהחזיר בהם את האחריות של ההוראה כלפי הכלל לדורות.

"זכורני עוד, שכאשר התחלתי להתעסק בהוראה, אמר לי: 'דע לך שכל פסק שלך זה פסק לדורות'. הוא לא הסביר את כוונתו, אבל ההסבר הוא פשוט, שהרי כאשר אדם שואל שאלה, הוא מאמץ את התשובה כהנהגה לחייו. בניו אחריו ממשיכים את ההנהגה של אביהם וכן הלאה. ורצונו היה להבהיר את גודל האחריות והזהירות, המוטלת על רב המורה הוראה, כאשר הוא יודע שדבריו עלולים להשליך לדורות!

"למשל, הזזת זיזים של שעון שבת. יש פוסקים שמתירים להזיז את זיזי שעון השבת, כדי להשאיר את המצב הקיים. כלומר, אם החשמל דולק וחפץ

פעם, לאחר תפילת ערבית, ניגש אחד המתפללים ושאל: "איך מחדירים בילדים יראת שמיים?". הזדקף רבינו ושאל בהתרגשות: "לך יש יראת שמיים?! - כשתהיה לך יראת שמיים, גם לילדים תהיה!..."

כנגד ארבעה בנים - לקט בענייני חינוך וענייני פסח, ממרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

בעת הרישום לשיבות, יש התלבטויות. לשיבת 'אורחות תורה' יש כתובת. המשגיח הגה"צ רבי חזקיה מישקובסקי שליט"א, עלה ונועץ וקיבל תשובות חדות וברורות. הגיע לאחד השמות ואמר: "בחור כשרוני, משפחה נפלאה, ומלא בעיות". סיפר, ואין פלא בכך שנרתע. שאל, ליתר ביטחון. שמע רבינו ואמר: "תבררו עוד".

כעבור כמה ימים, חזר ואמר: "אני מודה לראש הישיבה, שהורה להמשיך ולברר". התברר שהבעיות הידועות היו כקצה קרחון. ים של בעיות יש שם. תסבוכת נפתלת.

אמר רבינו: "נו, עכשיו שאתם מכירים היטב את הבחור ויודעים מה בעיותיו, תדעו להתמודד עמן. אם ילך לשיבה אחרת אף אחד לא ידע אותן, ואיך יעזרו לו?!"

(מוסף יתד, ד' טבת תשע"ח, כח)

ואחד תם

סיפר הגה"צ רבי אשר יחיאל קסל שליט"א, שכאשר כיהן כמשגיח בישיבת 'בית אחיעזר' באשקלון, למד שם בחור נפלא, מתמיד ושקדן, אבל חלש בכשרונותיו. למרות שקידתו נכשל במבחנים לשיבות הגדולות, ורק ישיבה אחת לבחורים חלשים נאותה לקבלו, בתנאי שאביו ישלם לאברך שיקדמו.

התנאי פגע בו. יום אחד הגיע קורן: נפתחת ישיבה חדשה למצוינים, והסכימה לקבלו!

אמר לו המשגיח: "איוועץ בענייך במרן ראש הישיבה!".

שמע רבינו ואמר: "מקומו של הבחור בישיבה החלשה, והוא זקוק לאברך שיקדמו. זו טובתו, ושם יצליח. מחמיא לו שקיבלוהו בישיבה למצוינים. אומר לך מדוע קיבלוהו ומה יקרה: ראש הישיבה רוצה שידעו שהוא פתח שיעור גדול, עם כמה עשרות בחורים. לכן קיבלוהו. אבל יעברו כמה חודשים, הישיבה תרכוש את שמה הטוב, הלימודים יהיו ברמה גבוהה והבחור לא יעמוד בה, ולא ישיג חברותות מתאימות. ראש הישיבה יראה שאינו מתקדם ואין לו את הכלים לעזור לו, ויוציאו מהישיבה. הישיבה הראשונה שקיבלה אותו בשעתו ולא הגיע - תסרב לקבלו, וימצא עצמו ללא מסגרת..."

למותר לציין שתחזיתו של רבינו התקיימה במלואה. הבחור הסתנוור מהישיבה למצוינים, הלך אליה ונכשל בה, הוזנח ונפלט. פנה אל המשגיח לעזרה, והמשגיח בא לפני רבינו, שאמר: "ראש הישיבה הראשון שקיבלו אשתקד, עשה זאת לשם שמיים. ידע שהוא חלש, וביקש לעזור לו. תפנה אליו ותאמר לו שהיית אצלי. התפעלתי מנכונותו לקבלו בשנה שעברה, והבעתי תקוות שיאות לקבלו עתה".

ואכן הסכים, ורבינו אמר למשגיח: "הגמרא אומרת (פסחים נ ע"א) שבעולם העליון 'עליונים למטה ותחתונים למעלה'. לראש הישיבה למצוינים שלא התמודד עם הבחור החלש - יש שם וכבוד בעולם הזה, ומי יודע מה יהיה עמו בעולם הבא. ולראש הישיבה החלשה אין כאן כבוד רב, אבל שם יהיה ברום המעלה!".

(מפי השמועה)

ופעם לאחר תפילת ערבית, ניגש אחד המתפללים ושאל: "איך מחדירים

המקורבים ביוקר רבינו ואיש אמונו, הגה"צ רבי חזקיה מישקובסקי שליט"א, המשגיח ד' ארחות התורה: נודע לי שאחד המקורבים ביותר לרבינו נתקל בסרוב בבואו לרשום את נכדו לתלמוד תורה מעולה. נכנסתי וביקשתי רשות לבקש בשמו מההנהלה שיקבלו את הילד. שאל רבינו: "ביקשו ממך להתערב, או שאתה מבקש על דעת עצמך?".

ענה שלא בקשו ממנו. זו יוזמתו.

"אם כן, תניח לענין. אילו היה מבקש, זה היה שונה. יש לי הכרת הטוב כלפיו. אבל אם לא ביקש, מוטב שלא להתערב".

עודנו עומד לפני רבינו, הגיע אדם לא מוכר. סיפר שהוא בעל תשובה, ונתקל בקשיים לרשום את בנו לאותו תלמוד תורה. פנה רבינו להג"ר ח"מ מישקובסקי להסדיר את הענין. להורות בשמו לקבל את הילד.

לא התאפק ושאל: מדוע במקרה הקודם נמנע מהתערבות, וכאן פועל בכל התוקף?

ענה רבינו: "איך לא תבין - ראשון יצליח להכניס את בנו לתלמוד תורה. אם לא לזה, אזי לאחר. אלא מאי, הוא רוצה להכניסו לתלמוד תורה זה בדווקא. אם נענה בסרוב, הרי זה משום שהרישום גדול, ואיישו את כל המקומות. אם אתערב למענו, ידחו ילד אחר, ואין דוחין נפש מפני נפש.

"אבל הורה זה, מי ידאג לו? כשם שדחוחו כאן, עלולים לדחותו במקומות אחרים. אין לו קשרים ואין לו השפעה. הוא מכיר כתובת אחת, אני כמו אבא שבילו. ואב תמיד מתערב עבור בנו!".

(מפי השמועה)

הוא מכיר בביטחון רב, ואולי יזיק לגדולים... ונשאל: האם גם לבנות זה אותו חיוב? ענה: למה לא? זה אותו חיוב! אמנם אינו צריך ללמוד איתן ש"ס, אבל אמונה בה' ובהשגחתו - חיובנו לעשות רצונו ולעבדו, זה נצרך גם לבנות. החפץ חיים היה אומר את ההגדה ומתרגמה לאידיש, כדי שגם הנשים יבינו (פרי חיים, גליון ר).

אברך שאל את הגאון רבי יהושע מישקובסקי שליט"א, תלמיד רבינו: "קראתי בעיתון שראש הישיבה אמר בכנס חינוך, שמעולם, בכל שנותיו כראש ישיבה, לא העדיף את התלמיד הכשרוני על פני הבינוני והחלש". והשתאה: "האם הוא מלאך?! והרי אני אב לכמה ילדים, ואוהב את כולם, ואיני מצליח שלא להתפעל יותר מהבן הכשרוני והמבריק!". ענהו: "איני יודע, אכנס ואשאל".

כשבא לפני רבינו, אמר: "ראש הישיבה מורה תמיד שלא לסמוך על הנכתב בעיתון. יש לי לכך ראייה". שהנה, כתבו בשמו דבר מופקע... ענהו: "אמת שאין לסמוך על הכתוב בעיתון, אבל הפעם זה נכון... תשאלו איך הצלחתי לנהוג כך. והתשובה, שתמיד עמדו לנגד עיני דברי הגמרא, שרבו יוחנן בן זכאי היה קטן תלמידו של הלל הזקן, וכל התורה שבידינו היא ממנו. ותמיד אני חושב על כל תלמיד, ולו החלש ביותר, אולי הוא יהיה רבן יוחנן בן זכאי של הדור הבא!".

ענה: הוא יכול לדבר לקטנים, וזה בכלל לא יזיק לגדולים... ונשאל: האם גם לבנות זה אותו חיוב?

ענה: למה לא? זה אותו חיוב! אמנם אינו צריך ללמוד איתן ש"ס, אבל אמונה בה' ובהשגחתו - חיובנו לעשות רצונו ולעבדו, זה נצרך גם לבנות.

החפץ חיים היה אומר את ההגדה ומתרגמה לאידיש, כדי שגם הנשים יבינו (פרי חיים, גליון ר).

אברך שאל את הגאון רבי יהושע מישקובסקי שליט"א, תלמיד רבינו: "קראתי בעיתון שראש הישיבה אמר בכנס חינוך, שמעולם, בכל שנותיו כראש ישיבה, לא העדיף את התלמיד הכשרוני על פני הבינוני והחלש". והשתאה: "האם הוא מלאך?! והרי אני אב לכמה ילדים, ואוהב את כולם, ואיני מצליח שלא להתפעל יותר מהבן הכשרוני והמבריק!". ענהו: "איני יודע, אכנס ואשאל".

כשבא לפני רבינו, אמר: "ראש הישיבה מורה תמיד שלא לסמוך על הנכתב בעיתון. יש לי לכך ראייה". שהנה, כתבו בשמו דבר מופקע... ענהו: "אמת שאין לסמוך על הכתוב בעיתון, אבל הפעם זה נכון... תשאלו איך הצלחתי לנהוג כך. והתשובה, שתמיד עמדו לנגד עיני דברי הגמרא, שרבו יוחנן בן זכאי היה קטן תלמידו של הלל הזקן, וכל התורה שבידינו היא ממנו. ותמיד אני חושב על כל תלמיד, ולו החלש ביותר, אולי הוא יהיה רבן יוחנן בן זכאי של הדור הבא!".

סח מקורב רבינו ואיש אמונו, הגה"צ רבי חזקיה מישקובסקי שליט"א, המשגיח ד' ארחות התורה: נודע לי שאחד המקורבים ביותר לרבינו נתקל בסרוב בבואו לרשום את נכדו לתלמוד תורה מעולה. נכנסתי וביקשתי רשות לבקש בשמו מההנהלה שיקבלו את הילד. שאל רבינו: "ביקשו ממך להתערב, או שאתה מבקש על דעת עצמך?".

ענה שלא בקשו ממנו. זו יוזמתו.

"אם כן, תניח לענין. אילו היה מבקש, זה היה שונה. יש לי הכרת הטוב כלפיו. אבל אם לא ביקש, מוטב שלא להתערב".

עודנו עומד לפני רבינו, הגיע אדם לא מוכר. סיפר שהוא בעל תשובה, ונתקל בקשיים לרשום את בנו לאותו תלמוד תורה. פנה רבינו להג"ר ח"מ מישקובסקי להסדיר את הענין. להורות בשמו לקבל את הילד.

לא התאפק ושאל: מדוע במקרה הקודם נמנע מהתערבות, וכאן פועל בכל התוקף?

ענה רבינו: "איך לא תבין - ראשון יצליח להכניס את בנו לתלמוד תורה. אם לא לזה, אזי לאחר. אלא מאי, הוא רוצה להכניסו לתלמוד תורה זה בדווקא. אם נענה בסרוב, הרי זה משום שהרישום גדול, ואיישו את כל המקומות. אם אתערב למענו, ידחו ילד אחר, ואין דוחין נפש מפני נפש.

"אבל הורה זה, מי ידאג לו? כשם שדחוחו כאן, עלולים לדחותו במקומות אחרים. אין לו קשרים ואין לו השפעה. הוא מכיר כתובת אחת, אני כמו אבא שבילו. ואב תמיד מתערב עבור בנו!".

(מפי השמועה)

שלמה המלך בחכמתו כבר המציא את המכונות של ימינו, ולא פרסמן כדי שלא להרבות בתאונות דרכים. ושמעתי מגיסי הגר"ח קנייבסקי שליט"א שגם אביו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל, אמר כך. ושמעתי שחכם אחד אמר, שהתורה באה ללמדנו שאם החכמים הגויים יתפארו שהם חכמים יותר מדורות הקודמים, יאמרו להם: החכמים של פעם יכלו להוציא דם ממים, ואתם לא

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על הנותן בהם סימנים

פטר סבך את השאלה העומדת לפנינו, וזה הוא פשר ראשי התיבות שבצוואה: ות"ל - ואל תתודע לרשות, עין ברע"ב - רבי עובדיה מברטנורא, והגר"א - והגאון רבי אליהו, שפרשו שם: "ואל תתודע לרשות - כדי ליטול רבנות על ידה"...

הרב מטעפליק לא קיבל, כמובן, את ההצעה האמורה, ונשאר לכהן כרבה של שכונת 'בית ישראל' בירושלים, ומשם יצאו פסקיו לעולם התורה. גדולי הדור, כמו מרנן ורבנן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ובעל החזון איש, התחשבו בדעת תורתו ובפסקיו.

ויאמרו החרטומים

שלמה המלך אומר בקהלת (ב', ח'): "כנסתי לי גם כסף וזהב... עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות". מה הכוונה "שדה ושדות"?

אומרת הגמרא (גיטין סח ע"א): "במערכב אמרי: שידתא", ופרש רש"י: "שידתא - עגלה למרכבת נשים ושרים".

ובספר "בניהו" תמה: מאי רבותא דשלמה בהכי שהיו לו עגלות, והרי אף אנשים פשוטים יש להם עגלות?

וכתב לישב: "כיון שעל שלמה המלך כתיב: 'ויחכם מכל האדם', אם כן ודאי שהיתה לו החכמה של זמננו לעשות עגלה שתסע על ידי קיטור, אלא שלא היה חפץ לפרסם הדבר, שיכול להיות גם לרעה, כמו שרואים היום [תאונות דרכים], אבל לעצמו ולאשתו ודאי שעשה מרכבה המונעת על ידי כח הקיטור וכדומה, וזו שידתא ושידתא, והוא מלשון שד, משום שהיתה הולכת במרוצה גדולה כהרף עין, כמו השדים", עכ"ל.

כלומר, שלמה המלך בחכמתו כבר המציא את המכונות של ימינו, ולא פרסמן כדי שלא להרבות בתאונות דרכים. ושמעתי מגיסי הגר"ח קנייבסקי שליט"א שגם אביו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל, אמר כך.

ושמעתי שחכם אחד אמר, שלכן כתוב בתורה שחרטומי מצרים הוציאו גם הם דם מהמים, ולכאורה מאי נפקא מינה בזה? אלא שהתורה באה ללמדנו שאף אם יגיע זמן שהחכמים הגויים יתפארו בעצמם שהם חכמים יותר מדורות הקודמים, שלא יכלו להמציא את ההמצאות שלהם, יאמרו להם: החכמים של פעם יכלו להוציא דם ממים, ואתם לא, אלא שהקב"ה לא נתן את החכמה, ועכשיו החליט לפתוח שיערי החכמה ועוד, שהרי בכל ההמצאות יש גם הרבה רע, ולכן החכמים שידעו הבינו גם את הרוע שיצא מזה, ולכן לא גילו זאת.

(מתוך הגדה של פסח 'חשוקי חמד')

כאשר הגיעה ארצה, בשנת תש"ט, העליה הגדולה מתימן, באה לביקור בישיבת סלבודקה קבוצה של עשרות ילדים תימנים שהצביעו על פאותיהם הגדולות וכינו אותן 'סימנים'.

ניגשתי אליהם ואמרתי להם: בואו ואגלה לכם מדוע הפאות שלכם קרויות כך. התורה אומרת: "ואבדתם בגוים" (ויקרא כ"ו, ל"ח), והמדרש אומר שעם ישראל הוא בגדר אבדה. והרי אבדה עם סימנים אין בה יאוש, וזו בדיוק הסיבה שחכמי תימן הגדירו את הפאות שלכם כ'סימנים', כדי לרמוז בכך שכל עוד שהצורה היהודית קיימת - יש תקוה ולא צריך להתיאש, כיון שיש סימנים.

נותן בהם סימנים

לפנינו סיפור על אחד מגדולי ישראל אשר הלך בדרכו של רבי יהודה, את הוראתו לנכדו כתב בראשי תיבות, ושנים רבות לא הצליחו לפענח את פשרם: כשעלה רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל הרב מטעפליק, לארץ הקודש, קיבל קודם יציאתו ממקום מושבו פתק קטן ובו ארבע מילים מסתוריות, בתוספת הערה, שפתק זה הוא צוואה של סבא שלך שהורה למסרה לנכדו הראשון שיעלה לארץ ישראל. מה כללה הצוואה ומה נאמר בפתק? על פניהן היו אלו מילים שאין בכח אדם לפענחן: "ות"ל עיין ברע"ב והגר"א".

כשהגיע לירושלים מסר הרב מטעפליק את הצוואה לגאוני העיר וצדיקיה, על מנת שיפענחו מה שנאמר בה ומה התכוון הסבא, ואין פותר. הגאון מטעפליק לא ידע את פשר הצוואה ושמר אותה לעת מצוא.

הגאון מטעפליק הגיע ארצה בתקופת דוחק ומחסור, וקשיי הפרנסה היו למעלה-ראש. ברם, למרות הקשיים, היה לבו מלא שמחה וסיפוק על שזכה לעלות לארץ ישראל ולהתישב בירושלים עיר הקודש.

מספר חודשים לאחר עלייתו, התייצבה לפני הרב מטעפליק משלחת מכובדת מטעם הרשות והצעה מפתה בפייהם; לשמש כרב רשמי עם משכורת מכובדת, דירה נאה, סמכות והשפעה, ועוד ועוד.

ברגע הראשון דחה רבי שמשון אהרן את ההצעה, אך חברי המשלחת לא הרפו, וניסו לשדלו שחבל לו להפסיד בידיים הזדמנות כזו שאינה מזדמנת כל יום. "אולי כדאי שהרב יתעץ וישקול את הדבר פעם נוספת", אמרו.

פנה הרב מטעפליק אל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל וביקש חוות דעתו בענין. להפתעתו, ביקש רבי יוסף חיים לעיין שוב בצוואה המסתורית. הפתק הובא לפני רבי יוסף חיים, שעיין בו פעם נוספת, ולפתע אורו עיניו.

"סבא שלך צפה את עתידך", אמר לרבי שמשון אהרן. בחמש המילים הללו

קו השיעורים של דרשו
077-2222-666 א*4992

אחרי שחרית, הרבנית ע"ה הכינה והגישה לשולחן, כמו בכל בוקר, מעט רסק מתפוחים וכזית מזונות, אך היה על השולחן דבר מבושל נוסף, שכנראה בישלה אחת הבנות והביאה לרבינו. מיאן רבינו לאכול שום תוספת ואמר: "הרי היום אין לי סיום, רק מחר יש בעזה"י סיום על מסכת חולין, ואטעם משהו נוסף לכבוד הסיום"

על סיומי הש"ס וקבלת עול תורה של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

הווי עובדה, שאחרי שחרית הרבנית ע"ה הכינה והגישה לשולחן, כמו בכל בוקר, מעט רסק מתפוחים וכזית מזונות, אך היה על השולחן דבר מבושל נוסף, שכנראה בישלה אחת הבנות והביאה לרבינו. הראיתם לרב (כמנהג להראות לו, כדי לומר לו איזו ברכה לברך, כי אינו מכיר במאכלים), ומיאן רבינו לאכול שום תוספת ואמר: "הרי היום אין לי סיום, רק מחר יש בעזה"י סיום על מסכת חולין, ואטעם משהו נוסף לכבוד הסיום..."

קבלת עול תורה של רבינו היא בתכלית, עד שנעשה לספר תורה חי, ולא יכול להיפרד מהתורה לרגע אחד. שאלתי את רבינו אם צריך לברך שהחינו על כובע חדש? "אם יש לך שמחה תברך. אני לא מברך".

שאלה: האם אף על חליפה ובגד? - "אני לא מברך שהחינו כלל על בגד חדש, אין אצלי שום נפק"מ בין חדש לישן..."

סיפורי רבינו על כלה פלונית, אשת ת"ח צעיר, שאמרה 60 פעם תהלים כנגד 60 מסכתות הש"ס שחתנה החדש יודע את הש"ס. תגובה: "שתגיד תהלים עוד ג' פעמים, כי יש ס"ג מסכתות, אך יש אומרים כי כל ג' ה'בבות' הם אחד".

שמעתי ת"ח גדול אומר לרבינו, על מה שאמרו בש"ס שבת, שצורבא דרבנן שסיים מס' עבידנא יומא טבא לרבנן, ומדוע לשון 'צורבא מרבנן' ולא 'תלמיד חכם', כי 'צורבא' פירש רש"י שהוא צעיר וחריף. ולכן בדרך כלל אינו מסיים את המסכת, וכשמסיים זה יום טוב...

תגובת רבינו: "כי תלמיד חכם זה לא חידוש, כי כל יום צריך לגמור מסכת". ואמר רבינו: "בתולדות אדם כתוב שלא אכל שום סעודה, רק אם סיים קודם לכן מסכתא. בערב ראש השנה הייתי עושה סיום על קידושין, והחזון איש ביקשני שאכנס אליו בשעת סיום, כי יש ענין של תענית באותו יום, ואף שאסור לו להתענות אבל מהיות טוב, למה שלא יהיה בסיום".

א' האזינו א' סליחות תש"ס. הבחנתי כי רבינו עומד לסיים את הש"ס בסדר הלימוד עם בנו, ואמרתי לו שזה סיום מיוחד - ש"ס של "ולמדתם אותם את בניכם". ופעם אחת הרב בנגיס זצ"ל עשה שמחה מיוחדת על סיום הש"ס שלו, ושאלוהו מאי האי, ואמר

- "זה ש"ס מיוחד, כי בעת שאני ממתין לסנדקאות בברית או לסידור קידושין יש לי סדר של לימוד ש"ס, ועתה הסיום, וזה ש"ס מיוחד".

שמעתי זאת. ושמעתי מהחזו"א עצמו שפעם אחת השאגת אריה עשה שמחה של סיום הש"ס, ושאלוהו מאי האי ואמר: "זה פעם האלף!". והחזו"א ביארצייט שהיה לו, היה לוקח גמרא חולין ועובר בהרהור כשעה או שתיים, ועושה סיום.

רבים מסתפקים אודות לימודים שונים, האם אפשר לשמוח בסעודת סיום, והאם אפשר לאכול בסיומים אלו בערב פסח ובתשעת הימים? מאות שאלות מגיעות לרבינו בתחומים אלו, חלקם יובאו כאן, לכבודה של תורה. האם גמרא בלא רש"י נחשב סיום?

אם הבין מה שלמד, הוי סיום, גם אביי שאמר שעבידנא יומא טבא לרבנן למד בלא רש"י.

רבינו ענה פעם לשאלתי, ואמר כי בגיל 16 (לערך), עשה סיום ש"ס פעם ראשונה, וקצת אח"כ החל לסיים מידי שנה בשנה.

חיסר בגמ', האם הוי סיום מסכת?

אין זה קריאת התורה, שכל אות מעכבת, אלא א"כ חיסר סוגיה שלימה. למד מסכת ורוצה לעשות סיום ויש קטע או קטעים שלא הבין, אם סגי

המשך בעמוד הבא <<<

אמר רבינו: "בבחרותי כאשר באתי ללשכת גיוס לקבל דחיה, שאלו היכן אתה גר, אמרתי בישיבה, שאלוני מה הכתובת, אמרתי שאיני יודע, וכי מנין אדע את הכתובת, כתבו לי: 'עושה רושם מוזר', ופטרוני, סיפרתי זאת להחזו"א, ונהנה מכך".

אמרתי: 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ומ"מ לצערנו בני הישיבות עדיין צריכים ללכת ללשכת הגיוס כדי לקבל דיחוי, ורבינו קיבל כל כך עול תורה, שפטרוהו גם מזה. ודאי שזה כך, שאם בני תורה מקבלים עול תורה לחלוטין, אפשר לזכות להיפטר אפילו מזה".

מה היה עם רבינו בלשכת גיוס? פעם א' באתי וישבתי עם גמרא, ניגש האיש ממונה בצבא ושאל אותי מה שם הרחוב של הישיבה שבה אני לומד עניתי שאיני יודע, ובאמת לא ידעתי, ורשם פתק שנראה לו שאני משוגע, ונפטרתי מהם לכמה שנים. ושוב פעם אחרת באתי לשם, וכנראה קראו את שמי ולא שמעתי, וכך ישבתי ולמדתי כמה שעות, עד שבא אחד ואמר לי: 'כולם כבר הלכו, אין אף אחד ולמה תשב כאן?...'

עובדות מחיי התורה של רבינו שר התורה, מהבית פנימה

רבינו מתחיל את הש"ס בערב פסח, במסכת ברכות, ומסיימה בערב ז' דפסח, ואז בז' דפסח מתחיל ח' דפים של משניות 'זרעים', ובמקביל את כל הדפים מהירושלמי השייכים להם. לכן ימים אלו אצל רבינו עמוסים. ואמר לי פעם שצריך ללמוד כל יום 50-60 דף ירושלמי 'זרעים'. וכמדומה שבשמונה ימים גומר את כל סדר זרעים.

בכ"ו ניסן תשס"ט אמר לי, כי בימים אלו אין לו זמן לכתוב חידושי תורה, ומחמת ריבוי הדפים שלומד. ולמחרת שאלתי: האם מתקשה בהשלמת הלימוד של החובות? ואמר: "זה קשה". שאלתי, האם קשה לרבינו יותר משנים שעברו? - "יש מקומות יותר קשה יש מקומות יותר קל, במה שיגעתי יותר קל, כלאיים היה יום יותר קל, אבל דמאי יותר קשה".

שאלתי: הרי פעם אחת ראיתי את רבינו (בלימוד מסכת יבמות) שלמד דף אחד כשתי דקות וחצי. וענה: "כי יבמות הוא ממש גירסא דינקותא, כי למדתי עוד בנערותי מאבא,

ולפני ששלחני לישיבה בפ"ת אמר לי, שיבמות הוא רוצה שאלמד אצלו כי היא מסכת קשה. וכך היה שלמדתי עמו יבמות ואח"כ שלחני לפ"ת".

למחרת, כ"ח ניסן תשס"ט, שאלתי שוב: איך החובות היום? - "זה קשה. אין שום לימוד בלא קושי כלל, היום זה הלימוד של מסכת שביעית".

ה' שמיני, כ"ד ניסן תש"ע. רבינו אמר לי כי "היום אין קבלת קהל, וגם ביטלתי את הטיפול הבריאותי [הלא דחוף] כי בשבוע אחד הזה, כעת אני לומד כל 'זרעים' עם ירושלמי. אמש למדתי 70 דף". וכי זה לוקח כל כך הרבה זמן? הרי פעם אחת ראיתי שרבינו לומד דף ביבמות בכ-3 דקות? וענה: "בשבוע הזה הלימוד לוקח לי את רוב היום, ואין כוחי כמו בימים עברו, ולפעמים אני צריך לעיין שוב, וזה לוקח זמן".

אמרתי: אמש רבינו לא חש בטוב, והיום רבינו נראה טוב יותר מאתמול. תגובה: "כי היום יש לי ללמוד יותר, כי אני בע"ה צריך לסיים היום נדרים, וזה לומד של 20 דף ליום, כי נדרים, שזו גמרא קלה, אני לומד כפול כל יום, ושאל"כ לא אסיים את סדרי עד ערב פסח".

באחד הימים רבינו היה נראה חלוש, והתעניינתי האם לא חש בטוב, אמר לי: "אני מרגיש קצת חולה". שאלתי: האם זה מפריע ללימוד? והשיב: "זה מגיע ובא מכך, שלא לומדים..."

אם השאיר קטע קטן בסוף המסכת האם אפשר לעשות סיום אחרי זמן? אין לזה צורה וטעם, עד שבוע שבועיים עוד אפשר להמתין, אבל לא אחרי זמן רב. וגם אם הטעם שמשאיר את הקטע בסוף המסכת מחמת שיש לו יאראייט בעוד תקופה מסויימת, אין לזה טעם, ויסיים קודם לכן, וגם באופן זה יהיה לנפטר לעילוי נשמה לא רק אם מסיים ביאראייט עצמו.

אם בכל זאת השאיר קטע לאחר זמן רב, האם כבר אין אפשרות לומר קדיש שאחרי סיום?

הרי גם אחרי קטע גמרא סתם, אפשר לומר קדיש, ומאי אכפת לו אם מוסיף שם [הדרן]. ויכול לומר קדיש.

מהו שישאיר הסוף ובינתיים יחזור המס' איזה פרק ועדיין עוסק בה? בשעת הדחק, אפשר. שאם חוזר על פרק האחרון יכול גם לגמור ויהיה סיום, כי אם עדיין חוזר על תלמוד המסכת עדיין לא גמר. אבל להשאיר רק מעט גמרא ועליה לחזור, לא.

בסיום מס' נוהגין להתחיל מס' אחרת, מה המנהג כאשר אינו יודע מה ילמד אח"כ?

יתחיל איזו מסכת שירצה ואח"כ יכול לשנות ללמוד דבר אחר. מה שאומרים בסוף המסכת "הדרן עלך והדרך עלן", בפשטות הכוונה אני 'אחזור עלייך ואתה תחזור עלי'. ולכאורה הלשון היתה צריכה להיות "אליך" ולא עליך? וכן מה פי' שאתה תחזור אלי?

בפשיטות, הבנת הדבר היא שזו בקשה "והדרך עלן" פירושו - שיהא לי זכות התורה.

(מתוך הספר 'כל משאלותי')

לסיום לענין סעודת מצוה עם כל דיניה? וכי כל אלו שעושים סיום באמת מבינים הכל? יש שרק חושבים שמבינים, ואפילו הכי עושים סיום, אטו הרמכים רוכבי הרכש האחשתרנים ידעינן. וישתדל להבין הכל.

קטן העושה סיום, אם אפשר לבכורות לאכול בו בערב פסח? למה לא?! זה סיום גמור גם לתשעת הימים.

סיום סדר או מסכת משניות שאין בהם גמ', כגון בזרעים וטהרות. אם זה כסיום מסכת יש אומרים שכן ויש אומרים שלא.

ושבו שאלו, אם סיום סדר אחד משניות אומרים קדיש של סיום? יש אומרים. ויגיד רבי חנניה בן עקשיא אומר וכו' ואז יגיד קדיש של סיום. רבינו מקפיד לטעום משהו עשרות פעמים בשנה, בכל סיום מסכת שלו. רבינו אמר לי, כי בכל סיום מסכת בסדר לימוד הש"ס שלו, טועם משהו, כדי שהסיום בערב פסח יתירנו, [ומדוע תלוי בזה? כי שמע מאביו זצ"ל שאם אינו טועם בסיום, יש אומרים שזה לא מתירו לאכול בסיום דערב פסח]. כ"ח ניסן תשנ"ז. בחור שואל כי למד בשיבה במחזור אחד חצי בבא קמא, ובמחזור שני בשיבה את החצי השני. אם יעשה סיום בערב פסח להפטר מתענית בכורים?

למה לא, זה סיום של מסכת שלימה ומה שהפסיק כמה שנים באמצע לא מגרע לו.

למד בקיץ שעבר קידושין ונשארו לו שלושים דפים, ועתה לפני פסח רוצה להשלימם לסיום בכור, וכבר שכח מה שלמד אם זה מצורף?

למה לא, יכול ללמוד את הנשאר והווי מסכת שלימה.

הוראת רבינו בכרכת חמה

דוגמא נוספת לכך, ראינו לפני קיום מצוות 'קידוש החמה', שכלל ישראל קיים בערב פסח תשס"ט. בערב שבת הגדול תשס"ט, פורסם ברחובות בני ברק ובכתבי עת, מכתבם של רבינו זצוק"ל ושל יבל"ח הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א, אודות הנשים, כי "אף הנהוגות לברך ברכת החמה, מכל מקום אין ראוי ונכון שנשים יתאספו ברחובות קריה, אלא תברכנה בביתן או סמוך לביתן".

רבינו ראה את מניעת השתתפות הנשים כדבר נחוץ עד מאוד, וזירזו רבות את ראש העיר ואת פרנסיה שלא יפרסמו במודעות היכן תתכונה הנשים, במעמד שיתקיים בב"ב. לבן גיסו הרה"ח ר' יהודא עקיבא גלבר הי"ו, ששאלו למה הרב החלטי כל כך בדבר זה, השיב רבינו: "מוטב שלא תשאל, הנני רואה סכנה בדבר!".

כאשר נודע לרבי מויזניץ שליט"א על הוראתו של רבינו, מפי הדומ"ץ הגרי"מ שטרן שליט"א, הסתפק האדמו"ר איך ינהגו נשות קהילת ויזניץ במעמד ברכת החמה, שהרי במעמד החמה הקודם שהתקיים בראשות כ"ק רבנו ה'ישועות משה' זי"ע בשנת תשמ"א, כן השתתפו הנשים.

לאחר דיון עם חברי הבד"ץ דויזניץ, החליט הרבי מויזניץ לשגר את הרה"ח ר' צבי פייביש מילר הי"ו אל רבינו, ולהניח לפניו את כל צדדי השאלה. לשמוע את חוות דעתו הגדולה. ר' פייביש הציג לפני רבינו את צדדי השאלה, ורבינו השיב והרחיב בעומק מצוות ברכת החמה, ובנידון המחלוקת אם נשים מברכות או לאו, ולבסוף הוסיף: "נשים תצאנה בפומבי לרחובה של עיר אין לכך כל מקום! הרי יש אפשרות שהנשים תעמודנה בחלונות ביתן ויביטו על המעמד?".

על כך השיב ר' פייביש, שהמעמד אינו מתקיים בתוך שיכון ויזניץ, המעמד יתקיים במרחק הליכה מהשיכון, ברחבה גדולה ברח' הרב כהנמן!

כאן פסק רבינו בהחלטיו: "ס'קומט נישט אין פראגע!", על הנשים לברך כל אחת בביתה בגינת הבית, או למעלה על גג הבית, בתנאי שיש שם מעקה, לכל היותר יתאספו חמש נשים ויברכו בצוותא, נשים הרוצות להשתתף במעמד של החסידים, יכולות כיום לשמוע את המעמד דרך הטלפון, והוסיף רבינו: "זוהי טובה גדולה לויזניץ שהרבי שלח לשאול את השאלה הזו".

וכאן הוסיף רבינו את נימוקו, שמכך ניתן להיווכח בשיקול דעתו הרחבה, וביכולתו לחשב מראש מכשולים העלולים להיווצר: "מנהיג בישראל, מוטל עליו להכיר ולדעת את חלק האנשים ואת חלק הנשים, הנני מכיר את חלק הנשים היטב, ובבוקרו של יום ערב פסח הן לחוצות מאוד, ונוסף שאין זה ע"פ התורה שייצאו לרחובה של עיר, הרי אם יצטרכו ללכת דרך של 10-15 דקות, וישהו זמן ארוך במעמד, ואח"כ יארך זמן נוסף עד שישבו לביתן, עלולים להיווצר מכך מכשולות גדולים בענייני ביטול חמץ ושריפת חמץ! זוהי טובה גדולה שלא ילכו, ועל כן פי התורה וההלכה אין להם להשתתף!".

(מתוך הספר 'ולא שבט הלוי בלבד')

פיקוח נפש. מכל מקום רבינו ראה בזה הרס השבת, משום שבצורה כזו ניתן להתיר את כל ל"ט המלאכות של שבת ח"ו. הוא העדיף שיעשו זאת שלא על ידי גרמא אלא על ידי הדלקה בפועל - בשעת פיקוח נפש - או ע"י נכרי בחולה שאין בו סכנה, מאשר על ידי היתרי גרמא מפוקפקים.

גם בעצם ההיתר של גרמא לא הסכים, משום שמכונה שמיצרים אותה בצורה כזו שהמתג מפעיל את המנוע, מה משנה אם המנוע נדלק ישיר, או ע"י שרשרת של פעולות, הכל נחשב פעולה מכח האדם. 'גרמא' זה רק כשהפעולה באה מאליה.

מאותה סיבה היתה דעתו לאסור לחלוטין 'מעלית שבת', וכן בבית החולים 'מעייני הישועה' לא הרשה להתקין מעלית שבת, והעדיף להתיר לומר לגוי כשצריך עבור חולה, כמו כן ישתדל מאוד והפעיל השפעתו שלא יבנו בבני ברק בניינים רבי קומות, כדי שלא יצטרכו להתקין בהם מעליות שבת מחוסר ברירה.

סיפר הגאון רבי אברהם רובין שליט"א, מרבני העיר רחובות: "כאשר עשיתי 'שימוש חכמים' אצל רבינו, נתבקשתי לשאול את רבינו האם אפשר לעשות מעלית שבת בבניינים רבי קומות, שבהם היה ניתן להשיג דירות מוזלות, 3 חדרים בעשרים וחמישה אלף דולר. היו כמה מן הפוסקים שלאחר שהציבו כמה תנאים בפני היוזמים, נטו להתיר, באופנים מסוימים.

"אמנם רק כאשר התחלתי להציג את השאלה בפני רבינו, כמעט הדפני מביתו. 'מה אתה רוצה?', הזדעק 'שבעוד 50 שנה יגיעו בשבת עם רכב כשר לבית הכנסת? ילבשו טלית על אוטו? האומנם בשביל 25 אלף דולר נשתמש בהקלה מתנדנדת?', הוא התחלחל כולו.

"אספר לך', המשיך רבינו, 'בצעירותי, כשהייתי בוינה, הגיעה לפני רבני העיר שאלת השימוש ב'טייטל', נדנדה ענקית שבה יכלו לשהות בבת אחת עשרות רבות של ילדים, בשבת קודש.

"רבני הקהילה באו לגינה במטרה לעמוד על טיבה של נדנדה זו, כדי לדעת אם יש סיבה לאוסרה לשימוש בשבת. לבסוף פסקו רבני העיר לאסור את השימוש בנדנדה, בהטעמים כי יש בכך איסור של 'עובדין דחול' ולא להשתמש בכל מיני קולות. מאידך גיסא, לא חששו להתיר לעבור במקום שיש בו עין אלקטרונית, המפעילה נורות בפעולות חשמליות שונות, אף שהיו פוסקים שאסרו זאת.

"דעתו הייתה: 'סוד מלאכה דאורייתא ע"י ב' דברים דהיינו מלאכת מחשבת, פעולה ומחשבה, אבל מה שאדם הולך כדרכו ברחוב, ואינו עושה שום מעשה מלאכה ותוספת פעולה, ועי"ז נדלק באיזה בית אור, אין זה בגדר מלאכה דאורייתא ואינו דומה למלאכת המשכן...'

"וסיים רבינו: 'כל זה כמובן רק כשעוברים ברחוב, ואין שום כוונה ושום הנאה מהפעולה הנעשית בסביבתו, אך בבתי או מלונות שדלתם נפתחת על ידי עין אלקטרונית, וכל יוצא בזה, וודאי אסור, ויש לברר היטב מה לעשות בכגון דא".

יש הרבה שמקפידים אחרי שמוצאים את העשרה פתיתים, שעוטפים אותם בניילון ובעוד כיסויים, וגונזים אותם במקום משומר ביותר, עד לשריפת החמץ שלמחרת. ומה רבה בזה החוכא ואיטלולא, אשר בשאר הבית עדין יש להם פח מלא לחם, והוא אינו סגור ולא משומר, והטף מסתובב עם פרוסות חמץ ואין שומר. וכי מה זכו אותם עשרה פתיתים של חמץ, אשר רק בהם נזהרים כדין?

שיעור מיוחד ומרתק בענייני ערב פסח וליל הסדר של מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל

תהיה ברכתו לבטלה, וכבר נהגו כן ברוב המקומות. אכן כבר הכריעו הפוסקים דבלא"ה לא הווי ברכה לבטלה, כי זהו עצם המצוה "לבדוק", ומ"מ מנהג ישראל הוא, ויש בזה סודות עפ"י הקבלה.

ומיהו יש להעיר ולעורר בזה, שלא לעשות את העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר. כי יש הרבה שמקפידים אחרי שמוצאים את העשרה פתיתים, עוטפים אותם בניילון ובעוד כיסויים, וגונזים אותם במקום משומר ביותר עד לשריפת החמץ שלמחרת. ומה רבה בזה החוכא ואיטלולא, אשר בשאר הבית עדין יש להם פח מלא לחם, והוא אינו סגור ולא משומר, והטף מסתובב עם

פרוסות חמץ ואין שומר. וכי מה זכו אותם עשרה פתיתים של חמץ, אשר רק בהם נזהר כדין? ולפיכך יש לידע, כי אמנם מנהג ישראל הוא לעטוף היטב את העשרה פתיתים, ואין לזלזל במנהג, אבל העיקר יש להקפיד ולהשגיח מאד מאד על כל החמץ אשר בביתו עדיין. והגם שאינו שייך לעטוף את שאר החמץ, כמו שנהגו ישראל בעטיפות העשרה פתיתים, מ"מ יזהר לסגור ולכסות היטב את הפח של הלחם, ולשמור שלא יטלטלוהו ממקום למקום, אשר זו היא עיקר ההלכה.

לא לשפוך נפט על הלחם

הנה אנו מהדרים לקיים ביעור חמץ ע"י שריפה כר' יהודה. ולפיכך כבר עוררתי לפני שנים רבות, וגם הדפסתי זאת, שטוב ונכון דבכזית אחד לא ישפוך עליו נפט, אלא ישליכנו כמות שהוא לאש, כי אם ישפוך עליו נפט הרי מיד הוא נפסל מאכילת כלב, ונמצא שאין מזהירים ב'בל יראה', והריהו מבווער כבר, וממילא אינו מקיים בו מצות שריפה. ברם, אינני אומר כי הדבר ברור כך, ומי שרואה את אביו שלא נזהר בזה אינו צריך למחות בו, כי קצת י"ל שזה הכל בגדר "התחלה" של שריפה, נותנים בו נפט ואח"כ שורפים אותו.

וכי מפני שאני עכשיו בכור, אני צריך לצום עקב מה שהיה לבכורים דאז? הנה יש קושיות עצומות על ענין תענית בכורים: א. הלוא הנס היה בליל הסדר ולמה צמים מקודם, (והרי גם יום ארבעה עשר אסור במלאכה, מפני שהוא יום הבאת קרבן וחשיב כיו"ט). ב. הנס היה בין לזכרים בין לנקבות, ולמה אנו נוהגים שרק הזכרים צמים? ג. הנס היה גם לבכור מאם, ולמה צמים רק בכורות מאב? ד. הנס היה גם לגדול הבית ולא רק לבכורים? ה. ויותר מזה שאלתי מדוע מי שהוא בכור עכשיו הוא זה שצריך לצום, ולכאורה כל הבכורים שהיו אז, המה וצאצאיהם וצאצאי צאצאיהם הם המה שצריכים לצום, כי הם היו צריכים להיהרג בליל הפסח, אבל מה זה נוגע למי שהוא בכור עכשיו, וכי מפני שאני עכשיו בכור אני צריך לצום עקב מה שהיה לבכורים דאז?

ולפיכך אני אומר שגדר צום זה שונה, ונבאר כאן בתמצית:

הנה עד לחטא העגל היתה ה'עבודה' בבכורים, ובאמת במתן תורה הבכורים הקריבו את הקרבנות, וכמו שפירש"י בחומש, ורק לאחר חטא העגל, הואיל והלוויים הרגו את אלה שעבדו לעגל, נתבטלה הכהונה מהבכורים ועברה לכהנים. והנה עיקר הזכר של נס הפסח הוא, שהקב"ה פסח על בתי בני ישראל ולא הרג את הבכורים, ומכאן נקדשו הבכורים וזכו שתהיה ה'עבודה' על ידם (ואמנם לא כל הבכורות שהיו בנס נתקדשו ל'עבודה' והוא גזירת הכתוב ד'עבודה' היא רק בזכרים ולא בנקבות, ודווקא בבכורות מאב). ומעתה יש להבין את גודל העלבון והכאב שהיו לבכורים בערב הפסח: הרי

המשך בעמוד הבא <<<

היאך נוהגים למכור את החמץ כדי שלא לעבור על 'בל יראה ובל ימצא', הרי לכאורה הווי 'הערמה' במילתא דאורייתא?

דעת כמה גדולי עולם שאסור לעשות 'הערמה' במילתא דאורייתא, וא"כ קשה, היאך נוהגים למכור את החמץ כדי שלא לעבור על 'בל יראה ובל ימצא'? הרי לכאורה הווי 'הערמה' במילתא דאורייתא! והנה הגאון בעל ה'תבואות שור', כתב לגבי בעלי הבהמות, שחיששו עצה להאכילן חמץ בפסח, והיו מוכרים את כל העדר לנכרי בפסח, כדי שהוא יאכילן גרעיני חמץ. וכתב ה'תבואות שור' דהוא אסור מפני דהווי 'הערמה' באיסור תורה, שהרי אוכלות

בהמותיו חמץ בפסח, ונמצא שהוא נהנה מחמץ בפסח. אלא דא"כ קשה על עיקר מכירת החמץ לנכרי, הלוא הווי נמי 'הערמה' נגד איסורא דאורייתא של 'בל יראה ובל ימצא'?

ומבאר ה'תבואות שור', דלא הווי אלא איסורא דרבנן, כיון דמדאורייתא סגי בביטול, ומהני מה שאומרים "כל חמירא" וכו', ורק מדרבנן אסור להשהותו לאחר הביטול, וע"ז מועילה המכירה. ואולם כבר תמהו הרבה על דבריו, הלוא את החמץ שמוכרים לא מבטלים, ולדוגמא בעל מפעל גדול לביסקוויטים, שמוכר את כל אוצר הביסקוויטים לנוכרי, ודאי ברור שאינו מתכוון אח"כ בביטול החמץ כשאומר "כל חמירא" וכו' להפקיר את כל אוצר החמץ הזה! וההפקר והביטול הווי רק על שאר החמץ

"דחזיתיה ודלא חזיתיה", אבל ודאי לא את החמץ שמכר ועשה עליו חוזה עם הנכרי! וא"כ נשאר קשה, לכאורה, היאך מוכרים את החמץ לנכרי, הרי הערמה אסורה בדאורייתא?

אלא צריכים לומר שאין זו 'הערמה', וכל אחד שמוכר את החמץ צריך באמת לדעת, כי הוא חותם על מכירה אמיתית, ואם כן יביא אח"כ הנכרי את הכסף, וימלא אחר התנאים האמורים בחוזה, ולפי מה שסדרו הרבנים עורכי הסכם המכירה, אזי אה"נ החמץ יהיה של הנכרי. **ובאמת צריכים במכירת חמץ לדעת, שאין זו 'הערמה' בעלמא אלא צריכים לכוון למכור.** אלא מאי, יש הרבה אנשים שאינם מכוונים למכירה ממש, אנו לא מתחשבים בזה ודברים שבלב אינם דברים. דוגמא לדבר: אם יבוא חתן ויאמר: אני חתמתי על הכתובה, אבל לא ידעתי מה כתוב שם, הרי אין מתחשבים בדבריו, ואדרבה נאמר לו 'הלוא ידעת שזו כתובה, הרי לא חשבת שזה פרוזובול, ומכיון שחתמת עליה הרי אתה מחוייב בכתוב בה'. וכמו מי שחותם על חוזה הכתוב בלועזית, שאינו מבין השפה, ויאמר אח"כ 'לא ידעתי מה כתוב בו', ודאי שלא נתחשב בדבריו, כי הלוא ידעת שאתה חותם על חוזה והנך מתחייב באמור בו. ואמנם אם היו מרמים אותו לאו כלום הוא, אבל כל שידע שזה מכר וחתם עליו, הכניס עצמו לכל מה שכתוב בו ודברים שבלב אינם דברים.

מה זכו אותם עשרה פתיתים של חמץ אשר רק בהם נזהר כדין?

יש שאלה: למה לא מברכים "שהחיינו" בבדיקת חמץ? הא הווי מצוה המתחדשת משנה לשנה! והנה הא דמברכים על ביעור חמץ ולא על בדיקת חמץ, הרי"ז מפני שעיקר המצוה היא הביעור, ומברך על שם סופו שיבדוק וימצא החמץ ויבערנו, וכידוע. אבל לכאורה, אמאי לא מברך על מצוה זו "שהחיינו". והתשובה בזה היא: משום דאין כ"כ הנאה בזה, לפיכך מחכים לליל הסדר, שעושים אז "שהחיינו" ומכוונים על כל המצוות ששייכות וקשורות לזה.

ידוע המנהג שהאשה מניחה בהיחבא עשרה פתיתים, כדי שימצא חמץ ולא

בשבתות, כי מיד נוטלין ידים לסעודה וליכא הפסק, אבל בליל הסדר עובר זמן רב של כשתי שעות, ונמצא הכוס הראשון בלי ברכה. ויש לעיין בזה.

למה מכסים

ראוי לכל אחד ללמוד ולהבין את דיני ליל הסדר, כדי שידע ויבין את אשר לפניו - ולא כאותם שעושים כסומא בארובה, כאן כתוב בהגדה "כסה המצות", אח"כ כתוב "גלה המצות", וכיו"ב, ואינם מבינים טעמים של דברים, מכסים ומגלים, ואינם מבינים למה משתנה הדין. ואמנם מי שמעיין יודע ומבין. כי בעצם צריכות המצות להיות מגולות, רק דבשעה שאנו רוצים להראות עקרת השולחן, אנו מכסים המצות, וכן כאשר לוקחים את הכוס - יש לכסות המצות מפני בושות, וכמו בשבת שיש לכסות את הפת בשעת הקידוש, כיון דבאמת פת היא לפני יין, ולכן, כיוון שמקדשים על היין מכסים אותה, לפיכך בליל הסדר כל פעם שנוטלין את הכוס מכסים המצות, כשלא נוטלים את הכוס ואומרים את ההגדה - מגלים את המצות.

אומרים את ההגדה ומברכים "אשר גאלנו" ושותים כוס שני.

אנחנו לא נותנים כוסות לאליהו הנביא

ארבע כוסות המה כנגד ד' לשונות גאולה: "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתני". ונחלקו הראשונים להלכה, אם שותין כוס חמישית, שהיא כנגד הגאולה העתידה, וכמו שכתוב: "והייתי לכם לאלוקים", ויש לראשונים ששתו כוס חמישית. גם היום אולי יש מקומות שנוהגים בשתיית כוס חמישית, אבל אנחנו פוסקים רק ארבע כוסות, והכוס החמישית היא ספק, ולפיכך מוזגין כוס ואומרים שכוס זו היא עד שיבוא אליהו, ואז נדע את הדין אם צריכים לשתות עוד כוס או לא, ולכן קוראין לזה "כוס של אליהו הנביא", אבל אלו שמייחדים ומוזגין כוס לאליהו הנביא, **אנחנו לא נותנים כוסות לאליהו הנביא.** אלא מחכים עד שיבוא אליהו, והוא יפשוט לנו מה דינה של כוס חמישית, וכדאמרין בסוגיות הגמרא "תיקו", שהוא ברמז 'תישבי יתרץ קושיות ואבעיות'.

למה תיקנו דווקא כוסות של יין כנגד ד' לשונות? ולמה לא ד' תפוחים או ד' אגוזים? ישנה שאלה למה תקנו חכמים דווקא ארבע כוסות של יין, הא העיקר שיהיה במספר ארבע שהוא כנגד ד' לשונות הגאולה, ולמה לא ד' מצות, ד' פירות, כגון ד' תפוחים או ד' אגוזים? הרבה אנשים יש שקשה להם לשתות יין, והיו יכולים להניח ד' אגוזים, ואזי כולם ישאלו מה נשתנה, למה מניחים ארבעה אגוזים ויגידו שהם כנגד ד' לשונות של גאולה?

ומה שבארנו בזה הוא, כי באמת מה שתקנו כנגד ד' לשונות של גאולה, אינו סתם מספר ד', מפני שמצינו בתורה שנכתבה הגאולה בחילוף ד' לשונות, כי באמת אין זה סתם כפילות של ארבע פעמים. אלא המה ארבעה סוגים של הצלה, אשר האחד גדול מחברו, "והוצאתי" אח"כ "והצלתי", "הצלה" זו תוספת שמחה, אח"כ "וגאלתי" שהיא עוד שמחה, כי הרחיק אותנו מהם, עד "ולקחתני", שזכינו שהקב"ה לקח אותנו. ולעתיד לבוא בגאולה השלמה נגיע לתוספת כוס חמישית. וזהו הטעם שתקנו דווקא ד' כוסות של יין, דהנה באכילת פירות הרי האדם נהנה מהאגוז הראשון יותר מהאגוז השני, או אולי באופן שווה, ברור כי מהשני לא נהנה יותר מהראשון, הראשון אגוז טעים או תפוח טעים, השני הלוא כבר אכלתי... השלישי וק"ו הרביעי כבר כמעט שאינו רוצה לאוכלם, עכ"פ ודאי שאינם "מוסיפים" שמחה. משא"כ יין, מי שמרבה לשתות יודע... יין ישמח לבב אנוש, כוס אחת נותנת מעט שמחה, כוס שני מרבה שמחה, שלישי ורביעי יוסיפו יותר ויותר. והרי זה ממש כנגד ארבע לשונות של גאולה.

(מתוך חוברת מיוחדת ש"ל לפני שנים רבות ע"י ישיבת 'קול תורה')

אין לך יום שהרבו בו כלל ישראל כ"כ הרבה קרבנות כמו ערב פסח, וכמו שמובא בגמרא שחטו כפליים ששים ריבוא פסחים. והנה מי היה צריך לשחוט ולעשות את העבודה? - ודאי הבכורים, כי הלוא עצם הפסח הוא על שם הנס שפסח על בתי ישראל והציל את הבכורים, ועי"ז נתקדשו הבכורים לעבודה. ולמעשה לא כן הוא, אלא הכהנים הם המה שעושים את העבודה, ואילו הבכורים עומדים מבחוץ, ועל זאת כאב ליבם עד מאד.

ומה נורא היה העלבון שלהם לפני כל קהל ישראל. ונראה שזה היה מקור התענית של הבכורים ביום הקרבת הפסח, כי לעת כזאת איך יערב להם לאכול ולשתות? אמור אמרו הבכורים לעצמם: 'הלוא אנחנו צריכים להיות היחסנים! אנו היינו צריכים להקריב את הקרבנות, והנה לקחו את זה מאתנו, ונמסר הדבר לאחרים, וכל זאת מפני שחטאנו בעגל' - 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו, ומחמת זה פשוט לא יכלו לאכול ביום זה.

ולפי"ז יוצא כי הטעם של צום הבכורים בערב הפסח, הוא כדי לזכור את חטא העגל, ואת אשר נלקחה העבודה מהבכורים מפני זה, ולהכי אין מתענים אלא זכרים, ודווקא בכור מאב, כי רק המה נתקדשו לעבודה.

אין לילה כמו הלילה הזה

ראוי ונכון להתבונן ולהבין את רוממות הלילה הזה: אין לילה כמו הלילה הזה, זה "לילה כיום יאיר", ליל שימורים. הקב"ה מחכה ללילה הזה ואנחנו מחכים לו, ליל שימורים לדורות. אין שיעור וא"א לספור את המצוות שאנו מקיימים בלילה הזה, מצוות דאורייתא יש להן קצבה, אבל מצוות דרבנן - רבות הן מאד. וכשמברכים "שהחיינו", הננו נותנים תודה לד' שהגענו לזמן הגדול הזה. צריכים לכוון "שהחיינו" על כל המצוות דאורייתא ודרבנן שאנחנו מקיימים בלילה הזה, כי באמת, כל מה שאנו עושים בלילה הזה, כל תנועה, כל עריכת הסדר אפילו אכילת הכרפס וטיבולו, ההסיבה, ארבע כוסות, הכל מצוות מצוות... אין שיעור למצוות הלילה הזה, **וצריכים לכוון על כל זה בברכת "שהחיינו"**.

אצלנו היום אין יהודי שלא עוברת אצלו שעה או שעתיים מהקידוש עד לסעודה בשעה ששונה הקידוש יכוון שני דברים: קידוש וכוס ראשונה מד' כוסות, וישהה בהסיבה.

הנה בכל ימות השנה יש חיוב על האדם כשעושה קידוש - שילך לאכול מיד, ויש שרצו ליתן שיעור לדבר הזה גם בליל הסדר, ואילו אצלנו היום, אין לך יהודי שלא עוברת אצלו שעה או שעתיים מהקידוש עד לסעודה, הלוא אומרים את ההגדה באריכות, "כל המרבה לספר הרי"ז משובח". ולכאורה אמאי סמכינן בהפסק כ"כ גדול בין קידוש לסעודה.

והטעם בזה הוא, מפני שהתפקיד של "ליל הסדר" הוא ל"קדש" את הלילה הזה, ונמצא כי הכל הוא "המשך" אחד, והדבר דומה לאחד שעושה קידוש, ואח"כ הוא מאריך כי יש לו דביקות גדולה בד', והוא אומר "על נטילת ידים" באריכות רבה, ואומר "מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר" וזה לוקח אצלו זמן רב, זה הכל המשך הסעודה. כל מה שאנו עושים בליל הסדר הוא "הקדמה", חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ולספר את הניסים והנפלאות שהיו בלילה הזה, וחשיב כל זאת הקידוש עם ההגדה עם הסעודה, הכל המשך אחד, ולכן לא אכפת לך מה שעובר כ"כ הרבה זמן. ובזה שאני ליל הסדר מכל השנה כולה. אבל בכל השנה. ודאי אסור בהחלט להפסיק בין קידוש לסעודה.

ומהאי טעמא נמי. אין מברכים ברכה אחרונה על הכוס. דהרי לפי אריכות שמאריך בהגדה עוברין יותר משבעים ושתים דקות, שהוא שיעור עיכול, ובעלמא מי שלא בירך בשיעור כזה, אוסר לו אח"כ לברך אפילו בסעודה גדולה, כיון שכבר עבר שיעור עיכול. ובדרך כלל אין מברכין על כוס הקידוש

ארגון "דרשו" שמח לברך את אלפי לומדי תוכניות "דרשו" ואת כל בית ישראל בברכת פסח כשר ושמת. יהי רצון שנזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, במהרה בימינו.

כשייסד ה'אמרי חיים' זיע"א את השיכון, נסע לארצות הברית ושהה בה שנתיים ימים, בניסיון להשיג תרומות לבנין הקריה ומוסדותיה. גם צעיר לא היה, ובפקודת הרופאים טייל בכל יום בשדרה שליד האכסניה. משמשו נשא כיסא מתקפל, וכשתש כוחו היה יושב ומהליף כה, וממשיך בהליכתו. יום אחד העיר המשמש: "מדוע עלי לשאת כיסא, הרי לכל אורך הדרך מוצבים ספסלים!"

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, על המקומות שספגו טומאה

וירעו אותנו המצרים

מומחים והצוות מסור. האבחונים מדויקים והטיפול נכון. התרופות מועילות, והחולים מתים...

הכיצד? כי קירות העץ, הלוחות והקורות, ספוגים חיידקים מעשרות ומאות מחזורי החולים. וכשבא חולה שגופו חלש וחסנו פגיע, מסתבך מצבו שבעתיים עקב חיידקי המחלות שחודרים לגופו. ההמלצה הייתה חד משמעית: לשרוף את הבניין ולהשמיד את חיידקיו, ולבנות בית אבנים חסון, וכך נעשה. ואמר רבי אליה: שנינו (נגעים פ"ב מ"ו) שאם יש קיר משותף בין דירת הצדיק ודירת רשע, ונראו נגעי בתים בצדו של הרשע עקב עוונותיו, שניהם חולצים את האבנים ומביאים אבנים אחרות. "מכאן אמרו: "אוי לרשע אוי לשכנו". ומדוע? כי עברה יוצרת נגיפים וסילוק שכניה. וכמו שאמרו (סוטה ג ע"ב) שבתחילה, קודם שחטאו ישראל, הייתה שכניה שורה עם כל אחד ואחד [בביתו (רש"י)], כיון שחטאו נסתלקה שכניה מהם [מלבוא לביתם, שאינו יכול לראות בעברות שבביתו (רש"י)]!

אברהם אבינו היה 'מרכבה לשכניה' (רש"י בראשית י"ז, כ"ב). אבל כל זמן שהיה עמו לוט, היה הדיבור פורש ממנו (רש"י שם י"ג, י"ד)!

בספר 'קרבת עני' (דברים ד"ה והענו) מסופר, שפעם נסע אור שבעת הימים, הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, עם בעל העגלה הנוכרי אלכסיי, שידע להוקיר

את איש האלוקים כהשגתו. הלא חווה אין ספור נסיעות בקפיצת הדרך. עברו ביער, ולפתע עצר את הסוסים ואש זרה בערה בעיניו. הודיע לבעל שם טוב שהוא עומד להורגו. בשלווה השיבו שיעשה כרצונו, אך לא כאן. ייסע מעט להלן. נסע, ועצר שוב קם והתנפל לרגלי הבעל שם טוב לבקש סליחתו. אינו יודע מה היה לו. אמר הבעל שם טוב: "מקום זה היה מיועד לפורענות, כי שם רצח קין את הבל" (והובא גם ב'כנסת יחזקאל' ריש לך-לך). ועל דרך שאמרו בזוהר הקדוש (ח"ב מ"ט, ב), שרבותינו הוזהרו שלא לעבור במקום בו הרג אדם את הנפש, ומאותו יום כל מי שעובר שם מסתכן בנפשו. ומעין זה בספר שבחי הבעש"ט (עמוד

קמו), שביער הסמוך לכפר טשארטיא נהרגו כמה יהודים, והבעל שם טוב נסע לשם להבריח הקליפה של רציחה, והזהיר את בני פמלייתו שהמשרת הנוכרי ירצה להרגם, ועליהם לעמוד על המשמר. וכך היה, והמשרת אמר בשפתו: "השד נשך אותי". וכן כתב הגאון הקדוש רבי יב"י מאוסטראה זצ"ל בבאור הכתוב: "היי דרכם חשך וחלקלקות ומלאך ה' רדפם" (תהילים ל"ה, ו'), הוא המלאך שנברא מהעברות שנעשו באותה דרך. וזהו שנאמר: "יתיצב על דרך לא טוב", שנעברה בה עברה ועל ידה "רע לא ימאס" (שם ל"ו, ה'). וסיפר הצדיק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל (אוצר יד החיים הקדמה אות ז'), ששמע מאביו הצדיק השר שלום מבעלזא זצ"ל, שבנוסעו לחתונת בנו הצדיק רבי משה זצ"ל, סר להתפלל בבית כנסת ישן בן שמונה מאות שנה, וראה שאינו משפיע עליו לטובה. חקר ודרש אצל הזקנים, ואמרו שקיבלו מאבותיהם, שהבונים היו כופרים. והגאון הקדוש מוילנא זצ"ל אמר (לקוטו על האידרא קדישא, נסע ה"ב ב'), שלפיכך יצא רבי שמעון בר יוחאי עם בני חבורתו לשדה, "כי לא רצו שיהיה בבית שהוא מעשה ידי אדם, שמא נעשה בו מעשה

"וירעו אותנו", ולא "וירעו לנו". פרש האלשיך הקדוש זצ"ל, שעשאונו רעים. החטיאונו ודרדורנו לתהום מ"ט שערי טומאה. וכשם שענין זכירת יציאת מצרים, הוא להפקת לקחיה לדורות עולם, יש להתבונן גם בזה ולהפיק הלקח: איך יכלו המצרים להשפיע בזמן כה מועט על צאצאי שבטי קה, בהם המונים שעוד זכרו את יעקב אבינו עליו השלום, בחיר האבות, ולהביאם לשפל המדרגה? והלא כתב ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל (שמות ג', ח') שבמצרים ירדו למ"ט שערי טומאה, ובדורות האחרונים עלולים להגיע לשער החמישים, רחמנא לצלן. עלינו ללמוד מניסיונם המר של אבותינו, ולהציל נפשותינו.

נזכיר פסוק, ונתבונן בו. אמר הכתוב: "כמעשה ארץ מצרים אשר ישתבם בה לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו" (ויקרא י"ח, ג'). כתב רש"י הקדוש: 'מגיד שמעשיהם של מצריים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל'. איך יובן? בפרט שב'תורת כהנים' מסיים: 'ומנין שישיבת ישראל גרמה להם', למצרים, שהתקלקלו כל כך, שנאמר: 'אשר ישתבם בה'!

ופרש ב'שם משמואל' (אחרי, תרע"ד), שעיקר מאמצי היצר הרע להחטיא את ישראל. וכמו שאמרו (סוכה נב ע"א), שמניח אומות העולם ומתגרה בישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. אבל איך ישפיע על ישראל קדושים? עמל הוא להחטיא ולסאב את הגויים הדרים במקומם של ישראל, והם הרי מתמכרים לו מרצונם, ואז "ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם" (תהילים ק"ו, ל"ה). וכתב: 'וכבר פרשנו שלא דווקא שהתערבו עמהם וראו בפועל מעשיהם הרעים, אלא אפילו היו סגורים נמי, כי אומות העולם מקלקלים את האוויר במעשיהם המתועבים. כי אפילו מחשבה נחקקת באוויר, כמו שכתב הרמ"ע ("עשרה מאמרות", מאמר הנפש ב', ח'). וכמו בגשמיות, שהשואף לקרבו אוויר מושחת משחית את גופו'. [ויעוין להלן, מאמר: אני ולא מלאך].

שמעתי מפי הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל - וכאן המקום להחזיק טובה אחת מני אלף אלפים ורבי רבבות, לאדוני אבי מורי ורבי זכר צדיק לברכה. רבים מחברי נסעו לטיולי חול המועד, הלכו לביקורים משפחתיים. אותנו לקח אבא לביקורים אצל גדולי ישראל גאונים וצדיקים, להתברך מפי קדשם. לשמוע שיחותיו הנלהבות של רבי אליהו לופיאן, ורעיונותיו המרעישים של רבי חיים שמואלביץ, ועוד.

הכלל, רבי אליהו סיפר, שבבחרותו למד בלומז'ה, אצל הגאון הצדיק רבי אליעזר שולביץ זצ"ל. בתווך, בין בית המדרש ותלמוד התורה, היה מנהג בית החולים. הרופאים ועוזריהם עשו מלאכת קודש, ולא ראו ברכה ביגיעם. כל חולה שהובא, הסתבך מצבו ולא ארכו הימים ונפטר. החלו רינונים שהרופאים אינם מומחים, הצוות מתרשל והתרופות אינן מתאימות. ההתמרמרות גאתה, ומוורשה הבירה נשלחה וועדה לחקור עד תום. חברי הוועדה עשו מלאכתם נאמנה, חקרו ודרשו והגישו ממצאיהם: הרופאים

הלא החתול טרף את הגדי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עוול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשתה האש ששרפתו, ולא צדקו המים שכיבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למיא, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המוות שהמית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המוות, והלא לפי החשבון צדקו דרכי המלאך המוות?

הרב שמואל צבי גנין שליט"א, עם לקט אמרות ועובדות מבעל החתם סופר זיע"א

המצה מתחננת אליו שיאכלנה

אליהם בשאלה על הפיוט "חד גדיא": הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עוול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשתה האש ששרפתו, ולא צדקו המים שכיבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למיא, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המוות שהמית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המוות.

והלא לפי החשבון, צדקו דרכי המלאך המוות! ויבינו מקושינו כי מתחפש הוא מהם, ואדם גדול הוא. ע"כ הפצירו בו שיגלה להם התירוץ. ויען ויאמר להם: אכן הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט? ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשתה האש ששרפתו, והמים צדקו שכבו לאש, ולא צדק השור ששתה למיא, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המוות בשחיטתו להשוחט, וע"כ לעת"ל ישחוט הקב"ה למלאך המוות הוא היצה"ר, והוסיף לאמור: "ומזה תבינו, שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אתם אנשים פשוטים, מה לכם להתערב על ריב לא לכם?". ויפייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון רבי יונתן נסע לדרכו לשלום.

(ספרא דמלכא"ה הספר החדש אמרות ועובדות החת"ס)

מקובל כי פעם פירש לאמור רבינו החתם סופר בדברי קדשו: הנה מודעת כל זאת כי המצה קרויה 'לחם עוני' (דברים ט"ז, ג'), 'לחם שעונים עליו דברים הרבה' (פסחים לו ע"א).

כתב רבינו בפירושו, שהמצה עצמה מדברת דברים הרבה, מבקשת ומתחננת שיאכלנה [דרשות החתם סופר ח"ב, עדר ע"ב].

ותמה הגאון רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל, רבה של גלאנטא: מהיכן שאב רבינו פרוש זה, שלא נמצא לא בש"ס ולא במדרשים ואף לא בכתבי האר"י זצ"ל? והשיב: אין זאת אלא שבעצמו שמע כיצד פונה אליו המצה, ומתחננת לפניו שיאכלנה!...

(ספרא דמלכא"ה אוצר אמרות מהחת"ס מאת מהרש"צ גנין שליט"א, בהוצאת עוז והדר) בהזדמנות אחרת, סיפר הגה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע, כי רבינו החת"ס דרש פעם בפרעשבורג בשבת הגדול, ובתוך הדרשה אמר ש'מצה' מרמז על היצר הטוב, ו'חמץ' מרמז על היצר הרע (ברכות יז א). ואין חילוק ביניהם רק במשהו, היינו הנקודה שבין האות ח' לאות ה'.

היה שם איש בליעל אחד, שהיה רגיל להתלוצץ על דרשות רבינו, והיה נקרא בפי כל בשם 'חוקר' כי היה חכם בעיניו, ורגיל היה לחקור חקירות. לאחר דרשה זו התלוצץ ביתר שאת על ענין זה, עד שהגיעו הדברים לרבינו. על כך נענה רבינו אומר: הנה מהו החילוק בין 'חוקר' ל'הוקר', ג"כ רק במשהו שבין האות ח' לאות ה'. בעת שאמר דבר זה היה איש הנ"ל בחדר העלייה שלו, ונפל מכל המדרגות, ונעשה לו אז "הויקער" [חטוטרט בגבן], ל"ע.

חד גדיא

מנהגו של רבינו החתם סופר, היה לספר בליל פסח סיפור שקיבלו מרבו המובהק, הכהן הגדול רבי נתן אדלר זי"ע, על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל. באחד מן הימים, בתקופה בה היו חילוקי הדעות בינו לבין הגאון רבי יעקב עמדין, נסע הגאון רבי יונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח. על אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט, ויפנה

<< המשך מעמוד קודם

כמה יש לנו לראות להסתופף בבית ה', בתים שמגדלים בהם תורה ותפילה והם מלאים וגדושים בקדושה המסייעת להתעלות בעבודתו יתברך. וכמה יש לנו להתרחק ממקומות בהם נעברה עבירה ומועדים להחטיא את האדם. ונספר -

כשייטד האמרי חיים' זיע"א את השיכון לפליטי שואה חסרי כל, נסע לארצות הברית, ושהה בה שנתיים ימים, בניסיון להשיג תרומות לבניין הקריה ומוסדותיה. הוא עצמו עבר תקופה לא קלה בגטו גרוסוורדיין, בבריחה לרומניה ובשהיה הבלתי חוקית בה. גם צעיר לא היה, ובפקודת הרופאים טייל בכל יום בשדרה שליד האכסניה. משמשו נשא כיסא מתקפל, וכשתש כוחו היה יושב ומחליף כח, וממשיך בהליכתו.

יום אחד העיר המשמש: "מדוע עלי לשאת כיסא? הרי לכל אורך הדרך מוצבים ספסלים!"

אמר הרבי: "לא ידעתי שקשה לך. מעכשיו, אני אשא את הכיסא!..."
"לא ולא", מיהר לענות, "רק תמהתי..."

התרגש הרבי: "שאני אשב על ספסל בשדרה?! היודע אני מי ישב עליו, כיצד נהג ומה חשב?!..."

(מתוך 'מקרבן לתורה' - פסח)

שלא בכוונה קדושה, וכל שכן איזה איסור!..."

בספר 'שפתי צדיקים' (פרשת אמור) מסופר, שהרבי רבי ברוך ממעז'יבוז' זצ"ל, שבת בבית עשיר אחד, ובני המקום נהרו לשולחנו הטהור, ולא היה יכול לומר דברי תורה. חקר ומצא שלפני כן התגורר שם אדם רשע.

והצדיק רבי שמואל משינאווא זצ"ל, סיפר ('דמתים צופים', נח) שנסע עם רבו, הרבי בונים מפשיסחא זצ"ל, לעיר גאורטשוב, וכשהניח טלית ותפילין אמר: "לפעמים קשה להתפלל במקום זה, והולכים להתפלל במקום אחר. אך לא זו הדרך, כי המקום יתבע אותך: אדרבה, מדוע לא תיקנת אותי?". והיו הדברים סתומים וחתומים. בשובו לביתו סיפר, שלא היה יכול להתפלל שם, ומחמת טענה זו עזרו ה' שהתפלל טוב כדרכו. וחקרו ומצאו שאותו בית היה שייך לגוי.

זהו שאמרו רבותינו - גאון עוזנו מרן החיד"א זצ"ל ("כסא דוד", דרוש ד' לשבת כלה) בשם קודמיו - "שניים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים, שנאמר (ריש תהילים): 'ובמושב לצים לא ישב'" (אבות פ"ג, מ"ב). היינו שבאותו מקום ישבו לצים וטמאוהו, ומכוחם אין ביניהם דברי תורה. ומכאן זה אסר הגאון הקדוש מטשיבין זצ"ל ("דובב מישרים" ח"ג סימן ט"ו), לשכור אולם יאטרון מרווח לתפילות הימים הנוראים.

זכורני שבהיותי ילד, היו מגיעים לביתנו חכמים מארץ ישראל, ואמי מתפעלת ואומרת: "זה שליח מארץ ישראל!" הייתי ילד קטן, ואני זוכר את עצמי לוקח את הבוץ שהיה דבוק בנעלים שלהם, ואומר לעצמי: "זה ודאי של ארץ ישראל"... הייתי לוקח ושם אותו בתוך המרק שלי ואוכל...

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על גדולי התורה והלב היהודי

ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם (שמות ב, יא)

פרש רש"י: "וירא בסבלותם - נתן עיניו וליבו להיות מצר עליהם". מה הכונה "נתן עיניו וליבו"?

לפני למעלה משלושים שנה דיבר בשיבתנו הגאון האמיתי רבי חיים קריסוירטה זצ"ל, אב"ד אנטרופרן שבבלגיה.

רבי חיים היה גאון עצום, בעל ידע ובקיאיות עצומה בתלמוד הבבלי והירושלמי. הוא ידע את כל הש"ס בעל פה, ישר והפוך, כפי שיודע אדם את פרק "אשרי יושבי ביתך"... לא רק ידע בעלמא היה לו, אלא גם עמקות נפלאה עד מאד.

פעם אחת זכיתי לנסוע עמו ברכב. בדרך למדתי את פרוש הר"ן על מסכת חולין. "תקרא בקול כדי שגם אני אשמע", אמר לי הרב, וכשהתחלתי לקרוא הוא המשיך ואמר את דברי הר"ן בעל פה! נהגו לומר במליצה, שאת נוסח שבע הברכות שאומרים בסעודת חתן וכלה, ידע רבי חיים מתוך דברי הגמרא במסכת כתובות (ח ע"א), ולכן הוא לא היה צריך אף פעם סידור...

בנוסף לכל ידיעותיו ושליטתו העצומה בכל מכמני התורה, היה איש מעש, והשתדל בכל כוחו ונשמתו להרבות בצדקות ומעשים טובים מתוך מסירות נפש. במהלך חייו חלה, והוצרך לעבור טיפול מסובך מאוד. אחוזי הריפוי שלו היו אפסיים ממש. באותה שעה קיבל על עצמו בקבלה גמורה ושלמימה, שאם יחלים ויחזור להתהלך כאדם בריא, הוא ישתדל בכל כוחו לאסוף מיליוני דולרים בכל שנה, על מנת לחתן בחורי ישיבה יתומים, כדי שיכולו להמשיך לעסוק בתורה בישוב הדעת. ואכן כשזכה והבריא החל לעסוק בכך, ומידי שנה חיתן עשרות יתומים ויתומות, ותמך בהם תמיכה של ממש.

הוא אהב מאוד את ישיבתנו, וכל ענין התשובה היה קרוב ביותר לליבו. כאשר בא לדבר בשיבתנו, והביא את דברי הגמרא במסכת חגיגה (ד ע"ב) "רב הונא כי מטוי להאי קרא: 'יראה יראה' בכי. אמר: 'עבד שרבו מצפה לו לראותו יתרחק ממנו, דכתיב: 'כי תבואו לראות פני מי ביקש זאת מיידם רמוס חצרי'".

רב הונא כשהיה קורא פסוק זה, היה בוכה.

מהו הפסוק שגרם לרב הונא לבכות?

התורה אמרה: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך במקום אשר יבחר" (שמות כג, כג). אמר על כך רב הונא: עבד שרבו מצפה לראותו יתרחק ממנו? ואומר הקב"ה: "מי ביקש זאת מיידכם רמוס חצרי".

הענין כולו לא מובן. מצד אחד אומר הקב"ה: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך", אם כן איך הוא אומר מצד שני, "מי בקש זאת מיידכם רמוס חצרי"? את הדברים המתוקים שאמר על כך רבי חיים זצ"ל צריכים "ללעוס" ולא רק "לבלוע"... ממש כמו ויטמינים שלא מספיק לבלוע אותם, אלא צריך ללעוס, ועל ידי הלעיסה הם מתעכלים בגוף באופן הראוי, ומביאים לרפואה ולחיוזק.

בכי מיוחד

אמר רבי חיים: גם אנחנו בוכים הרבה פעמים. רואים איזה רעיון בספר מוסר, קוראים פסוק מעורר, ומתחילים לבכות. אם כן למה חשוב לגמרא, לספר על הבכי של רב הונא? מה החידוש בבכי הזה? אלא, שאפשר לבכות ואפשר לבכות. הבכי שלנו לא משנה בנו מאומה, בעוד שאצל רב הונא הבכי יצר שינוי פנימי.

מהו ההבדל בין הבכי שלנו לבכי שלו?

הבכיה שלנו אינה באה מן הראש, היא באה מן הלב. לאדם יש התעוררות רגשית, או שהוא כאב לב, והוא מתחיל לבכות. לא הראש בוכה פה, אלא הלב. לדמעות כאלו, המגיעות מן הגוף, אין ערך הדמעות של רב הונא. אצל חז"ל הראש והלב הלכו תמיד ביחד. מעולם לא היתה חציצה בין הראש לבין הלב.

כשמספרת הגמרא שרב הונא בכה - היו אלו דמעות מן הראש. לא מתוך סנטימנטים וגילויי התרגשות, אלא מתוך התבוננות עמוקה מאוד, שאין לנו מושג אודותיה.

רחמים שאינם מן הלב - כי אם מן הראש
אין לנו מושג בגדלות הדורות הראשונים! הגמרא (עבודה זרה י ע"ב) מספרת שהקטן שבחכמי הגמרא היה מחיה מתים.

אם כך חכמינו בגמרא, על אחת כמה וכמה משה רבינו, שכשרש"י אומר ש"נתן עיניו וליבו", משמע שהוא קישר את הראש אל הלב. בודאי שיצא אל אחיו וראה בסבלותם, אבל הוא לא סתם התרגש וכאב את הצרות שהם עוברים - הוא בכה עליהם מן הראש!

פעם בא עני אל הגר"א. נתן לו הגר"א מטבע גדול. לאחר מכן חזר ונתן לו עוד מטבע גדול.

שאלוהו: "רבינו, מפני מה הלכת וחזרת? למה לא נתת לו בבת אחת

את שתי המטבעות?"

הוא ביאר: "בתחילה כשראיתי אותו היתה לו התרגשות. הלב שלי כאב עליו ונתתי לו את המטבע כדי להשתיק את רגשותיי, ולא רק מתוך מחשבה שהקב"ה מצוה עלי לתת. אחר כך חזרתי ואמרתי: כעת רגשותיי שקטים. עכשיו אתן לו מטבע כי ה' יתברך צווה לתת!..."

על פי זה הוא פרש את הפסוק: "נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתוך לו" (דברים טו, י) - למה חזרה התורה "נתון נתן" פעמים? בפעם הראשונה זה נובע מ'לא ירא לבבך', הלב שלך ירגש ויסער מן הצער שראית אותו, ואתה נותן כדי להשתיק את רגשותיך. בפעם השנייה שאתה נותן לו, זוהי כבר הנתינה שה' יתברך חפץ בה. אתה עושה משום שה' יתברך מצוה אותך לתת, ואז אתה מקיים את המצוה בשלמות, מן הראש ולא סתם מהלב.

כשמשה יצא אל אחיו וראה בסבלותם, הוא קישר את הראש ביחד עם הלב. הוא לא סתם חש רגשות הלב, אלא שילב בהן את הדעת האמיתית, וזו היתה גדלותו של משה רבינו!

הרבה בני אדם מתרגשים, אבל אחר כך - היה כלא היה. לא נשאר מן ההתרגשות מאומה. החכמה האמיתית היא, שלאחר שאדם מתרגש - יעביר

המשך בעמוד הבא <<<

כאשר היא יוצאת מן המת יש רגע שבו היא נוגעת בו, ועליה לקבל טומאה ככל משקה שמקבל טומאה על ידי נגיעה.
מפרש הרב מבריסק זצ"ל דבר נפלא: לדמעות ישנה חשיבות של משקה, רק בתנאי שהן יוצאות מאדם חי, אבל כשהן יוצאות מן המת, אין להן חשיבות של משקה, ולכן הן אינן מקבלות טומאה.
דמעה שיוצאת מאדם חי, שליבו ומוחו חיים- לדמעה כזו יש חשיבות גדולה, אבל דמעה שיוצאת מאדם מת, אין לה משמעות של דמעה.
כשרב הונא בוכה, או כשרבי יוחנן בוכה- הדמעות שלהם באות מתוך חיות הלב והמוח שלהם קשורים זה בזה, והם מביאים את הדמעה.
"מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה" (ירמיה ח, כג)- הדמעות הולכות דרך העין, אבל הן צריכות לנבוע מן הראש המחובר ללב.

רגלים שאין להם חיבור לראש וללב
הקב"ה אומר לעם ישראל: "מי בקש... מידכם רמוס חצרי". בקשתי מכם לעלות לרגל- אבל עם מה אתם באים? הרגליים שלכם באות לקיים: "שלוש פעמים בשנה יראה". אני בקשתי 'יראה'- כדרך שבאים להראות לפני ה' יתברך, אבל אתם שולחים את הרגליים.
הרגליים הגיעו- ואיפה האדם עצמו?? מי בקש... מידכם רמוס חצרי ברגליים? אני רוצה לראות אתכם!

כשאני אומר: שמעון בא אלי, אני מתכוון שהוא עצמו הגיע, אבל אם אומר: הרגלים של שמעון רמסו את החצר שלי, איני מתכוון לומר שהוא בא אלי. הרגלים שלו רק רמסו את החצר.

אל תשאירו את הלב ואת המוח בחוץ- בואו אלי ביחד איתם! בואו עם הלב ועם הראש! אני מחכה לכם, ולא לרגליים שלכם!..."
את דבריו סיפר רבי חיים בפני אישי, וכך סיפר:

כשעמדתי בכותל המערבי, והתפללתי לפני בית קדשנו ותפארתנו, חשבתי לעצמי: כמה היה מוכן סבא שלי מורשא לתת כדי לזכות להגיע לכאן... מה היתה סבתא שלי נותנת כדי שתהיה לה אפשרות לבוא לכאן.. ידוע, מה שאמר רבי יהודה הלוי: "יפה נוף משוש תבל קריה למלך רב, לך נכספה נפשי מפאתי מערב, המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם כבודך אשר גלה, ונווך אשר חרב... וטעם רגביך לפי מדבש יערב..."
טעם רגביך- אומר רבי יהודה הלוי- טעם הבוץ של ירושלים עיר הקודש, ערב לי מדבש!

זכורני שבהיותי ילד, היו מגיעים לביתנו חכמים מארץ ישראל לעשות מגביות, ואמי מתפעלת ואומרת: "זה שליח מארץ ישראל!" הייתי ילד קטן, ואני זוכר את עצמי לוקח את הבוץ שהיה דבוק בנעלים שלהם, ואומר לעצמי: "זה ודאי של ארץ ישראל"..." הייתי לוקח ושם אותו בתוך המרק שלי ואוכל... אי... ארץ ישראל!... זכיתי לאכול את ארץ ישראל!...
כשהגיע לארץ ישראל הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן, הקפיד תמיד לירוק בתוך מטפחת. חלילה לו לירוק על אדמת ארץ הקודש!
אני אף זוכר את ההתרגשות הגדולה שאחזה בנו כשהגענו לארץ ישראל. הייתי רק בן אחת עשרה כשהגענו ארצה. כשירדנו מן האניה בנמל חיפה, השתטחנו על האדמה והתחלנו לבכות. לא אשכח זאת...
כך באים לארץ ישראל- וכך היא הדרך הראויה לבוא לבית המקדש. לא הרגליים באות, אלא האדם מגיע!

(מתוך הספר 'משכני אחריו')

זאת לפסים מעשיים. לפעמים אומרים הספד ויש בכיות נוראות, ומה אחר כך? ניגשים לקיוסק, קונים גלידה ואוכלים... הכל נשכח. לא נשאר כלום. זו הכוונה בדברי רבותינו: "כל שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרובה ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת" (אבות ג, ט).
החכמה אינה מתקיימת כשאין הדברים באים לכלל מעשה. הקב"ה מבקש מאיתנו שינוי במעשים.

לכל לב מפתח שונה

מפתח "אפס" יכול לפתוח כל דלת. לכאורה, הוא אפס מאופס, ובכל זאת אפס שזוכה לסיעתא דשמיא- יכול לפתוח את כל הדלתות ואת כל הלבבות...

הגמרא (חגיגה שם) מספרת על כמה וכמה אמוראים שבכו- רב הונא בכה מן הפסוק: "יראה יראה", רבי יוחנן מ"והייתי עד ממנה במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר" (מלאכי ג, ה). לשניהם הפסוק גרם לשינוי.

הקשה הרב קריסוירטה" למה רבי יוחנן לא בכה בפסוק: "יראה כל זכורך", אלא דוקא בפסוק: "והייתי עד"? הרי גם הוא ראה את הפסוק הזה.

אלא, שלכל נשמה יש את המפתח שפותח את הלב שלה. המפתח לליבו של רבי יוחנן היה: "והייתי עד ממנה", ושל רב הונא "יראה כל זכורך". לכל אחד יש את הפסוק שפותח את הלב שלו.

חכמת המשגיח היה להכיר את האדם שלפניו, ולהבין איך לפתוח את ליבו. הוא צריך שיהיה לו צורך מפתחות- לפתוח לכל אחד ואחד את הלב לעבודת הבורא יתברך.

צריך סיעתא דשמיא, שכשעומדים ומדברים לציבור, כל אחד ואחד יקבל את הניצוץ שידליק אותו. זה לענין חשק התורה, זה לענין שמירת הפה, זה לשמירת העיניים וזה להתייחסות לזולת. הכל תלוי בסיעתא דשמיא. מן השמים יכולים לעזור לאדם ולזכות אותו שיהיו לו מפתחות שפותחים כל לב.

מפתח "אפס" יכול לפתוח כל דלת. לכאורה, הוא אפס מאופס, ובכל זאת אפס שזוכה לסיעתא דשמיא- יכול לפתוח את כל הדלתות ואת כל הלבבות. אך כל זה רק בתנאי אחד- שלא יתעקם... אם הוא עקום, לא יצליח לפתוח אפילו לא דלת אחת!

דימועות של חי ודימועות של מת

השל"ה הקדוש אומר, שכשם שיש בתורה פשט, רמז, דרש וסוד- כך יש בכל הלכה והלכה פשט, רמז, דרש וסוד.

על פי עקרון זה נעמיק באחת מן ההלכות שבגמרא- הגמרא (חולין פז ע"ב) אומרת: כל משקה המת טהורין חוץ מדמו". הדם טמא, כי הדם הוא הנפש, כלומר- כגופו של מת ממש, אבל משקה אחר היוצא ממנו- טהור.

בכלל משקה נכללות גם דמעות עיניו שנחשבות משקה, שנאמר(תהלים פ, ו) "ותשקמו בדמעות שלישי", ודינן כשאר שבעת המשקים שמקבלים טומאה.

הקשו התוספות: מדוע הדמעה אינה מקבלת טומאה מגופו של מת? והלוא

חדש בקו השיעורים של 'דרשו':
שיעורים יומיים בעברית ובאידיש
לפי סדר 'הדף היומי בהלכה' • חייג 4992*
או 077-2222-666 - שלוחה 1/3

היתה לפני כוס עשויה מזכוכית מיוחדת, שכשהיא נשברת, היא מתרסקת למאות רסיסים זעירים המתפזרים. אמרתי לעצמי: "אם השי"ת קיים, שהכוס תתפוצץ, ושכל השברים יישארו מקובצים בערימה אחת קטנה". עוד לא סיימתי את בקשתי, והנה הכוס אכן התפוצצה לרסיסים שנותרו במקומם בערימה אחת... הצעיר הזה גם צילם את האירוע המופלא, ושמר את התמונה למוזכרת...

הגה"צ רבי אריה שכטר שליט"א על אמונה, ניסים ובעלי תשובה

הבורא, ואמרתי בליבי: 'רבונו של עולם, אני רוצה שתראה לי את קיומך. כעת שעת לילה מאוחרת, הילד הקטן שלי נמצא למעלה בחדרו כאשר שמרטפיות שומרות על כל הילדים. אם אתה קיים, אני רוצה שכעת הילד שלי יכנס לאולם, ויקרא בשמי'. רק סיימתי לבקש, ופתאום נכנס הילד הקטן, וקרא בקול גדול: 'אבא, מה קורה, איפה אתה נמצא?...'

אותו בעל תשובה, אשר ראה בעליל את השגחת הבורא, נאחז בחיל ורעדה. והנה, עוד הוא מסיים את סיפורו, וכבר ניגש לשולחן משתתף נוסף, ומספר שגם הוא עשה סימן לעצמו לקיומו של הבורא, באמרו לעצמו: 'אם השי"ת קיים, רצוני לראות כיצד מישוה מהנוכחים באולם, שאינו שייך למשתתפי הסמינר, יכיר אותי ויקרא בשמי'. "והנה" - הוא מספר - "רק סיימתי לבקש, ופתאום פונה אלי אחד מהקהל ואומר לי: 'היי שמעון, מה שלומך? אתה לא זוכר אותי? הייתי מורה שלך בתיכון'.

שאלתי אותו: 'מה אתה עושה כאן?' והוא השיב לי שהיה באזור, וכאשר ראה מודעות שהרב יגן אמור לדבר על נושא כל כך מענין, הוא הגיע לשמוע אותו..."

עוד לא כלה השני לספר את סיפורו, ומגיע משתתף שלישי ומספר: "כבוד הרב, גם אני בקשתי סימן. היתה לפני כוס עשויה מזכוכית דורלקס עמידה בחום. מדובר בכוס מזכוכית מיוחדת, שכאשר היא נשברת, היא מתרסקת למאות רסיסים זעירים המתפזרים סביב. אמרתי לעצמי, אם השי"ת קיים, שהכוס תתפוצץ, ושכל השברים יישארו מקובצים בערימה אחת קטנה. עוד לא סיימתי את בקשתי, והנה הכוס אכן התפוצצה לרסיסים שנותרו במקומם בערימה אחת... הצעיר הזה גם צילם את האירוע המופלא, ושמר את התמונה למוזכרת.

בסוף פרשת בא (שמות יג, טז) כותב הרמב"ן, כי ניסי יציאת מצרים נקבעו לדורות עולם, כדי להשריש בקרבנו את האמונה בבורא. מוסיף הרמב"ן ואומר: "ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואת לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, והם לבניהם, ובניהם לדור אחרון". השי"ת אינו אמור לעשות מופתים לכל רשע או כופר שיבקש לראות זאת. די היו בניסים הגדולים שהיו במצרים, כדי להשריש זאת לדורי דורות, ומצווים אנו בכל דור ודור לשוב לזכור ולהזכיר את הניסים הללו. לכן, בקשה מעין זאת, לבקש מהשי"ת 'הוכחות' על קיומו, אינה בקשה ראויה. אבל לעיתים הקב"ה מתחשב גם בבקשות מעין אלו, אף אם אינן ראויות. יתכן שבמקרה זה היתה זו זכות הרבנים שבגינה הראה הקב"ה נס גלוי לעיני ציבור גדול שבא להיווכח במציאותו יתברך!

השי"ת מגלה עצמו למבקשים

יש באמתחתי סיפורים מעין אלו למכביר. סיפר לי פעם בעל תשובה, שכל חבריו הקרובים חזרו בתשובה, למעט הוא וחבר נוסף. כיון ש'חששו' שגם הם 'ידבקו' בכך, הם החליטו להתרחק מן הארץ, ולנסוע לנוברגיה הרחוקה.

המשך בעמוד הבא <<<

למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים

מצוות רבות אנו מקיימים 'זכר ליציאת מצרים'. התורה אומרת (דברים טז, ג): "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך", על כן מצווים אנו כל השנה, לזכור את יום היציאה ממצרים.

את הרגשות שחשנו בעת היציאה ממצרים, כמעט ולא היה שייך שנחוש, אומר ה"חתם סופר" - אבל למרות שכעת איננו יכולים להכיל אותם שוב, עלינו לזכור כל העת את המתיקות והרוממות הרוחנית שאותן חשנו באותו יום מיוחד. על כן נאמר: "תזכור את יום צאתך", ולא תזכור את צאתך", כיון שאת הרגש של היציאה עצמה איננו מסוגלים עוד להשיג, אבל את זכרון היום הנפלא אנו נוצרים בליבו עד עצם היום הזה.

אולם פעם בשנה, בחג הפסח, עלינו להתעורר ביתר שאת, ולנסות לחוש את הרגשות הנפלאים שהיו ביום זה. יודעים אנו, כי בשבת קודש, למשל, יש לנו תחושות שונות מאשר בכל ימות השנה. יהודים שומרי שבת כהלכתה, חשים ביום זה התעלות רוחנית, כי היום עצמו גורם לאותה תחושה. כך גם בפסח, כל יהודי לפי דרגתו, יכול לחוש התעלות רוחנית שונה מאשר בכל ימות השנה.

התורה מצוה עלינו בליל הסדר מצות "והגדת לבנך", לנסות להנחיל לדור הצעיר, את תחושת הקרבה להשי"ת שהיתה לנו בעת יציאת מצרים, ואת הניסים הגדולים, בהם ראה עם ישראל בעליל את השגחת השי"ת.

חיווק האמונה בהשגחה פרטית

באמת בכל ימות השנה, עלינו להתחזק

בכך, ולדעת כי השי"ת משגיח עלינו בהשגחה פרטית. לפעמים אפילו רואים זאת בעליל, וצריכים לחזק בכך את הילדים.

סיפור לי הורים הגרים בבני ברק, כי הם היו בירושלים בשמחה משפחתית עד שעה מאוחרת יחד עם הילדה שלהם. בחסדי שמים הזדמן להם מישוה שנסע לבני ברק ולקח אותם הביתה. כאשר הגיעו לביתם, היו כולם עייפים, גם הילדה הקטנה. להפתעתם ראו אותה לוקחת ספר תהלים ומתחילה לומר פרקי תהלים. שאלה אותה האמא מדוע היא אינה הולכת לישון, והילדה השיבה לתומה: "כאשר היינו בירושלים הייתי עייפה מאוד, וידעתי שעוד צפויה לנו נסיעה ארוכה הביתה, התפללתי לה' שיומן לנו מישוה שיקח אותנו הביתה, והבטחתי שאם כך יהיה, אומר כמה פרקי תהלים כאשר נגיע הביתה. לכן, כאשר התקבלה תפילתי, אני צריכה לקיים את ההבטחה..."

בדרך אגב, אלו שעוסקים בקירוב רחוקים, ראו כמה וכמה פעמים בעליל את השגחת השי"ת, לפעמים בעלי תשובה מבקשים איזה 'רמז' ממרום לקיומו של הבורא, ואף שבקשה זו אינה ראויה, הם זוכים לכך. היינו פעם בערד עם קבוצה של בעלי תשובה, היתה זו שעת לילה מאוחרת. הרב ניסים יגן זצ"ל, דיבר איתם בענייני אמונה והחיים שלאחר המוות. ניגש אחד הנוכחים באולם אל שולחנו של הרב, וכולו רועד מהתרגשות. הרב שאל אותו מה קרה, והלה השיב: "כבוד הרב, שמעתי את דברי הרב על קיומו של

המשתתפים בסמינר הם רחוקים מקיום מצוות, ודי היה להם שלא יאכלו חמץ. לשם מה צריכים מצות 'שמורה' מהודרות? עלינו אל ביתו של מורי ורבי הגר"ח גריינמן זצ"ל, כדי לשאול אותו האם להחליף את המצות היקרות במצות פשוטות. רבי חיים אומר לנו: "הייתם צריכים מלכתחילה לקנות מצות מהודרות, ולא רק 'בטעות', כי כאשר הם יאכלו מצות מהודרות, הראש שלהם יהיה יותר פתוח לקבל אמונה! חז"ל הרי אומרים שתינוק אינו אומר 'אבא' לפני שהוא אוכל כזית דגן. וכך גם אותם רחוקים מתורה, יכירו את אביהם שבשמים על ידי שיאכלו כזית מצה מהודרת, שתטהר את מוחם ותנקה את ליבן".

כמובן, נהגנו לפי הדרכתו, וההצלחה באותו סמינר היתה מעל ומעבר לציפיות, ממש מחוץ דרך הטבע.

אני זוכר את אחד המשתתפים, הוא היה תובע משטרתי, מבית מסורת, שהכיר את סידור התפילה. הוא התפלל לפני העמוד באחת התפילות, וכאשר הגיע למילים: "והחזירנו בתשובה שלימה לפניך", פרץ בבכי. במשך דקות ארוכות, לא יכול היה להמשיך בתפילה. היום הוא ראש כולל והוא הוציא ספר נפלא בעניני אמונה.

הקב"ה מצילנו מידם

עם כל הניסים הגדולים שהיו בעת יציאת מצרים, הנביא ירמיהו (טז יד-טו) מבטיח כי לעתיד לבוא: "לכן הנה ימים באים נאום ה' ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים. כי אם חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה והשבתיים על אדמתם אשר נתתי לאבותם".

הגמרא (ברכות יב ע"ב) מביאה הוה אמינא ללמוד מפסוק זה, שלאחר הגאולה לא יזכירו עוד את יציאת מצרים, אלא רק את ניסי הגאולה. הגמרא מתרצת כי אמנם יזכירו את ניסי יציאת מצרים, אלא שהם יחירו לעומת ניסי הגאולה הנאדרים והכבירים.

"אור החיים" הקדוש נותן טעם בדבר, ומבאר, שביציאת מצרים נקם הקב"ה באומה אחת בלבד, אבל בבוא המבשר ינקום הקב"ה בשבעים אומות העולם שעינו אותנו ללא רחם במשך אלפי שנים. על כן המופתים והניסים יהיה רבים ועצומים עשרת מונים!

יתכן שאנחנו כבר חיים בתקופה הזאת, כי לו היינו יודעים מה זוממים נגדנו, וכיצד השי"ת מציל אותנו מכל המזימות הללו, היינו רואים במו עיננו את הניסים הגדולים האופפים אותנו.

מסרתי לא מכבר הרצאה בנושא חיזוק האמונה. שאלתי את השומעים: היכן בהגדה מוצאים אנו את הנקודה העיקרית של האמונה בבורא עולם? וכולם השיבו פעם פה אחד: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו". ומה נאמר שם: "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם".

גם בדורנו אנו, כל מי שענינו בראשו, יודע כי בדרך הטבע לא היו מתקבצים בארץ כל כך הרבה יהודים, המתקיימים בחסד ה' מול מיליוני האויבים הזוממים לכלותינו. אפילו בצבא יש מפקדים בכירים המכירים את הסכנות, ומודים בפה מלא כי בדרך הטבע אין לנו קיום. אנחנו מאמינים שכל קיומנו הוא בזכות לומדי התורה.

(מתוך הספר 'אריה שאג' פורים/פסח)

השניים טסו לנוברגיה והתאכסנו באכסניה נוכרית. על אחת השידות היה מונח ספר שחיבר יהודי מומר. אחד הבחורים החל לקרוא בספר, ולפתע גילה כי המושמד מזכיר את רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע. הצעיר אחז את הספר בין ידיו, ואמר לעצמו בקול נרגש: "הרי אני צאצא של רבי לוי יצחק, האם היה עלי להגיע לנוברגיה כדי להתקל בשמו של סבא רבא שלי?! זה סימן שאין מקומי כאן, ואני צריך לחזור לארץ!".

הבחור חזר לארץ, נכנס ללמוד בישיבה, ושב בתשובה שלימה.. ואלו רעהו נותר בנוברגיה לבדו, שם הכיר צעירה מקומית, שסיפרה לו כי מעודה לא ראתה יהודי, אף שהיא אוהבת לקרוא בתנ"ך. כאשר שמעה שהוא יהודי, היא החלה להמטיר עליו שאלות שונות בתנ"ך. הבחור היה מבני תימן, הבקיאים בתנ"ך מגרסא דינקותא, ולכן היה בפיו להשיב על שאלותיה.

אחד המשתתפים, היה תובע משטרתי, מבית מסורת, שהכיר את סידור התפילה. הוא התפלל לפני העמוד, וכאשר הגיע למילים: "והחזירנו בתשובה שלימה לפניך", פרץ בבכי.

לא חלף זמן רב, ושאלותיה הרבות החלו להטריד אותו. הוא החליט לעזוב את נורבגיה ולשוב לארץ. אך כאשר הגיע אל הארץ הוא החל להתגעגע שוב לנוברגיה. וכך, כאשר הוא מתחבט בין שני עולמות, פנה אל הקב"ה ואמר: "רבנו של עולם, אם אתה קיים תן לי איזה סימן, כי ליבי נקרע בין שני המקומות".

יום למחרת התקשרה אליו אותה צעירה וסיפרה כי בעקבות התשובות שהשיב לה בתנ"ך, היא החליטה להגיע לארץ ישראל, כדי להכיר מקרוב את מה שמסופר בתנ"ך. אותה צעירה החלה להשתתף בשיעורים של ארגון "נעשה ונשמע", שם גילתה את היהדות, והחלה להוכיח את הבחור, כיצד הוא כיהודי, עובר על איסורים מפורשים בתורה. בסופו של דבר, הבחור הלך לסמינר, ושב בתשובה,

הצעירה עברה גיור כדת וכדין. השניים נשאו, והם מנהלים בית יהודי למופת! אלו הם סיפורים מפליאים, כיצד השי"ת מגלה עצמו למבקשים להתקרב אליו, ומלקט נפזרים כמלקט שבולים!

המצה - לחם של אמונה

כאשר מצוה אותנו הקב"ה לספר את סיפור יציאת מצרים ולהראות את תוקפו וגדלותו, נועד הדבר אך ורק לחזק בנו את האמונה.

המצה שאנחנו אוכלים בפסח נקראת בספרים הקדושים 'נהמא דמהינותא' - לחם של אמונה. אכילת המצה מחדירה את האמונה לתוככי הגוף והנשמה. אגב, בסמינר הראשון שעשינו בארגון "ערכים" בפסח, קנינו בטעות מצות שמורות מהודרות לכל ציבור המשתתפים.

כולם יודעים שיש פער עצום בין מחירה של מצה 'רגילה' לבין מצה 'שמורה'.

**חוויה רוחנית יומית
מדי יום אצלך במייל**

'ניוזלטר' מלא וגדוש בתוכן תורני - הלכתי, אקטואלי ומרתק.
עם סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
בהגשה מקצועית עם טעם של עוד... להצטרפות שלח מייל ל-

dirshu@dirshu.co.il

**הפורתח
בכל יום..
הניוז היומי של דרשו.**

הגיע שוטר כושי עם ניידת, הורה לו להיכנס, והתחיל לנסוע. עמדו לגרש אותו בחזרה לאמריקה הדרומית. בדרך פנה אליו השוטר ושאל: "למה באת לארצות הברית?" אמר לו: "באתי ללמוד בישיבה". משהו בלתי ברור השתנה פתאום. עצר השוטר את הניידת לרגע, ואחר כך התחיל לנסוע לכוון ההפוך

רבי גואל אלקריף שליט"א, על "שלא שינו לבושים"

לבוש מכובד, כמו שמתאים לבן של מלך, והרי כל יהודי הוא בן של מלך מלכי המלכים. "נשיא ארצות הברית", הוא שיבר את אזנו של הסטודנט, "לא ילבש בגדים מוזנחים ועלובים, נכון? אתה רואה אותו מופיע תמיד עם מלבוש מכובד. גם אני, כבן ישיבה, הולך עם בגדים מכובדים - עם חולצה לבנה, חליפה וכובע".
"איפה נמצאת הישיבה?", שאל הסטודנט.
"בליקוד".
לא עבר זמן רב, עד שהסטודנט החליט לנסוע לליקוד, לבדוק מקרוב את הישיבה המסקרנת הזאת.

אזרח של ונצואלה שבדרום אמריקה, זקוק לויזה כדי להכנס לארצות הברית. לאותו סטודנט היתה ויזה, והוא הגיע למעבר הגבול, אבל לא שם לב שפג תקפה של הויזה שלו. השוטרים בצד האמריקני של הגבול התייחסו אליו בחומרה, כאילו רצה להכנס לארצות הברית במרמה.
הגיע שוטר כושי עם ניידת, הורה לו להכנס, והתחיל לנסוע. עמדו לגרש אותו בחזרה לאמריקה הדרומית.
בדרך פנה אליו השוטר, ושאל: "למה באת לארצות הברית?"
אמר לו: "באתי ללמוד בישיבה".

"באת לישיבה??", משהו בלתי ברור השתנה, פתאום. עצר השוטר את הניידת לרגע, ואחר כך התחיל לנסוע לכוון ההפוך.
"היי, לאן אתה לוקח אותי?", הסטודנט נבהל פניו של השוטר הכושי משדרות אהדה. למרבה ההפתעה, הוא אומר: "אני לוקח אותך לעורך דין אחד מסוים. תשלם לו אלף דולר, והוא יוכל לארגן לך ויזה באופן מיידי, במקום".
עלה הסטודנט לעורך הדין, שילם לו, וקיבל ויזה. השוטר בינתיים חיכה לו למטה בניידת.
"בוא חביבי", אמר השוטר, "אני עכשיו מונית ספיישל בשבילך, אני אסיע אותך בניידת עד תחנת הרכבת. אביא אותך לרכבת שתקח אותך לליקוד".
הסטודנט היה מלא הכרת הטוב, אבל גם מבולבל מאד. "אני מודה לך מאד על כל העזרה, אבל אפשר לשאול משהו? מה קרה שהחלטת, פתאום, לא לגרש אותי, ועוד לעזור לי כל כך הרבה?"
"תשמע סיפור, אבל סיפור חזק", אמר השוטר. הוא סיפר על תיק ש'תפרו' לאשתו. העלילו עליה עלילה, וחייבו אותה לשלם אלפיים דולר. מאחר שלא היה באפשרותם לשלם את הסכום הזה, הכניסו אותה לכלא.
זמן מה אחר כך, הלך אותו שוטר ברחוב, וראה חסיד סטאמאר יוצא מחנות עם תיק. פתאום הגיח בסערה ביריון, ומול עיניו של השוטר, התנפל על החסיד וחסף ממנו את התיק. החסיד התחיל לצעוק, ולרדוף אחרי השודד, אבל השודד היה הרבה יותר מהיר ממנו. לא היה לו סיכוי מולו. השוטר, לעומת זאת, היה בכושר טוב. הוא רדף אחרי השודד, תפס אותו, השכיב אותו על המדרכה והזמין ניידת. הוא החזיר את התיק לחסיד.
החסיד היה נרגש. הוא הודה לשוטר במילים חמות, וסיפר לו שבתיק היה סכום גדול מאד.

"אין צורך להודות לי", אמר השוטר. "רק עשיתי את העבודה שלי".
"הצללת אותי", אמר החסיד, "ואני רוצה להכיר לך טובה. לא רק דיבורים" מכיון שכך סיפר לו השוטר: "אשתי בכלא בגלל אלפיים דולר שחסרים ליי

מלמד שהיו ישראל מצוינים שם

"מצוינים", כלומר: בולטים בשוני, נבדלים. כולם ראו שהם עם אחר, שאינם ככל המצרים. הלבוש שלהם היה לבוש יהודי.
שואל על כך רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: כידוע, בני ישראל עבדו במצרים עבודה זרה, ושקעו במ"ט שערי טומאה. הבה נתאר לעצמנו בחור עם כובע וחליפה, שעובד ר"ל עבודה זרה ומחלל שבת. מה היינו אומרים לאותו בחור ישיבה? מן הסתם היינו אומרים: "אתה מבייש את הכובע ואת החליפה! תזרוק אותם, מושחת וצבוע שכמותך! עושה את כל העברות שבעולם, והולך עם כובע וחליפה?!".

בני ישראל חטאו בעברות חמורות, ובכל זאת התורה אומרת, בזכות שלא שינו לבושם, נגאלו. מדוע אין התורה מכנה אותם 'צבועים'?
מדוע יש מעלה בשמירה על הלבוש, על אף החטאים החמורים?

יש כאן יסוד חשוב: התגברות! בעת שרבים נסחפים אחר היצר, ומנסים להידמות לגויים - אם אדם מנסה להלחם נגד הסחף, אפילו בפרט אחד קטן, יש לו זכות גדולה.
גם להתגברות אחת יש חשיבות עצומה, והיא עשויה להביא גאולה.

עצם מהותו של חג הפסח היא - התגברות. התגברות על היצר ועל התאוות. אתה לא יכול לאכול מה שאתה רוצה, וגם לא בקצב שאתה רוצה... את ה'כוזית' צריך, הרי, לאכול בתוך פרק זמן מוגבל. עד שאתה מתחיל לאכול, מזרזים אותך: "נו נו... שלא יעבור הזמן". זהו חלק מעבודת ליל הסדר - שבירת התאוות. בתנא דבי אליהו מובא, שאחת המעלות של הקב"ה היא, שהוא "שמח בחלקו".

אנחנו יכולים להבין מהו אדם שמח בחלקו - יש לו דירה קטנה, באזור לא מוצלח, והוא שמח ומודה על מה שיש לו. אבל הקב"ה, שכל העולם שלו - מהו "חלקו" שהוא שמח בו?
כידוע, "הכל בידי שמיים חוץ מיראת שמיים". הקב"ה השאיר לאדם בחירה. יראת שמיים, עבודת המידות ועמידה בניסיונות - נתונים בידי היהודי. הקב"ה אומר, כביכול: זה לא שלי, זה שלכם. נתתי את זה לכם.
הקב"ה נתן לאדם בחירה, והקב"ה שמח בכל 'חלק' שאדם עושה כראוי, לשם שמיים. כל מאמץ קטן וכל מצוה 'קטנה' שיהודי עושה, גורמים לקב"ה שמחה עצומה, עד אין קץ.

...

סיפור מופלא על כוחה של התגברות אחת מול סחף, על שמירת הלבוש היהודי - מגיע אלינו מונצואלה הרחוקה.
בונצואלה אין, כמעט, בחורי ישיבה, ונדיר לראות שם יהודי במראה חרדי. בחור ישיבה אחד ששהה שם, הקפיד ללכת עם כובע וחליפה ברחוב. הוא לא שינה לבושו, וקידש בכך שם שמים.
יום אחד כשהלך ברחוב, פגש אותו סטודנט יהודי, ושאל אותו לפשר מראהו החרדי. הבחור הסביר לו שהוא לומד בישיבה, וזהו הלבוש של יהודים בני תורה.
הסטודנט לא הכיר את המושג ישיבה, ואפילו לא ידע מהי התורה. במשך שעה וחצי דברו השניים. בחור הישיבה הסביר, שהלבוש יוצא הדופן הוא

"איך נכנסת לכאן?", שאל הנאצי את הרבנית סרנא, "והכלבים לא נבחו אפילו?" "הכלבים???" רק כעת הבחינה בעשרות כלבי רוטוילר ואמסטף גרמניים המשוטטים בחצר. אילו היתה מבחינה בהם קודם לכן - לא היתה מעיזה להכנס

רבי מנחם שטיין | מה נלמד מהרהב והשחץ של המצרים

משועבדים היינו לפרעה במצרים

היתכן כי לנערה שלפניו כוחות כישוף ושליטה שלא מן העולם הזה?! רעיון מבריק עלה בדעתו לפתע. "השארי כאן למשך הלילה הקרוב, ובבוקר תצאי שוב דרך השביל הראשי. אם שוב לא יפגעו בך הכלבים לרעה, אגן עליך במשך כל זמן המלחמה!".

הלילה היה ארוך וכרה של הנערה היה ספוג דמעות. מראות בלהה הצטיירו מול עיניה - הנה היא הולכת בשביל הסלול והכלבים מתנפלים וקורעים את בשרה לחתיכות חתיכות. הנה הם מלקקים את הדם. שלום לך עולם. שלום לכן, תכניות העתיד.

השחר עלה ומצא אותה טרוטת עינים. מטהרת. מוכנה לכל אשר ישיט עליה מלכו של עולם - ועם זאת כמה לחיות. אנשים רבים עצרו את נשימתם כשעמדה בפתח, מוכנה לצאת למצעד המוות הפרטי שלה. הם הציצו מן החלונות ומן החדרים, נכונים למחזה המענין המתוכנן של קריעתה לגזרים.

היא החלה לצעוד - ושום כלב לא זע ממקומו. באצילות התקדמה במהלך השביל, שומרת על קצב הליכה רגיל, לא מהיר מידי ולא איטי מידי. קדימה, קדימה. בלי לחשוב.

רק כשהגיעה לשער התירה למעין הדמעות לנבוע מעיניה.

המפקד הנאצי עמד נדהם. כפי שהבטיח דאג לה לשמירה עד סיום המלחמה.

ואמנם, לבעלי חיים אין בחירה משל עצמם, אלא הם יד ארוכה של האלוקים. חז"ל קוראים את הפסוק: "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו יושלים אתו" (משלי ט"ז, ז'), ומבארים אפילו בעלי החיים, היתושים והמעופפים למיניהם אינם פוגעים לרעה באדם כאשר הוא רצוי לפני הבורא.

בחורים אמריקנים שנסעו להרים בקיץ, פנו ובקשו מרבי משה פיינשטיין זצ"ל להצטרף אליהם, כדי שישפיע עליהם מרוחו. יתושים ומעופפים שונים היו במקום ואף בחור לא העז לצאת מחדרו ללא שמר על פרצופו משחה לבנה, כדי לדחות אותם.

פתאום הבחינו הבחורים בתופעה מיוחדת - רבי משה ישב בחוץ וכתב תשובות בהלכה, שום משחה לא היתה על פניו, ובאורח פלא אף יתוש לא התקרב אליו! אחד מהם הרהיב עוז ושאל: "למדנו רבנו, כיצד זה שאנו מתגרדים ללא הרף, למרות המשחה ואילו הרב יושב ואף יתוש אינו עוקץ אותו?"

נענה רבי משה ואמר ברכות "הבא לי ילקוט שמעוני על ספר משלי", עלעל בו וציטט: "גם אויביו ... לרבות מזיקי ביתו, כגון פרעושים, זבובים ויתושים (פרק ט"ז רמז תקנ"ד). אחר הוסיף בעונה ובפשטות: "נראה שהיתושים משלימים איתי כיון שהבורא רוצה בי".

על דרך יסוד זה - שלבעלי חיים אין בחירה משל עצמם - מבאר ה"אור החיים" הקדוש את עצתו של ראובן במכירת יוסף: ויכוח התנהל בין ראובן ובין אחיו, האם יוסף חייב בדין או לא, ואם ראוי לפסוק עליו דין רודף על אף שהביא דיבת האחים רעה לפני אביהם.

עמד, אפוא, ראובן והציע: "וידינו אל תהי בו" (בראשית ל"ז, כ"ז) - אנחנו בעלי בחירה. ויתכן שיש לנו בתת מודע כוונות נסתרות ואנו נוגעים בדבר נשליך אותו אם כן לבור מלא בנחשים, ונתבונן במתרחש עמו. מאחר שנחשים אינם בעלי בחירה אם יכישו אותו - אות הוא שהוא בר קטלא, ואם לא הוא נקי. ואמנם כשהשליכו את יוסף לבור והנחשים לא נגעו בו, הבינו כי מדובר

המשך בעמוד 21 <<<

שר המצרים בשמים נקרא 'רהב', שם המסמל יותר מכל את ההגדרה של המצרים: שחצנות וגאווה. מלך מצרים פרעה שמו מורכב מן האותיות פה-רע, על היותו מדבר דיבורים המבטאים את ההתעלמות מהנוכחות של הקב"ה ומההשפעה האלקית על כל מציאות חייו, עומד ואומר למשה רבנו: "מי ה' אשר אשמע בקולו" - מי הוא שיגיד לי מה לעשות? וכן "לא ידעתי את ה'".

עפרא לפומיה!
הוא מדבר את דברי השחצנות הללו על אף שמשה רבנו מתיצב לפניו באורח נס באופן שאינו מוסבר בשום דרך טבעית!

עשרות חיות טרף מאולפות הגנו על פרעה - כמבואר בילקוט מעם לועז - ומשה ואהרן עוברים דרכם בלי שיגעו בהם לרעה. נס כזה היה מצליח לגרום להתפעלות אפילו לנאצי הגדול ביותר, אך פרעה שהגדרתו שחץ וזוהי מהותו - אינו מתפעל מכך כלל.

במעשה זה השתנה פתאום פרעה מרשעים גדולים אחרים, כפי שנוכח להאות במעשה דלהלן:

הרבנית סרנא, אשת רבי חיים סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון בגאולה, היתה ניצולת שואה. נס הצלתה ממלחמות החיה הנאצית היה מופלא -

היא ברחת וחטיפשה קורת גג כדי להסתתר בה. במהלך ריצה בשדה פתוח ראתה מרחוק וילה בודדת, נשימותיה היו כבדות כשנשקה על

הדלת: "אנשים טובים הצילו אותי!" בכתה ודפקה מקוה לפגוש בבני אדם בתוך המהומה החייתית שסביבה.

לבסוף נפתחה הדלת. האיש שלפניה היה לבוש בגדי בית קלים ולא מדים, אך שפמו המזדקר והמבט הכחול והקר שנעץ בה, לא השאירו מקום לאשליה. היא העזה לדרוך בפתח ביתו של נאצי. ולא נאצי רגיל, כי אם המפקד הנאצי האזורי...

הוא אמר רק מילה אחת: "יהודיה". רגליה של הנערה הצעירה נתקפו ברעד בלתי נשלט, והיא נשענה על הקיר, כדי לא ליפול. "הצלה את מבקשת". הוא צחק כאילו שמע זה עתה את אחת הבדיחות היותר מבדחות בחייו. "יהודיה טיפשה. את כל הדרך עשתה - בשביל לתת לי לסיים את העבודה בקלות".

מוחה של הנערה התרוקן כליל. מעולם לא היה מלאך המוות קרוב כל כך ומאיים כל כך. יכולה היתה לשמוע את קול נשיפותיו ולהבחין בהבל היוצא מפיו.

פתאום הפסיק הנאצי לצחוק ופניו הרצינו. "איך נכנסת לכאן?", שאל. בלי מילים הצביע לפניו על השביל הראשי המוליך הביתה.

"והכלבים לא נבחו אפילו?"
"הכלבים???" רק כעת הבחינה בעשרות כלבי רוטוילר ואמסטף גרמניים המשוטטים בחצר. אילו היתה מבחינה בהם קודם לכן - לא היתה מעיזה להכנס.

הנאצי צמצם מבטו ושתק. ההתרחשות העל טבעית הדהימה אותו. הכלבים שלו מאולפים מספיק כדי לקרוע לגזרים כל זר המנסה להתקרב פנימה.

שחנו בפני מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, את דברי הרופאים ואת התפעלותם מהאמונה של אמנו הצדקנית. הוא בטל את דבריהם במחי יד. "אמנם הם אומרים, אך הם אינם מתכונים... האם בגלל זה הם יקראו קריאת שמע פעם אחת?! האם הם יניחו תפלין? כל זמן שאינו למעשה - סי איז גאר-נישט! זה כלום!..."

מאוצרותיו המיוחדים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

צדוק יושב בפרוודור התלמוד תורה, יחד עם רעו הגדול רבי חיים, ולצד כל ההמולה והרעש של הזאטוטים התנתקו לגמרי מכל הסובב אותם, שקעו בד' אמות של תורה והלכה, והתפלפלו בינם לבין עצמם כיצד ובאיזה נוסח לכתוב כל מלה ותיבה בחיבורם המופלא.

בשמו של רבי אלעזר צדוק סיפר הגאון הצדיק רבי שלמה ברעוודא זצ"ל, ספור נפלא ובעל מסר נוקב:

בבחרותו, בעת שלמד רבי אלעזר צדוק בישיבת חברון, היה מרבה לפקוד את מעונו של ה'חזון איש'. באחת הפעמים שביקר בביתו שמע ממנו דברים מופלאים שהבהילו את חושי.

החזון איש התבטא בפניו: "ישנם אנשים שכל חייהם עוסקים בתורה ובמצוות ובטוחים הם בעצמם שהם חיים על פי האמונה, אך כשיבואו לשמים יפתעו להיווכח שעדין חסרה להם הרבה עבודה בענין האמונה!"

רבי אלעזר צדוק נחרד עד עמקי נשמתו, ולא הבין על מה מכוונים דבריו. כשהגיע לישיבה וסיפר לחבריו את ששמע, הם הגיבו לו: "מדוע לא שאלת על אתר את ה'חזון איש' עצמו למה הוא מתכוון?"

אחרים הציעו לו: "מדוע שלא תכנס שוב אל ה'חזון איש' לשאול אותו כיצד באמת יכול האדם להיות בטוח בעצמו שהוא שלם באמונה?" כעצת חבריו סב רבי אלעזר צדוק על עקבותיו, נסע שוב לבית ה'חזון איש' והציג בפניו את השאלה - למה כוון במה שאמר לו קדם?

ה'חזון איש' השיב לו כך: "רצוני היה רק לעורר אותך על נקודה זו, כי אם האדם אינו עובד על אמונה מדי יום ויום, מטבע האדם האמונה שלו נחלשת ומתפוגגת. לכן על האדם להזהר לא להיות שאנן בלבו ולחשוב שהוא כבר 'מאמין', אלא פשוט לעבוד על אמונה ללא הרף ובכל עת".

"כיצד האדם יעשה זאת", הוסיף ה'חזון איש לומר, "על ידי שירגיל את עצמו לבקש מהקדוש ברוך הוא על כל דבר ופרט, ולאחר שתתמלא

הבקשה להודות על כך. בדרך זו ירגיל האדם את עצמו שהכל מהקדוש ברוך הוא, ותתחזק אצלו האמונה הפשוטה!"

ואכן סיפר בהשתוממות ראש הישיבה, מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, כי בבחרותו הכיר זקן אחד שאמנם היה פשוט בהליכותיו אך סגל לעצמו מנהג מופלא. לאחר אמירת ה'יהי רצון' בשמונה עשרה האריך לפרט ולבקש על כל דבר שתכנן לעשות באותו יום. לדוגמה היה אומר, 'רבונו של עולם! תעזור לי ברחמיך הרבים שלא תהיה לי שום תקלה בדברי עם השכנים, בלכתי למכולת, בעלייתי לאוטובוס', וכך פרט כל פרט ופרט שתכנן למשך היום.

רבי מיכל יהודה אמר בהתפעלות כי ראו עליו בחוש כי הוא חי עם רבונו של עולם. על הכל הוא בקש והתפלל, ובכך הרגיל את עצמו שהוא חי בעולמו של הקדוש ברוך הוא, תחת פיקודו והשגחתו, ואכן זכה להיות בעל מדרגה באמונה.

הנהגה זו, להחדיר כל העת את האמונה בבית על כל צעד ושעל, אימץ לעצמו גם הגאון הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל, בעל 'עבד המלך', שהרגיל להתבונן בכל פרט ופרט ולהודות להשם יתברך על כך. פעמים שקבע עיתים קבועים ומיוחדים בהם הודה לו ברבים על דברים מסויימים.

חתנו, הגאון רבי יהושע דוד טורצ'ין שליט"א, רב קהילות 'פרושים', סיפר

המשך בעמוד הבא <<<

שמתי אל לבי דבר מענין שאנו נתקלים בו מדי יום ביומו.

אנשי כנסת הגדולה, מטביעי נסח התפלה, תקנו לנו לומר בברכות קריאת שמע על המלים: "ה' אלקיכם אמת" חמשה עשר תארי שבח שונים: "ויציב, ונכון, וקים, וישר, ונאמן, ואהוב, וחביב, ונחמד, ונעים, ונורא, ואדיר, ומתקן, ומקבל, וטוב, ויפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד". חמשה עשר תארים!

על שום מה? מדוע לא מספיק לשון אחד או שנים? מדוע נאמרו כאן כל כך הרבה לשונות שמשמעותן אחת היא?

נראה כי הכל בשביל מטרה אחת, שנפנים ונחדיר שוב ושוב עמק בלבנו ש'הוא קים ושמו קים וכסאו נכון'. לא די בכך שיהיה הדבר אצלנו כידיעה גרידא, אלא מתבקש מאתנו כי כל מהלך החיים יתנהל בהרגשה ובמחשבה עם מציאות הקדוש ברוך הוא, בבחינת "והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים". רבוי התארים מקל על האדם לחיות ולתאר את מציאותו יתברך באופן ציורי ומוחשי. זוהי הסבה שתקנו חמשה עשר לשונות!

זוהי הנקדה הראשונה המתבקשת מהאדם בעבודת השם, להעצים ולשנן ולחזק את האמונה הפשוטה בבורא עולם, את היסודות הברורים שהטבעו ביציאת מצרים, כי הקדוש ברוך הוא קים ומשגיח בפרטות על כל הברואה, והוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. פשוט לחיות עם הידיעה הזאת יומם ולילה!

בחמשה עשר הלשונות השונים רצו מתקני התפלה לתאר ולהמחיש את המציאות החיה והקימת הזאת, כדי שתקבע כמסמרות בלבנו

ובהכרתנו.

שמעתי מהגאון רבי אברהם כגן שליט"א, מגיד שעור בישיבת קמניץ בירושלים, כי בהזדמנות מסימת נגש אל המשגיח, הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל להזכיר שם של חולה לרפואה.

שאלו המשגיח: "מה מצבו של החולה?" "הוא מחסר הכרה" - השיב.

נדהם המשגיח לשמע תשובתו. לאחר דקה הגיב בשאלה: "וכי כל האנשים כן חיים עם הכרה? וכי כלנו כן חיים בהכרה שיש רבונו של עולם?"

העבודה המעשית של האמונה

נתמקד בעבודה המעשית של האמונה, כיצד היא הדרך הפשוטה בה יזכה האדם להגיע להכרה בהירה באמונה, לחיות עם בורא עולם בכל רגעיו ותחושותיו?

בילדותי למדתי בתלמוד תורה 'תשב"ר', שבבית מרן ה'חזון איש' זצ"ל בבני ברק. מנהלו הרוחני של התלמוד תורה היה הגאון הצדיק רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, דמות רבת הוד משכמו ומעלה של ירא אלקים ושקדן, באישיותו המאלפת הצליח להקרין במידה גדושה על התלמידים מיראת השמים המפלגת שלו וממידותיו הנאצלות.

רבי אלעזר צדוק נמנה על באי ביתו הקרובים של ה'חזון-איש', והתיידד בשנים ההן עם אחינו-כבנו בן ביתו של ה'חזון איש', הלא הוא יבדל לחיים טובים, מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, ולימים חברו בצותא את סדרת הספרים 'שונה הלכות'.

זכרון הילדות החרוט בקרב ילדי התלמוד תורה מאותן שנים, הוא המראה הנפלא והמעורר לאהבת תורה לשקידה ושקיעה בתורה, כיצד רבי אלעזר

כששמעתי זאת, הרהרתי לעצמי כי אם כך הייתה ההנהגה הקבועה בביתו של רבי יעקב, אין זה פלא שזכה בחיי חיותו להשפיע כה רבות על שומעי לקחו. בר-מעלה כמותו שהרגיל את עצמו ואת בני ביתו לחיות בהתבוננות בחיים על כל פעולה וצעד שעושים, הרי שדבריו ודאי היו בבחינת 'דברים היוצאים מן הלב' ואין זה פלא שגם היו 'נכנסים אל הלב'.

לחיות את האמונה

בטבע האדם כאשר ישנה התפעלות באמונה, ההתפעלות הולכת ודועכת עם הזמן. אולם אם באמצעות האמונה, מתחזק האדם מיד ולמעשה, ומחדיר את האמונה הזאת באורחות חייו, בתורה, בתפילה וביראת שמים, ישנה תוחלת ותקווה כי זה אכן ירומם אותו, והוא יתעלה מהמצב שאחז בו קודם, גם לאחר שיפוג רגש ההתפעלות.

כך כותב הרבנו יונה בספרו 'שערי תשובה' (בשער השני): "אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד, ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מלין".

זוהי תמצית עבודת האמונה וגם תכלית לימוד המוסר. כאשר האדם מתפעל ממשו, לא להשאירו בגדר התפעלות, אלא לשים את הדברים על לבו כדי שיגיע לידי מעשה, ש"מלבו יוציא מלין", שהוא יאמין בלבבו ממה שמתפעל בפיו. כך הדברים יפעלו ויותירו רושם במעשיו, ולא ישארו הדברים כידיעה גרידה.

כאשר ישבנו שבעה על אמי מורת הצדקנית עליה השלום, שהיתה ידועה בהליכות חייה המופלאות, רצופה באהבת תורה, חסד ואמונה איתנה, זכינו והגיע לנחמנו מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצ"ל.

הוא בא דקות אחדות לאחר שעזבו את הבית הרופאים שטפלו באמא בתקופת מחלתה. הרופאים דברו אז בהתפעלות עצומה בשבח אמונתה של אמא, כי גם בימים הקשים בהם ידעה סבל רב ומכאוב לא התלוננה, נשאה את כאבה בדומיה ובאמונה והצדיקה עליה את הדין. שחנו בפני הרב שטינמן את דברי הרופאים ואת התפעלותם מהאמונה של אמנו הצדקנית.

הרב שטינמן ביטל את דבריהם במחי יד. שאלנו הסבר לדברים, וכך השיב: "אמנם הם אומרים, אך הם אינם מתכוונים... האם בגלל זה הם יקראו קריאת שמע פעם אחת?! האם הם יניחו תפילין או לפחות ילבישו כיפה לכמה דקות?! כל זמן שאינו למעשה - סי איז גאר-נישט! זה כלום!..."

בדבריו הקצרים והחדים הוא אמר יסוד גדול באמונה. אמונה צריכה להשפיע על חיי המעשה של האדם, על כל עבודת השם שלו, על כל השקפת עולמו ותפיסת דעתו. גם כשמתאמת הידיעה אצל האדם והוא מתפעל ממנה, אם לא יניח אותה על לוח לבו, להשרישה פנימה בנפשו ובעצמותו, ויתבטא הדבר בשינוי התנהגותו ושפור דרכיו ומעשיו, הרי שזוהי התפעלות שווא, חסרת תוחלת!

להשלמת הענין אצטט מדבריו הבהירים, קילורין לעינים, של דודי, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, בספרו 'הר יראה' (עמוד כח):

"אמונה זו, מלבד שהיא מצוה גדולה בתורה, יש בה גם ענין נוסף: על ידי האמונה, לבו של האדם נעשה פנוי מטרדת העולם הזה ומדאגת הפרנסה המכלה את רוב ימיו של האדם, ראשו צלול להבין ולהשכיל תורה, וללון בעמקה של הלכה, וממילא מסוגל הוא לעמוד בתורה יומם ולילה, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים".

אמונה היא שורש הכל. כל עניני הרוחניות של האדם תלויים בה. (מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא' פרשת שמות)

כי בכל שנה בפרוס השנה החדשה, כשניגש רבי שמואל בליל ראש השנה לקדש על היין, עמד ונתן שבח והודאה לקדוש ברוך הוא ברבים, על כך שפרנס אותו בכל מהלך השנה החולפת, וכך נתנה לו האפשרות לקדש על היין מדי שבת ומועד במשך כל השנה...

מאורע מופלא זה הותיר את רישומו על כל בני הבית. הוא החדיר במשפחה כי שום דבר אינו מובן מאליו, כל פרט קטן שקורה עמנו לטובה זה מחסדי השם יתברך ובהשגחתו הפרטית.

כמדומני כי כל אחד שיתבונן על נקדה זו אכן ירגיש צורך להודות על כך, כמו גם על שאר הטובות והניסים הנעשים עמנו בכל רגע ועת, אלא שחסרה לנו ההתבוננות. אולם רבי שמואל שכל שנות חייו היו חטיבה אחת של אמונה צרופה ועבודת השם, אכן העמיק והתבונן ומצא לנכון להודות על כך בקבילות!

**לא קרה היום
משהו מיוחד.
אלא שפשוט
הורגלנו כאן
בבית כי על כל
דבר יש לבקש
ולהודות. גם
בזמנים שהיינו
בריאים ושלמים,
כשהוצרכנו
לעבור מהמטבח
לחדר הפנימי
בבית, אמרנו
תפלה קצרה
שנגיע בשלום.**

"אצלנו בבית הורגלנו להודות על כל דבר"

הרבנית ריזל גלינסקי ע"ה, אשת חבר למגיד המישרים, הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, היתה אשה גדולה מאד, ויקוד אש האמונה והבטחון - שעמל עליה בעלה הגדול בחרוף נפש 'נובהרדוקאית' טיפוסית - נכרו היטב בכל הליכותיה.

שמעתי מאחד הבנים, כי בערוב ימיה היה אברך מסוים שרגיל היה לבוא ולסייע לה בענייני הבית. הלה התגורר ברחוב נחמיה, סמוך למקום מגוריה של הרבנית - ברחוב חידושי הרי"ם, מרחק הליכה של דקות מועטות בלבד מביתה.

באחד הימים עם הכנסו לבית, קבלה אותו הרבנית בחביבות

רבה ובמאור פנים כדרכה, והתעניינה אצלו באופייניות: "אמרת תודה להשם על כך שהגעת מביתך לכאן בריא ושלם!..."

השתומם האיש ושאל ברצינות: "מדוע הרבנית שואלת? שמה ארעה תאונת דרכים או שמה שמעה על פיגוע חס וחלילה שאירע באזור?"

"לא! לא!" השיבה הרבנית, "לא קרה היום משהו מיוחד. אלא שפשוט הורגלנו כאן בבית כי על כל דבר יש לבקש ולהודות. גם בזמנים שהיינו בריאים ושלמים, כשהוצרכנו לעבור מהמטבח לחדר הפנימי בבית, אמרנו תפלה קצרה שנגיע בשלום. וכשבאנו בשלום אמרנו תודה להשם שאכן הגענו בשלום!..."

"והנה אתה הלא באת כעת מהרחוב הסמוך בריא ושלם ללא כל פגע, לכן שאלתי אותך אם כבר אמרת תודה להשם על כך..."

**רבבות לומדי ה'דף היומי'
מתחילים בימים אלו בלימוד מסכת 'הוריות'
זאת הזדמנות עבורכם להצטרף ל'תוכניות דרשו'
לפרטים חייגו: 02-5609000**

הניסים התרחשו "כאילו מאליהם", מהרגע הראשון ועד האחרון. להיכן יפנו כאשר יגיעו לשנחאי? איפה יניחו את כף רגלם? איפה ילוננו בלילה הראשון ואיפה יתגוררו לאחריו? דוקא בשנחאי - עיר פרועת מוסר, אלילית, פשע, הפקרות ועבודה זרה משוקצים - היא שהפכה להיות זירת התרחשות של ניסים מופלאים והשגחה גלויה

שרשרת של ניסים מדהימה בנס ההצלה של תלמידי ישיבת מיר בשנחאי

והיא שעמדה לאבותינו ולנו

כל השאלות הללו נראו חסרות מענה לחלוטין. אך הניסים והנפלאות שחוו לאורך כל דרך הנדודים - זה קרוב לשנתיים - המשיכו ללוותם גם בשנחאי, למן היום הראשון לדריכתם על אדמתה. אדרבה, בשנחאי התרחשו הניסים ביתר שאת, צמודים לחייהם של בני התורה בכל אורחותיהם, מבעיות הקיום היומיומיות עד אירועי הצלה מופלאים מסכנות וממות.

שנחאי - אותה עיר פרועת מוסר, אלילית, שבה משלו בכיפה פשע, הפקרות ופולחני עבודה זרה משוקצים - היא שהפכה להיות זירת התרחשות של ניסים מופלאים, של השגחה גלויה. ההשגחה העליונה ליוותה, צעד אחר צעד, את מרכז התורה החדש שהוקם בשנחאי. היא סיפקה את התשובות - בדרך שאיש לא יכול היה לצפות - לכל השאלות המעיקות שנראו "חסרות מענה". היא פתרה את כל הבעיות מבלי שבני התורה נאלצו להוגיע את מוחותיהם למציאת פתרונות. היא החליקה את כל ההדורים שבדרך, והפכה כל עקב למישור.

הניסים התרחשו "כאילו מאליהם" מהרגע הראשון ועד האחרון. מן השמים לא הניחו לבני התורה להתלבט יותר מידי בשאלה המיידית והדוחקת -

שאלת האכסניה. להיכן יפנו כאשר יגיעו לשנחאי? איפה יניחו את כף רגלם? איפה ילוננו בלילה הראשון ואיפה יתגוררו לאחריו? התשובה ניתנה להם כמו "על מגש כסף". מיד אחרי עגינתה של "אסמה מרו" במימי מפרץ סוצ'י - עם הגיעה לשנחאי - כבר היתה התשובה מוכנה. בפיהם של נציגי קהילת שנחאי שבאו לנמל להקביל את פני הבאים, היתה הודעה ברורה לראשי הישיבה, מיד עם עלותם לסיפון: "אתם תתאכסנו בבית הכנסת 'בית אהרן', ברחוב המוסיאון, מספר 50, ברובע הבינלאומי", הודיעו בפשטות לרבנים המופתעים, "הכל שם כבר מוכן לקלוט אתכם - אולמות לימוד, חדרי פנימייה, מטבח וחדרי אוכל, הכל מסודר! האוטובוסים

שיסיעו אתכם לשם ממתנים לכם בחניון הסמוך לנמל!"

רגעים ארוכים נדרשו כדי לעכל את הדברים, לרדת לפישרה של ההודעה המדהימה. הכל מוכן, הכל מסודר, הכל ערוך לקליטתם, הכל כאילו מתואם מראש... כאילו הזמינו מראש מקומות בבית מלון ועכשיו מודיעים להם שהמקומות מוכנים...

כבמטה קסמים "נמחקו" כל השאלות שטרדו כל כך את המח רק לפני שעה... התפעמות הרגשות היתה רבה. היה אפשר לחוש בעליל, כמעט למשש, כביכול, את ידה המכוונת של ההשגחה. הדאגה היתה מיותרת לחלוטין... מן השמים מסדרים את הכל על הצד הטוב ביותר, מן השמים מיישרים את הדרך ודואגים לכל פרט!

עד מהרה נודע להם, לראשי הישיבה ולתלמידיה, מי היה שליחה הטוב של ההשגחה להכין להם מראש את כל צרכיהם ולסלול לפניהם את הדרך. רק מעטים מהם שמעו קודם לכן את שמו של הגאון הצדיק רבי מאיר אשכנזי. השם הזה - של אותו רב דגול מרוסיה, שהתגלגל בצעירותו לפאתי המזרח הרחוק - לא היה נודע ברבים בפולין ובליטא, ארצות מוצאם.

עכשיו, סופר להם, לבני הישיבה הנרגשים והסקרנים, כי הרב אשכנזי - מרא דאתרא של קהילת שנחאי - הוא זה שדאג להסדיר עבורם את האכסניה המעולה ב"בית אהרן", להעמיד את הבניין המהודר לרשותם ולהשכירו לסיפוק כל צרכיהם.

מן הראוי לספר בקצרה בשורות הבאות על בית הכנסת "בית אהרן" - המשך בעמוד הבא <<<

"עיר הכנופיות" היה כינויה של שנחאי, אחד מ"תארי הכבוד" שבהם נתעטרה... ולא בכדי! שמה הלך לפניו כעיר חסרת חוק ומשפט, מקום שבו נפרצו כל הגדרות, אין דין ואין דין, הכל הפקר - עיר שעבריינים מכל העולם איזו אותה למושבם וכנופיות אלימות שולטות בה שלטון ללא מצרים.

שנחאי היתה עיר של אנרכיה במלוא מובנה של המילה. מעמדה המוזר - מעמד של עיר "בינלאומית" שאינה שייכת לשום מדינה ואין עליה שום בעלות - הקנה לה את אופיה המופקר. חופשית היתה ממחויבות ללא חוק שהוא. פתוחה היתה לכל מבקש מקלט באשר הוא - כולל פושעים מבוקשים ועבריינים מסוכנים - שהרי איש לא בדק בציציותיהם של הבאים בשעריה... כנופיות-כנופיות של אנשי זרוע ופושעים פליליים קמו בעיר ומשלו בה ביד רמה. "מערכת המשפט" של העיר היתה חסרת אונים לעומתם.

לאמיתו של דבר איש לא התאמץ יותר מידי להשליט חוק וסדר... ה"חוק" הבלתי כתוב ששרר בעיר היה: שוחד. על פיו התנהלו החיים, על פיו הותרו כל האיסורים ונפרצו כל הגבולות. נטילת שוחד היתה בשנחאי "נורמה" מקובלת שפשתה בין כל נושאי המשרות בחיי העיר: מן המושל העליון,

אחריו השופט הבכיר - וכלה בשוטר הזוטא. השחיתות אכלה בכל פה - בכל השכבות. הכנופיות ביצעו את מעשי הפשע שלהן באין פוצה פה ומצפצף. למען האמת, הן היו השליטות האמיתיות של שנחאי.

כמה קשה היה להאמין כי בעיר כזאת תצליח הישיבה להכות שורש! אוירתה של שנחאי היתה הניגוד הגדול ביותר לחיי תורה שאפשר להעלות על הדעת! לבנות חיי תורה, חיים רוחניים מעודנים, חיים בעולם של אצילות - בלב ליבה של העיר הפרועה, האלימה, המופקרת, העיר שעצם הווייתה היא היפוכו הגמור של כל מה שמסמלת התורה!

היתכן שכאן יצליח לקום מרכז של תורה?!

סימן השאלה ריחף בחלל, מעורר תהיות נוקבות - וחסר מענה. לצידו ריחפו סימני שאלה רבים נוספים, קטנים ממנו במהותם אך גם כן מדאיגים ומטרידים. הם היו קשורים לצד הגשמי של קיום הישיבה.

בעיר החדשה והזרה לא היתה כל תשתית להקמתו של מרכז תורני בסדר גודל של ישיבת מיר (מה גם שלצידה היו עתידות לקום עד מהרה שתי ישיבות נוספות - ישיבתם של פליטי "ישיבת חכמי לובלין" וישיבת "תומכי תמימים, ליובאוויטש"!) - שאלות הקיום המיידיות טרדו את המוחות עוד בטרם עגנו אניותיהם של בני התורה בנמל שנחאי. כיצד יתקיימו מאות בני הישיבה, ובנוסף להם הרבנים, הרמ"ם, ובני משפחותיהם? כיצד ימצאו להם צרכיהם הבסיסיים, בעיר שבה אין הם מכירים נפש חיה אחת? היכן יתגוררו? היכן ילמדו? האם קיים בכלל בשנחאי - שבה לא היתה ישיבה מעולם - בנין מתאים שיוכל לשמש אכסניה לישיבה? ומה לגבי ספרים? בידיהם של בני הישיבה היו רק הספרים המעטים שהצליחו לקחת איתם במנוסתם מליטא. הם לקחו ככל שיכלו לטלטל לאורך הדרך הארוכה ממיר ומווילנה עד ולדיביסטוק וקובה - אך ביחס לצרכיהם ולמספרם, היתה זו כמות קטנה מאוד.

היה קשה לקוות כי בקצה העולם הזה, שהיה נראה כמו מעבר להררי החושך, קיימים בכלל ספרים תורניים הדרושים להם, וללא ספרים - כיצד יוכלו שלוש מאות תלמידי הישיבה להעמיק בלימודם, להקיף את מכמני התורה, ולהמשיך ברמה שהורגלו בה?

במשך כל אותן שנים לא התעניין צאלח כלל ועיקר בקהילה היהודית, בצרכיה ובחיייה. היא לא קיבלה אף אגורה שחוקה, לעומת הסכומים העצומים שהזרים לכל עבר. גם לעת זקנתו נשאר רחוק ומרוחק מן הקהילה, זר ומנוכר- מיהודים ומיהדות כאחד.

אין פלא, אפוא, שהשמועה הפתאומית על תרומתו הנדיבה להקמת בית כנסת היכתה את יהודי העיר בתדהמה. צאלח כבר היה אז אחרי יום הולדתו השמונים, ולאחר עשרות שנים של התנכרות מוחלטת לקהילה. מה גרם לפתע להחלטה המוזרה שהחליט?

מפה לאזון סופר על חלום משונה שחלם האיש. אביו המנוח נגלה אליו ונזף בו על שלא עשה דבר כדי להנציח את זכרו. צאלח שבע הימים היה נרעש. הוא פנה אל חכם רובי אברהם- המנהיג הרוחני הבלתי מוכתר של הקהילה הספרדית בשנחאי- וביקש להתייעץ איתו.

"אבי דרש ממני במפגיע לעשות משהו חיובי למען עילוי נשמתו", ספר לחכם אברהם בהתרגשות רבה: "ברצוני לציית לו, ואני מוכן להקדיש לכך כסף רב, אנא, יעץ לי מה לעשות!"

חכם אברהם הררה בדבר, ויעץ לצאלח חרדון לבנות מכספו בית כנסת גדול שייקרא על שם אביו - "בית אהרון". הוא המשיך והציע שבת הכנסת ייבנה ברובע הבינלאומי של העיר, בסמוך למרכז המסחרי- אזור שבו עדין אין שום מקום תפילה. צאלח חרדון נענה מיד בנפש חפצה. בו ברגע גמלה בלבו ההחלטה לבנות בית כנסת שיהיה מפואר מאין כמוהו, בתכלית היופי וההדר- "מקדש מעט" שירחיב את עיני כל רואיו. ראוי הוא אביו האהוב להנצחה מושלמת שכזאת!

חכם אברהם, יהודי פיקח ויקר נפש, שמח מצידו על ההזדמנות המיוחדת שנקרתה לו. אולי דווקא בערוב ימיו יזכה האיש הזה, תועה הדרך והערידי, להתקרב מעט מחדש אל מורשת אבותיו? גם ההצעה להקים את בית הכנסת דווקא באזור המסויים ההוא, היתה תוצאה של שיקול דעת קפדני.

לימים, סיפר חכם אברהם, כי בשעה שהציע את הצעתו לא היה כלל צורך בבית כנסת באזור המרכז המסחרי. יהודי שנחאי התגוררו הרחק משם, ובאזור מגוריהם היו בתי כנסת נאים ומרווחים שהספיקו בהחלט לצרכי הקהילה. בסביבת המרכז המסחרי לא חיו יהודים, וממילא לא הורגש צורך בבית כנסת. אך חכם אברהם ראה את הנולד. "מחשבת היתה לקראת העתיד", סיפר, "היה לי ברור שהישוב היהודי בשנחאי ילך ויגדל עם הזמן. כעיר מסחר בינלאומית, עם שפע מקורות הכנסה, יגיעו אליה עוד ועוד יהודים. הם ישתקעו בעיר, וחלק ניכר מהם יתיישב ודאי באזור המרכז המסחרי, שהוא צומת העצבים הכלכלית של שנחאי כולה. אנשים נוטים להתיישב קרוב למקום שבו מצויה פרנסתם. ואז, כשתקום כאן קהילה- הרי יזדקקו אנשיה לבית כנסת! חשבת על צרכיה של הקהילה העתידית. לכן ביקשתי שבנין בית הכנסת יכלול גם מקווה טהרה, אולם גדול לכינוסים ולהרצאות, מטבח משוכלל לצורך שמחות משפחתיות שתתקיימנה בבית הכנסת, כיתות לימוד- כדי שאפשר יהיה לקיים במקום "בית ספר של יום ראשון" ושיעורי הכנה לנערים לקראת בר מצוה ועוד. רציתי שגם שיעורי תורה ליהודים בני אוריין יוכלו להתקיים בבית הכנסת, ולכן דאגתי להכניס אליו ספריה תורנית רחבה, שתכלול בין היתר גם ש"ס וילנא. רציתי מאוד שבת הכנסת העתידית יהיה מוקד משיכה ליהודים מכל החוגים, שתתקיים בו "תורה מפוארת בכלי מפואר"- ולכן השתדלתי שייבנה בתכלית היופי והפאר ולפי מיטב השכלולים המודרניים של נוחות ורווחה".

חזונו מרחיק הלכת, הצליח באופן מפתיע לקנות את ליבו של צאלח חרדון. הלה, שבמשך עשרות שנים לא תרם אף פרוטה לצרכים יהודיים- הזיל עתה מכיסו סכומי עתק לבנייתו של "בית אהרון"- בית הכנסת שעמד להיות מפעל חייו. קודם לכל רכש מגרש גדול בלב לבו של אזור העסקים היקר, בסכום שנחשב כמעט לדמיוני במושגי התקופה: מאה ושישים אלף דולרים. על כך הוסיף עוד סכום דומה להקמתו של בית הכנסת, לציידו במיטב השכלולים ולרהטו ברהיטים יוקרתיים- "הכל כידי המלך", כפי שהעידו המבקרים הרבים שנהרו לחזות בו.

בסיומה של הבנייה המואצת, התנוסס ברחוב המוסיאון מספר 50 היכל שיש בן שלוש קומות, שכיפה עגולה מהודרת סוככת עליו ומשוה לו מראה מלכותי- ארמון של ממש.

טקס חנוכת הבית בחודש סיון תרפ"ז- היה אחד הארוכים שנחרתו לדורות בפנקס הקהילה של שנחאי. התורם הישיש עצמו, ראה ביום חנוכת בית הכנסת את היום הגדול של חייו. הוא חגג אותו ברב הדר, בהשתתפות כל ראשי הקהילה, כולל ראשי קהילות אחרות שהגיעו ממרחקים. האווירה היתה חגיגית ומרוממת. בסיומן של התפילות ודרשות הרבנים הוסר הלוט

המשך בעמוד הבא <<<

המקום שנבחר משמים כדי לשמש אכסניה למרכז התורה ונבנה מראש למטרה זו. נסיבות הקמתו המופלאות של המקום הזה הן פרק מרתק משרשרת סיפורי ההשגחה שהפכו כמעט שם נרדף למילה "שנחאי".

כשנודע ליהודי שנחאי כי סר סילס חרדון החליט לתרום סכום כסף עצום כדי לבנות בית כנסת מפואר כמתנה לקהילה- הרימו הכל את גבותיהם בהשתוממות אמיתית. אף ידידי המעטים היו מופתעים מאוד. הוא היה האיש האחרון שהיה אפשר לשער עליו כי יעשה משהו למען החיים היהודים בעיר! לא משום שלא היו בידי האמצעים לכך. סילס חרדון היה אדם עשיר עתיר נכסים, שהיקף הונו נאמד במספרים

אגדיים. "האיש העשיר ביותר מזרחית לתעלת סואץ", כינו אותו, שכן הוא נחשב לאיל ההון הגדול ביותר בחלקו המזרחי של העולם. אך בנוסף לכך היה ידוע גם כמתבולל, מנותק לחלוטין מן המורשת היהודית ורוחק ת"ק פרסה מתורה ומצוות!

כשנולד סילס חרדון, שמונים ושתיים שנים קודם לכן, במשפחה דתית שורשית ממוצא עירקי- לא יכול היה האיש לצפות את עתידו. כשהוכנס בבריתו של אברהם אבינו - בעיר מולדתו בומביי שבהודו- קרא לו אביו אהרון, צאלח (שם נפוץ בערבית יהודית). הוא גדל והתחנך באווירה יהודית חמה, אלא שבהתבגרו נתקיים בו "וישמן ישרון ויבעט".

בצעירותו הגיע צאלח, בחור שאפתן ומוכשר מאוד, לשנחאי. בן עניים היה, אלא שכישרונותיו המסחריים הנדירים עזרו לו לטפס בסולם ההצלחה עד מהרה. הוא נתמנה לעוזרו וליועצו של פרידריך ששון- אחד מעשירי הקהילה- ולאחר זמן לא רב היה לסוחר קרקעות ולבעל עסק משגשג משל עצמו. ככל שחלפו השנים גדל עושרו. הצלחתו המסחררת היתה לשם דבר. גם למרחקים הגיע שמו. בריכוזים של בני התפוצה העירקית- מבגדד ובצרה עד בומביי וכלכותה- נהגו יהודים לאחל זה לזה בשמחות משפחתיות "מזל וברכה כמו של צאלח חרדון".

אולם ההצלחה הביאה בעקבותיה את ההתרחקות והטמיעה. צאלח הרבה להתרועע עם אנשי "החברה הגבוהה" הגויית והתקרב לתרבותם הנכרית. שמו היהודי "צאלח" הומר במרוצת הזמן ב"סילס" האנגלי, וגם אורח חייו הלך ודמה יותר ויותר לאורח החיים של בני האצולה האנגלית- השכבה "המיוחסת" של שנחאי.

גם השפעתה של הסביבה הסינית, עובדת האלילים, לא פסחה על צאלח חרדון, דווקא בדת הבודהיסטית - הדת השלטת בסין - גילה האיש התעניינות רבה ואליה נמשך ליבו... ככל שיהיה מוזר הדבר- צאלח נהג לכנס סביבו נזירים בודהיסטיים והרבה לשוחח אתם ולשמוע מפייהם על דתם ומנהגיהם, על אליליהם ועל פולחניהם. בד בבד הלך והתרחק מן הקהילה היהודית המקומית, עד שניתק למעשה כל קשר איתה. אפילו יהודים שהתרחקו בעצמם משמירת המצוות, סלדו מן המשיכה שהפגין דווקא כלפי בורות נשברים של דת אלילית!

בהשפעתם של הנזירים הבודהיסטיים, חבר מרעיו, נשא צאלח אישה סינית. במעשה זה- בקהילה שבה לא היו מעולם נישואי תערובת- סתם האיש את הגולל על שיירי הזיקה שהיתה לו עדיין למורשת אבותיו: מכאן ואילך חי לו את חייו כמתבולל גמור.

בארמונו המפואר שב"בבלינג ולרוד" התגוררו עשרות כמרים בודהיסטיים, שאיתם אהב לנהל שיחות ארוכות על "ענייני רוח" (קרי: על אמונתם האלילית). בהשפעתם גם תרם סכומי כסף עצומים למען עניים סיניים- נפגעי הרעב, הבצורות והמגפות שפקדו את הארץ. תרומותיו זרמו גם לבתי חולים ולמוסדות חינוך בודהיסטיים, למוזיאונים ול"אתרי תרבות"- כולם נכריים. השלטונות הסיניים העתירו עליו כיבודים ותארי אצולה למיניהם- ולא בכדי, לא היה עוד אדם בסין שהרבה כל כך ב"מעשי צדקה" למען נזקקים ומוסדות סיניים כמו צאלח חרדון היהודי...

קודם לכל רכש מגרש גדול בלב לבו של אזור העסקים היקר, בסכום שנחשב כמעט לדמיוני במושגי התקופה: מאה ושישים אלף דולרים.

לבדוק אותנו, שכן רבים סבלו מפצעים בפייהם ובלשונם".
 חכם אברהם, שזכה לראות את חלומו מתגשם ואת עירו שנחאי הופכת למרכז תורני תוסס- היה מאושר. הוא היה יד ימינם של בני התורה, וטרח ללא לאות לסייע להם בכל דרך אפשרית. עם ראשי הישיבה- ובעיקר עם המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שאותו העריץ מאוד- קשר קשרי ידידות עמוקים. שיחות ארוכות התנהלו ביניהם, כשהם מתגברים על "מחסום השפה" באמצעות השפה במשותפת- לשון הקודש (שפת הדיבור של הרב לוינשטיין היתה אידיש, בעוד שהלשונות המקובלות בין יהודי שנחאי הספרדים היו אנגלית וערבית יהודית).

הגר"י לוינשטיין מצידו הוקיר מאוד את חכם אברהם, וכאשר הגיע הלה ל"בית אהרון", היה הגר"י לוינשטיין נוהג- כמחווה של כבוד מיוחד- להקביל את פניו בפתח הבניין.

חכם אברהם, מוקיר רבנן בכל נימי נשמתו, היה ידיד מסור לשיבה ועזר לה להתבסס במקומה החדש ולספק את כל צרכיה. המשגיח נהג להפנות אליו את כל הבקשות שנועדו להקל על התלמידים, לפתור קשיים שצצו אי פה ואי שם, ולאפשר להם ללמוד בשלוות נפש. כל בקשה נענתה על ידי חכם אברהם- שהשתוקק בכל מאודו להיטיב עם בחורי החמד הממיתים עצמם באוהלה של תורה- במאור פנים ובנפש חפצה. אחת הבקשות- שנראתה לכאורה "מוזרה" לפרנסי הקהילה הספרדיים- נגעה לדרך ריהוטו של אולם הלימוד... הואיל והמקום תוכנן ורוהט בנוסח בתי הכנסת של יהודי עירק- היו בו שולחנות וספסלים שנועדו ללימוד בישיבה, כמקובל בעדתם. תלמידי מיר- המורגלים ללמוד בעמידה ליד "סטנדרים"- התקשו להסתגל ללימוד ליד שולחן "רגיל". השינוי הכביד עליהם והפריע לריכוז. המשגיח החליט, לאחר היסוס מה, לשטוח את הבעיה באוזניו של חכם אברהם, הידיד הטוב שהיה כל כך להוט לעזור.

"לומדי התורה בליטא נוהגים לשנן את תלמודם בעמידה, כשהספר מונח לפנייהם על תומך מיוחד הקרוי 'סטנדר', הסביר לחכם אברהם, שלא ראה "סטנדר" מימיו. "זהו הרגל מושרש כל כך, עד שקשה לבחורי הישיבה שלנו לשנות את אופן הלימוד שאליו הורגלו כל ימיהם ולעבור לאופן אחר... נהיה אסירי תודה לכבודו אם תשתדלו, ברוב טובכם, להשיג עבורנו "סטנדרים", כדי שנוכל ללמוד כפי שהתרגלנו מימים ימימה!"

חכם אברהם לא ידע "סטנדר" מהו, והתקשה לדמיין לעצמו כיצד הוא נראה- אך מיהר לטפל במילוי הבקשה אם גאון וצדיק כהרב לוינשטיין סבור שהדבר חשוב- הרי ברור כשמש שהוא חשוב! ברוב תושייה, הוא אף מצא דרך מקורית למילוי הבקשה. בשנחאי לא היו "סטנדרים" למכירה ואף לא יוצרו בשום נגרייה. אולם למשפחת טויק, אחת המשפחות העשירות של הקהילה, היה מפעל

היטים גדול שהעסיק נגרים מומחים רבים. עוד באותו יום הובא מנהל העבודה של המפעל ל"בית אהרון", והוסבר לו על ידי שרטוט מתאים- מהו "סטנדר"... למחרת עם בוקר הגיעו למקום עשרות נגרים מן המפעל. הם פשטו על האולם הענק ועבדו עד שעות הלילה, מצמידים "סטנדרים" לשלוש מאות הכסאות שעמדו באולם... כשנסתיימה העבודה היה המקום מצוייד ב"סטנדרים" בסגנון המוכר, והזכיר עד מאוד את היכל הלימוד של הישיבה בימיה הטובים, אי שם בעיירה מיר...

מעתה, אפשר היה להתנועע בניחותא מעל הגמרא ליד "סטנדר" ולשקוע עד קצה ההויה בים התורה, בדיוק כמו במיר, בוילנה ובקייאדאן! שינויים נוספים חלו בבית הכנסת, שלפתע קם לחיים מעזובה רבת שנים, עם בואם של תלמידי מיר לשכון בו. אחד השינויים הבלתי נמנעים היה קשור לנוסח התפילה. התברר כי בשעת חנוכת הבית של "בית אהרון", הודיע המשך בעמוד 30 <<<

מעל לוח השיש המלוטש, שעליו נחרתו באותיות זהב המילים: "בית הכנסת בית אהרון. נתרם על ידי סילס צאלח חרדון, י"ח בסיון ת'תרפ"ז". לא היה אפשר שלא להבחין באור שקרן על פניו של צאלח בעת הסרת הלוט. הוא לא ידע מאומה על התפקיד ההיסטורי שהועידה ההשגחה לבית הכנסת שהקים. אך פניו הנוהרות העידו שהוא חש בתחושת לב טמירה- את גודל הרגע ואת עוצמת המעמד.

את ימיו היפים של בית הכנסת שלו- כאשר שימש כאכסניה לממלכה מפוארת של תורה, כמגדלור רוחני שהקרין על כל המזרח- לא זכה צאלח לראות. הוא נפטר שנתיים אחרי חנוכת בית הכנסת. יתכן שבמשך אותן שנתיים ראה את השקעתו העצומה כ"מבוזבזת". בית הכנסת "בית אהרון" עמד כמעט שומם בסביבה חסרת האוכלוסיה היהודית של הרובע הבינלאומי. יהודי חרדי שהיגר באותם ימים מרומניה והתישב בסמוך למקום, כאב ליבו למראה עליבותו של אותו מקדש מעט העומד ריק, ועשה מאמצים רבים להפיח בו מעט חיים. אחרי פטירתו של צאלח שכר אותו יהודי מכספו מנין של יהודים קשישים- תושבי השכונה היהודית המרוחקת- שיבואו מידי יום להתפלל ב"בית אהרון". המנין המצומצם הזה קיים את תפילותיו באחד החדרים הקטנים והצדדיים של הבנין.

אולם התפילה המרכזי והמפואר - שהכיל מאות מקומות- נשאר נעול. "אחזקתו יקרה מידי", טענה הנהלת הקהילה, "ואין עבור מי לפתחו!" גם אולם הכינוסים הגדול והמטבח המשוכלל עמדו נעולים וריקים- איש לא הזדקק להם ולא השתמש בהם. על בית הכנסת עברו קרוב לחמש עשרה שנים של עזובה. הגה כמעט לא נשמע בין קירות השיש הבוהקים. הבנין כולו, על שלוש קומותיו ואגפיו הרבים, אולמותיו וחדריו המרווחים, עמד נטותן בציפייה אילמת. ממתין למילוי ייעודו ההיסטורי.

ואז- בשלהי תש"א- הגיעה אליו ישיבת מיר. מאות תלמידיה השתכנו בחדריו. האולם הגדול התמלא בהמיית לימוד. הספרייה התורנית, שמדפיה העלו אבק מזה שנים ממושכות, התעוררה לחיים. ספרי הקודש עברו מיד ליד בשקיקה, נדדו מן המדפים אל ה"שולחנות", ופנים משולהבות של בני תורה רכנו מעליהם באהבה רבה. קולות התפילות וניגוני הלימוד מילאו את חלל הבנין מקצה לקצה. מסכת נפלאה של חיי תורה תוססים נארגה בכל פינויותי- מן האולם ועד חדרי השיעורים.

חזונו ה"דימויני" של חכם אברהם, קם והתגשם בין לילה. היום שבו חלם בחביון לבו, למשמע חלומו ה"מוזר" של צאלח חרדון, על מרכז תורני גדול שיצמח בשנחאי- שב ועמד מול עיניו, כמעט עשרים שנה מאוחר יותר, והנה היתה משאת הנפש הכמוסה למציאות. מעגל מופלא- שבו שמשו יחד תקוות חבויות וצירופי אירועים שחוברו בידי ההשגחה- נסגר והושלם.

תלמידי ישיבת מיר- ביום הגיעם לשנחאי- עדיין לא ידעו על אותה שרשרת אירועים מרתקת. דבר אחד בלבד ידעו באותו שלב, הנה זימנו להם משמים אכסניה נוחה ומפוארת שבה יוכלו להשתכן וללמוד בהרחבת הדעת. וכל החששות הקודמים נמוגו כבועת סבון והשאלות נפתרו מבלי שיצטרכו לטרוח בהן כלל! התרוממות רוח רבה אפפה אותם כשנכנסו בשערי בית הכנסת שהיה עתיד להיות ביתם האהוב למשך זמן רב. את תחושותיהם מתאר רבי צבי כהנא בספרו על היום הראשון בשנחאי:

"כשהגענו ל'בית אהרון' וראינו במו עינינו את יופיו- פרצו בשמחה והילולה בשירה ובריבודים, שהתמשכו עד לשעות המאוחרות של הלילה. בית הכנסת היה גדול דיו לאכלס את כל תלמידי הישיבה, ואף על פי שחינו בו בצפיפות, ידענו הרבה אושר ושמחה בין כתלנו!"

בנימה של הכרת תודה עמוקה ממשיך הרב כהנא ומספר על הטוב והחסד שהרעיפו על בני הישיבה יהודי שנחאי, בעלי הכבוד המושרש לתורה וללומדיה. "מארחינו הספרדים, ובראשם חכם אברהם, דאגו לכל צרכינו ולא חסכו מאיתנו דבר. מיום פרוץ המלחמה סבלנו ממחסור. ביפן סבלנו מרעב, משום שלא היינו מורגלים באכילת האורז, והלחם חולק שם בצמצום. ואילו כאן הוגש לנו אוכל בשפע, מכל טוב הארץ, והשרתים הסיניים שהועסקו בבנין שרתו אותנו ברוב כבוד. למחרת בואנו, מיד עם אור הבוקר- הגיעו רופאים

בילדים יראת שמיים?"

הזדקף רבינו ושאל בהתרגשות: "לך יש יראת שמיים?! - כשתהיה לך יראת שמיים, גם לילדים תהיה!"...

(נר לשולחן שבת, גליון תקצב)

מעשה בבחור שהגדיש את הסאה. המשגיח פנה אל רבינו שהורה להבליג ולנקוט בדרכי נועם, שרק החמירו את המצב. המשגיח התמרמר ושאל עד מתי. עד מתי יסבול הוא, יסבלו הרבנים והחברים, ונענה: "אין גבול. גם אתה רוצה שהקדוש ברוך הוא יסבול אותך על כל מגרעותיך..."

יום אחד אמר לרבינו: "זהו! אין לי עוד כח לסבול! כלו כל הקיצים! התלמידים מתאוננים, הצוות סובל. ירשני, ואחפש לו ישיבה אחרת!"

להפתעתו, הסיט רבינו את הנושא: "מה גובה משכורתך?"

מה זה שייך לכאן, אבל נקט בסכום.

"ומזה אפשר לגדל משפחה?". מעניין מי השואל, מי שהיה די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת...

המשגיח חייך במרירות: "בדוחק, אילו היו משלמים. המצב בישיבה קשה, וכבר חצי שנה לא שילמו".

"אז ממה חיים?", איזו דאגה אבהית.

"מגלגלים חובות", ענה המשגיח.

"חכה רגע", אמר רבינו ונכנס לחדר השני. כעבור רגע חזר, וצרור שטרות בידו: "יש כאן משכורת של חצי שנה. בהלוואה. כשישלמו בישיבה, תחזיר. בנתיים, תחזיר את החובות הדוחקים. ביתרה - תחזיר".

הופתע ונרתע: "הרב! לא ביקשתי! לא עבור זה באתי! הגעתי בענייניו של הבחור..."

"אני יודע", אמר רבינו. "אבל חשבתי לעצמי: הבחור מצריך כוחות נפש רבים, בכך אין ספק, ועד עכשיו התמודדת בהצלחה. מה קרה עכשיו שכשל כוחך? כשסיפרת שהמצב בבית דחוק, ואתה בעל חוב - הבנתי. כשהאדם טרוד, הוא מאבד את הסבלנות. זה נכון לגבי הורים, ונכון לגבי מחנכים. והרי אני חייב בהצלת הבחור כמוך. איני יכול ליטול חלק בטיפול בו, אבל אני יכול להסיר ממך את הטרדות..."

ובמשך השנים, בכל פעם שהמשגיח הגיע - התעניין אודות הבחור. גם כשעלה לישיבה גדולה, הוצרך המשגיח להתעניין אודותיו לפני פגישותיו עם רבינו עד שבישר על נישואיו...

ובענייני המלבושים. אב נסער בא לפני רבינו, הציג לפניו שלל כיפות קטיפה

שחורות. האחת מלופפת בסרט בד, והשניה ללא סרט, אופנתית וחדשנית. אמר: "ראש הישיבה רואה הבדל בין שתי הכיפות?"

"לא", ענה רבינו.

"אז מדוע מתנכלים בתלמוד תורה לבני, שהחליף לכיפה בלי סרט. למה דרשו ממנו להחליף את הכיפה, או את תלמוד-התורה?!", הזדקק האב.

"איני רואה הבדל", חזר רבינו ואמר. "ואתה רואה הבדל ביניהן?"

"ודאי שלא!"

"והבן, רואה הבדל?"

"גם הוא לא!"

"וההנהלה, מבין אני, רואה הבדל"...

"כן, זו השאלה"

"אז אם הם רואים הבדל ואתם אינכם רואים, מה אכפת לכם ללכת עם הכיפה שהם מעדיפים?"...

(מפי השמועה)

מרור

רבינו הפסיק לאכול 'חזרת' [חריין] בליל הסדר, בהוראת הרופאים. אסרו, ואינו רוצה להכנס לחשש סכנה. הביאו לו חסה ועולשין, ולא מצא בהם מרירות. העידו בפניו שהם מרים, וחוש הטעם הכזיבם, ואמר שהבין את הסיבה: האנשים רגילים לאכול דברים מתוקים, לפיכך דבר תפל נדמה להם כמר. אבל הוא, שאינו אוכל דברים מתוקים, אפילו המצה נדמית לו כמתוקה, ובחסה אינו חש שום מרירות.

והסתפק: האם משום שלרוב האנשים נדמית כמרה, נחשבת גם אצלו למרור? או שהואיל ואינו חש בטעמה המר הרי זה בגדר: "בלע מרור, לא יצא", כי אינו מרגיש הטעם.

לפיכך מברך בנו על חזרת, ומוציאו בברכה.

(צדיק כתמר יפרח, שכז)

השיגו לרבינו עלי חזרת [חריין] וברך עליהם, ואמר שלראשונה בחייו הרגיש מרירות החזרת. שתמיד מרגישים רק חריפותה, והיא מבטלת את המרירות, ובעלים מרגישים את המרירות.

(כאיל תערוג, גליון לב, פסח תשע"ד)

(מתוך הגדה של פסח 'אהלי תורה')

מיד הוציא את הכסף, ונתן לו.

שאל השוטר: "איך אחזיר לך טובה על שהצלת את אשתי?"

אמר לו: "אתה לא צריך להחזיר טובה, שהרי כבר עשית לי טובה גדולה. עם זאת, אני מבקש ממך, שאם תראה פעם יהודי בצרה - תעזור לו".

"ואיך אדע למי צריך לעזור?"

"אם תראה יהודי שרוצה ללכת לישיבה, תעזור לו".

סיים השוטר, ואמר לסטודנט: "כבר עשר שנים אני מחפש יהודי, שיגיד לי שהוא מחפש ישיבה, ואתה הראשון שאמרת לי. אני כבר עשר שנים רוצה להחזיר טובה למי שעזר לי, ובגלל זה אני ממש שמח לעזור לך להגיע

לישיבה!"

הסטודנט כמעט לא האמין למשמע אזניו. הרצון שלו להגיע לישיבה ולעמוד על טיבה, התחזק פי כמה וכמה. הוא נסע לליקווד 'לבדוק את הענין', ונשאר שם. היום הוא אברך בירושלים, יש לו ב"ה אשה וילדים שהולכים בדרך התורה.

וממה התחיל הכל?

מהלבוש של בן הישיבה, שהלך עם כובע וחליפה בונצואלה.

"שהיו מצוינים שם..."

(רבי גואל אלקריף, מתוך הגדה של פסח 'דורש טוב')

באדם טהור.

כיוצא בכך באר האלשיך הקדוש לגבי דניאל. השרים קנאו בו, אולם המלך אהבו. כדי להכריע בענין החליט המלך לזרוק אותו לגוב האריות, מבלי שידם תהיה בו, ואכן האריות לא פגעו בדניאל בגוב האריות.

נמצא, אפוא, שאפילו גויים גמורים מכירים בכך, שכאשר חיות רעות אינן פוגעות באדם - אות הדבר שהוא רצוי לפני המקום ברוך הוא.

כולם - לבד מפרעה הרשע. כששומע פרעה את בקשת משה: "שלח את עמי ויעבדוני במדבר" (שמות ז', ט"ז) הוא אינו מתפעל, כצפוי, מכוחו הנורא של משה, ובפיו הרע הוא אף עומד ומצהיר "לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כ"ט, ג')

שחץ ורהב אלו הם עיקר קליפת מצרים - אך הם אינם קיימים רק במצרים! תחושה זו של אנוכיות ואגוצנטריות, המניחה את האדם במרכזו, ומשעבדת לרצונו את כל העולם, היא כח הרסני המכלה עד היום כל חלקה טובה. היא מופיעה כסיסמא וכאידיאולוגיה של מפלגות השמאל: "האדם במרכז" ו"זכות

הפרט", וכוללת סגידה לעולם הנוחיות, הנהנתנות והחומרנות.

תחושות אלו מפריעות לקבלת עול מלכות שמים ומסמאות את עיני האדם מכל גילוי אלוקי! וכך הוא אינו מוכן להודות בכך שיש נברא - ויש בורא שהוא נוצר - ויש יוצר, שהוא מונשם - ויש מנשים!

הוא יודע שידיעות אלו יחייבו אותו - שהרי אם יש בורא, יש גם מטרה לעולם, ואם ישנה מטרה מחובתו להוציא אי אלו אביזרים מתוך הבית,

להסכים לטיפול בארונותיו האישיים ולפעמים גם לשינוי סדרי החיים המתוכננים - לכן אינו מוכן אפילו לבוא לסמינר ולקבל הוכחות לענין. הוא

גאה מכדי שיאות להכנע לכך. "עבדא בהפקרא ניחא ליה", הוא עבד ליצרים שלו ומבקש להמשיך גם הלאה לחיות בהפקרות, ולפיכך הוא הולך בדרכי

פרעה, ה'מזהה' מראש את ה'סכנה' ומתכחש למציאות ה' שעושה עצמו אלוה. ובראותו הניסים והנפלאות מתגלים למול עיניו נותר אדיש ואומר:

"לא ידעתי את ה'", "מי ה' אשר אשמע בקולו".

(מתוך הגדה של פסח - 'דורש טוב')

השולחן כבר היה ערוך בטוב טעם, המצות השמורות והיקרות נחו עליו בשלוזה, ממתנות לתחילת הסדר. כמו ברוב בתי ישראל בליל הסדר, גם ביתו של רבי זלמן המה בילדים ונכדים מתרוצצים, ואז, אחד הילדים עלה על הכסא ומשך את המפה...

'הודו לה' כי טוב' - ואז נראה - 'כי לעולם הסדו!'

המצוה היא להודות להשם, ואיך אפשר לקיימה בלי להגיע למסקנת הסיפור - להודות!

הזוהר הקדוש - בקטע הנאמר בקהילות רבות לפני תחילת סימן 'מגיד', מגלה כי ההודאה - היא זו שמזעיקה לביתנו את המלאכים, את אותם אורחים נשגבים. כשיהודי יושב בליל הסדר ומודה להשם יתברך - כל פמליא של מעלה מתעוררת, הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו קורא להם, ואומר: 'היכנסו נא לבתי היהודים, המספרים עכשיו בשבחי ומבארים את ניסי וגבורתי!' לפיכך, רבים נהגו להוסיף ולספר בליל הסדר סיפורי 'ציאת מצרים' אישיים, ניסים שנעשו להם, פלאות שהצילו אותם מרדיפות הגויים. כי הלילה הזה מוקדש להודאה על ניסים של כולנו, וגם לנצל אותו להודות לה' על ניסים פרטיים, על ישועות אישיות!

ההודאה בפסח, פותחת לנו צוהר לענין ההודאה. ההודאה של יהודי פותחת שערי שמים, נותנת כח ועוצמה להשפיע טובה וברכה לעם ישראל, בליל הסדר ובכל ימות השנה. לפיכך מסיים הזוהר ומסכם כי ראוי לכל יהודי להודות לה' תמיד על רוב ניסיו וגבורותיו, כי ההודאה - היא המפתח החזק לפתוח שערי שמים, ולזכות להשפעות טובות וברכות.

ליל הסדר כבר כאן, זה הזמן להתרומם ולהתרונן: 'ברוך אתה ה' אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו הלילה הזה! כן יגיענו למועדים ולרגלים אחרים שמחים בבנין עירך... ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו!'

טביעה מהרידה!

זה קרה בקיץ שנת תשע"ה, בבית משפחה מקרובי משפחתי. בני הזוג שוחחו ביניהם על ענין ההודאה, ועל החשיבות לראות את הטוב שהקדוש ברוך מעניק להם, בהעניקו פרנסה, ילדים, בריאות ונחת. הן זה ממש לא מובן מאליו - מדובר בשרשרת ניסים רצופה וגלויה, ויש להקדיש זמן להודות על כך!

לאחר ההתבוננות המשותפת בענין, החליטו בני הזוג להשתדל למצוא כל יום מספר דקות, ולהקדישן להודות לקדוש ברוך הוא - בפרק תהלים, באמירה מהלב, או במילים פשוטות וברורות בשפה המדוברת. פשוט לומר תודה לבורא עולם! וכך,

מדי יום ביומו, מצאו בני הזוג את מה שהגדירו 'התודה היומית' - דקות המוקדשות להודות לבורא עולם על כל הטוב שגמל עימם.

היה זה בחודש אב. בני המשפחה יצאו לחופשה בעיר קטנה במרכז הארץ. במסגרת תוכנית החופשה, הוחלט כי באחד הימים ייצאו האב ובניו הקטנים לבריכה המקומית למספר שעות, כשאחר כך תמתין להם האם במקום המפגש, ובני המשפחה ימישו יחדיו ליעד הבא...

בהגיע השעה היעודה, התייצבה האם במקום המפגש כמוסכם, והמתנה לבעלה ולילדים. אך הדקות חולפות, חמש דקות וגם עשר, ואף עשרים דקות חולפות - ועדיין הם לא יוצאים מהבריכה. הדבר נראה מוזר - הן התוכנית סוכמה מראש, היא מדויקת לפי שעות מוקצבות לכל אתר ואטרקציה - מה הטעם לאיחור?

הזמן ממשיך לחלוף, הם עדיין לא מגיעים, והיא נאלצת לעמוד ולהמתין. זה לא נעים לחכות בחום, אולי אפילו קצת מעצבן... 'הרי מדובר בכמה דקות

המשך בעמוד הבא <<<

הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

לפיכך אנחנו חייבים להודות... (מנוסח ההגדה)

הנה, אנחנו כבר כאן, הגענו לרגע המיוחל. התרגשות עזה בוערת בלב כל יהודי, הנה כבר מתקדש הלילה הנשגב בשנה, ליל הסדר... זהו הלילה אליו נכסף כל יהודי - זכרונותיו, ניגוניו וניחוחותיו שמורים אצלו במגירה המוזהבת ביותר במוח. זהו לילה שאין מואר ממנו, לילה של חיבור טהור ואמיתי בין דורות, בין יהודים לאביהם שבשמים, ובין כל יהודי לרגשותיו...

נשב לשולחן ערוך מלכותית, בפאר והדר, כבני מלכים. בראש השולחן ישב ראש המשפחה, לא פעם זהו סב בא בימים, שנערך ללילה הזה בזכרונות מתקופות קדומות, בסיפורים מעוררי געגוע, ובניגונים מרגשים וכובשי לב. לצידו, נסב כולנו מול גביעי כסף מהודרים, והקטנים המצפצפים בקול מתוק 'והיא שעמדה' זוכים הלילה לכותל המזרח לצד הוריהם. כולם ישתו ארבע כוסות כבני חורין, האחד יזכה לפתוח בהכרזה 'קדש!', ויפתח את הלבבות כולם בבת אחת...

זהו לילה ייחודי, בו אנו פותחים את הדלתות, ומזמינים 'כל דכפין' לבוא ולהתארח. זהו לילה בו כל יהודי אורח או מארח. אך סביב השולחן לא יושבים רק אורחים בני אנוש - אלא שניתנת לכל בית יהודי הזכות לארח על שולחנו אורחים מעולמות עליונים, מלאכי מעלה הבאים לשבת אתנו ולהשתתף עימנו בליל הסדר...

מי מזמין את האורחים הללו לשולחנו? מה גורם למלאכי מעלה לרצות לרדת לעולם הזה, להיכנס לכל בית יהודי ולהשתתף בעריכת הסדר? מה טעם אנו זוכים - פעם אחת ויחידה בשנה - לאורחים כה רמי מעלה?

אחת המתנות בליל הסדר, סביבה נסוב חלק גדול מליל הסדר ואף עיקרו, היא סיפור יציאת מצרים. זוהי מצות עשה מן התורה, בה אנו עוסקים ברגש רב ובעיון, מאריכים לבאר את ההגדה ולהמחיש את סיפורה, כדי שכולנו נבין, נרגיש ונחוש, 'כאילו הוא יצא ממצרים' - שנהיה הכי קרובים להרגשה האישית כאילו אנו משועבדים לפרעה, עובדים בפרך, ויוצאים לחירות

- בנס גאולה פלאי ומעורר השתאות, בשבחו נספר בלילה זה. אבל אם נבקש לדעת מה מהותה של מצוה זו, אם נבקש לברר על מה ולמה אנו כה עסוקים במצוה זו, נעייין בלשון הרמב"ם המגלה: 'ואריך בדברים בהגדלת מה שעשה לנו ה'... ולהודות לו יתעלה על כל הטוב שגמלנו... וכל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח!'

במילים אלו, אנו מגלים את הסוד שטמון בסיפור יציאת מצרים. הלילה הזה מוקדש להודאה, זו מטרתו ויעודו של ליל הסדר, להודות להשם יתברך שבחר בנו מכל העמים, שמע את אנקנתו תחת עול השעבוד האכזרי במצרים, והפליא לחולל ניסים ומופתים מעוררי השתאות כדי לגאול אותנו, להוציאנו מעבדות לחרות, ולכונן אותנו כעם קרוב.

יתירה מזאת, בספר הליכות שלמה מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נפסק, כי מי שאינו מודה לקדוש ברוך הוא ומספר את סיפור יציאת מצרים מתוך הודאה - יתכן שלא יצא את חובת המצוה. כי הלא מטרת

ואז ראתה, חוותה והרגישה - כי ההודאה שיצאה מפיה, המילים המרגשות שאמרה בתודה לה' על שלושה ילדים בריאים - הותירו גם את בנה הטובע חי ובריא!

בשיחה עימם, אומרים לנו ההורים בהתרגשות: 'לא ידענו, כי ההחלטה על ה'תודה היומית' תוכיח את עצמה בכזו מהירות. התברר לנו כי יכולת ההודאה רבה ועצומה עד מאוד, והיא הצילה לנו את חיי הילד!'

כי ליהודים יש מפתח, חזק ועוצמתי במיוחד, קוראים לו הודאה. הן הקדוש ברוך הוא עושה לנו כל כך הרבה טוב - משפחה, ילדים, חיים מאושרים, פרנסה, ומה לא... - יהודי שמודה על כל הטוב הזה, פותח דלת להשפעות טובות נוספות, מאפשר לבורא עולם להעניק לו עוד ועוד!

הוא שאמרו חז"ל במדרש שוח"ט, שכל האומר שירה על נס - זוכה שנעשה לו נס אחר. ככל שיהודי מודה יותר על החסד היומיומי, ככל שיהודי מקדיש זמן לראות את הטוב שסביבו ולהודות על כך - הוא פותח לעצמו את השערים, הוא מזכה את עצמו בהשפעות טובות נוספות, הוא נותן את הכח והעוצמה לתת לו עוד טוב, להשפיע עליו עוד שפע ברכה.

הבה נאמץ את גישת ה'תודה היומית' - להשקיע מדי יום זמן להודות לבורא עולם במילים פשוטות, מהלב שלנו, מהתחושות שלנו, פשוט לומר תודה לבורא עולם. כך נפתח לנו שער לישועות רבות וברוכות, ונזכה בהשפעות טובות לנו ולילדינו.

'הודו לה' כי טוב' - ואז נראה - 'כי לעולם חסדו!'

תודה על מצות שבורות...

שולחן ליל הסדר, בבית הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל. השולחן כבר היה ערוך בטוב טעם, המצות השמורות והיקרות נחו עליו בשלווה, ממתניות לתחילת הסדר. כמו ברוב בתי ישראל בליל הסדר, גם ביתו של רבי זלמן המה בילדים ונכדים מתרוצצים, ואז, אחד הילדים עלה על הכסא ומשך את המפה, והמצות המהודרות נשברו...

שוד ושבר. אחרי שנבחרו שלוש מצות שלמות ונאות לליל החג, לפתע אכזבה שכזו... הכל הביטו ברבי זלמן היושב בראש. שלא כעס ולא קצף, וגם חיוכו הנעים לא מש מפיו. אחרי רגע קט קפץ ממקומו בשמחה עצומה וקרא: 'רבונו של עולם, כמה אני מודה לך שזיכית אותי בנכדים מתוקים כאלו!'

זהו. אף מילת שבר, אף צעקה, אף הערה למי מבני הבית. הן מהותו של הלילה הזה הוא הודאה - אז גם אם ישנן תקלות, ולפעמים נוצר לחץ - עדיין יש למצוא כל דרך לשמור על מהות הלילה - להודות להשם יתברך, כי נכדים מתוקים ובריאים, תוססים ועליזים שיודעים איך לשבור מצות בדיוק ברגע הלא נכון - זו מתנה יקרת ערך שקיבלנו

מבורא עולם, וכמה חשוב לדעת, שגם ברגע הזה - טוב להודות לה! הודאה היא לאו דווקא ברגעים השמחים, כשהכל הולך כשורה. 24 שעות ביממה - גם ברגעים קשים ומאתגרים, אנו אומרים 'הודו לה' כי טוב!'

מול אש בוערת...

הסיפור הפעם הוא עדות אישית, מתוך ביתי פנימה: היה זה בליל שבת חנוכה שנת תשע"ו. נרות החנוכה דלקו יפה על אדן החלון, מאירים באור זוהר את תקרת הבית. לפתע, נר אחד נפל על השיש, ולהבה קטנה החלה לבעור...

השמן מהנר התלקח, כמו מדורה קטנה בוערת על אדן החלון. הילדים הביטו במחזה בחרדה רבה, והאמת - גם ההורים. הן שבת היום, אסור לכבות את הדליקה המתלקחת, והיינו בחרדה דרוכה לוודא אם לא ייווצר כאן חשש לפיקוח נפש, כשבינתיים - הבית כולו נתון לחסדי הלהבות...

אין דרך לתאר את ההלם, את החרדה האופפת. עמדנו והבטנו בלהבות המלחכות בהנאה כל טיפת שמן, גובהן הולך ועולה, מחסיר עוד פעימה בלב הילדים...

פנויות - היא אומרת לעצמה - 'אפשר לנצלן ל'תודה היומית'! הרי ברוך השם זכינו ילדים בריאים וחייכניים, יצאנו לחופש עימם, ואנו נהנים מכל רגע... הן הקב"ה בטובו העניק את כל אלה, אז את הזמן החולף - אקדיש ל'תודה היומית'!

היא עומדת וממתינה, ותוך כדי - לוחשת בלב מתרונן, מודה ומוקירה על כל הטוב, וכן, גם על כך שהיא ממתינה עכשיו, גם על קשיים היא מודה, גם על מה שנראה כתקלה - כי כנראה זה לטובה....

לפתע, כמו רעם ביום בהיר, החרידו קולות סירנות עולות ויורדות את הרחוב בו המתינה. היא מביטה באורות המנצצים ממרחקים, וזיהתה אמבולנס, ואחריה רכב טיפול נמרץ, ואחריהם עוד כמה כונני הצלה מזנקים למקום. היא לא סקרנית, בוודאי שלא תיגש לשאול מה קרה, אך זה קצת מוזר - מה מעשיהם כל אלו במבנה שמאחוריה?

כוחות ההצלה לא הוחשו בחינם לבריכה המדוברת. המציל הוא שהזעיק אותם, לאחר אסון טביעה מזעזע להחריד...

היו אלה ילדיה של האשה, ששהו במים בצוותא עם אביהם. הילדים המאושרים לא ידעו את נפשם משמחה, קיפצו על גלגלי הים, התזו מים לכל עבר, צוחקים במתיקות ונהנים מכל רגע. האב דרוך בשמירה בשבע עיניים, מים הם לא משחק ילדים...

'סך הכל הילדים זהירים וממושמיים', ציין לעצמו האב בסיפוק. הם אמנם מוציאים את המרץ וחווים את החוויה עד תומה, אך לא מגזימים ולא מסתכנים. הגלגלים והמצופים איתם, על כל צרה שלא תבוא...

והיא באה בגדול. כשפנו לצאת, בסיבוב הבריכה האחרון, הסתובב בן השלוש על הגלגל והרים את ידיו אל על. אחיו הגדול יצא מהבריכה כשאביו תומך בו, וכשהסתובב האב גילה כי יש גלגל - אך אין ילד!

האב החל לזעוק זעקות נואשות: הוא טובע! הוא טובע! - - -

המציל נזעק למקום לקול זעקות האב, ומיהר לצלול פנימה. הרחוצים החלו נמלטים מהמקום בבהלה, לקול צעקות וזעקות חרדה, לנוכח דמותו של ילד קטן בן שלוש, חסר אונים, מוטל בקרקעית הבריכה...

המציל מיהר להגיע אל הילד, וכשהוציאו - לחרדתו התברר כי הילד אינו נושם... המציל הרטוב מתחיל במלאכת ההחייאה, אך ללא הצלחה. הוא פרץ ידיו בייאוש, ואמר לאב בצער: 'אין מה לעשות...'

האב פרץ בזעקות שבר: 'לא! לא! אנה, תציל את הילד שלי, אנה תנסה שוב!'

אבל זה נראה אבוד, הרי הילד לא נושם ולא קיבל אספקת חמצן למות. כך אי אפשר לשרוד, וזה כנראה מה שקרה לו!

כל הבריכה היתה כמרוקחה, הכל עומדים מסביב בפאניקה, חלקם ממלמלים פרקי תהלים, חלקם אילמים מזעזוע, חלקם מנסים לסייע וחלקם שואגים בחרדה...

ה'תודה היומית' שהצילה...

באותה עת שחה בבריכה רופא, וגם הוא נזעק לקול ההמולה. עודו רטוב עד לשד עצמותיו, אך המחזה המזעזע הריץ אותו לזירה. 'אתם תתפללו!' צווח בהיסטריה לעבר המביטים בו, 'ואני אנסה את שלי!' - אמר, והחל לעבוד במרץ...

דקות ארוכות הנשים ונפח, דפק ועמל, עד שהילד הגיב, ולו בהקאה קלה. אך התגובה הזו היתה כמו זריקת מרץ מעודדת... הרופא התנשם בכבדות, האדים ממאמץ, ראשו הגיר נחלי זיעה, והוא עדיין מעסה, ומנשים, ונותן מכות בשוקר חשמלי...

לבסוף, בניסי ניסים, התעורר הילד, ופונה לבית החולים בניידת טיפול נמרץ. כשהגיע לבית החולים כבר נשם בכוחות עצמו!, ובתוך 24 שעות בלבד - שוחרר לביתו, שמח וטוב לב, בריא וחייכן כתמיד!

כל זמן ההמתנה מחוץ לבריכה, האם אינה מבינה מה הטעם לעיכוב. היא מחייגת שוב ושוב לסלולרי של בעלה, אך הוא לא עונה... אין לה מושג כי בנה נאבק על חייו, היא לא משערת כי הבריכה כולה בפאניקה, אין לה שמץ מידע כי חיי בנה מוטלים עכשיו בסכנה קיומית... היא רק מנצלת את דקות ההמתנה הארוכות הללו ל'תודה היומית', ומרבה לשאת עיניים ממתניות לכיוון שערי הבריכה...

לפתע, גילתה את בנה יוצא את שערי הבריכה על אלונקה, נישא בידי צוות רפואי מיומן היישר לדלתות האמבולנס הפתוחות. מאחוריו צועד אביו, עדיין סמוק ומבולבל, נרגש ונסער, עיניו נוטפות דמעות והוא רועד בהיסטריה... ואז הוא אומר לה בקול: 'ברוך השם, תודה להשם - הוא חי, הוא חיי!'

רק אז הבינה האם את הסיבה לעיכוב הממושך. רק אז הפנימה כי היה כאן מאבק על חיי בנה, בזמן בו עמדה והמתינה, ופיה ממלמל דברי הודאה.

מהותו של הלילה הזה הוא הודאה - אז גם אם ישנן תקלות, ולפעמים נוצר לחץ - עדיין יש למצוא כל דרך לשמור על מהות הלילה - להודות להשם יתברך

שמש בית הכנסת נבחר להודיע לרב על החלטת הגבאים, אך בהיותו אדם עדין נכנס אל הרב ומצאו יושב ולומד כהרגלו, השמש הסתובב בחדר באי נוחות ולא פצה את פיו, 'מה אתה מחפש?' שאל הרב את השמש, 'את הרבנות של פרוביז'נא אני מחפש, היא אבדה...!' ענה השמש

מה חיפש הט"ז באמצע הלילה בבית המרוזח?

הרב ישראל ליוש

'וַיִּשְׂא הָעַם אֶת בְּצֻקוֹ טָרֵם יְחִמְיָן' (שמות י"ב, ל"ד)

מה ראה הקב"ה לכוון את שעת יציאת עם ישראל ממצרים בעוד שבצקם טרם החמיץ? שואל הסבא מקלם בספרו (חכמה ומוסר ח"ב מאמר קי"ט), מדוע שלא תדחה יציאת מצרים עד שהבצק יאפה לגמרי, ויוכלו לשאת עמם לדרך לחמים אפויים כדבעי?

אלא - אומר הסבא מקלם - רצה הקב"ה ללמדנו פרק חשוב בדרכה של תורה, וכמאמר המשנה: כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא.

הדרך להגיע אל האושר הרוחני, הוא רק ע"י מיעוט תענוג גשמי. כי אדם שיתאוהו כל העת לתענוגות העולם הזה, לעולם לא יגיע אל סיפוקו, ותמיד יהיה בצער כי אינו משיג את מבוקשו. לעומתו, האדם המסתפק במועט וחי בפשטות, הרי אין מאושר ממנו, כי לעולם אינו מרגיש חיסרון, ושמח הוא במה שיש לו.

בזאת גם נבין את דברי המשנה: איזהו עשיר השמח בחלקו, כי השמחה במה שיש לאדם. תביא אותו לרמת אושר וסיפוק עוד יותר מהעשיר, כי העשיר, אמנם יש לו ממון רב, אך אינו מסתפק בכך ורוצה יותר, ולעולם אינו מאושר, אך השמח בחלקו הוא שלו, רגוע ושמח, ומרגיש שלא חסר לו כלום.

אם כן - אומר הסבא מקלם - את זאת רצה הקב"ה ללמד את עם ישראל ביציאת מצרים. בשעה שאתם יוצאים משעבוד מצרים, דעו לכם! שלא יצאתם משם כדי לחיות חיי עונג ונחת, אלא כדי לקבל על עצמכם עול מלכות שמים, ולא תהיו מאושרים בעול זה, אלא אם כן תלמדו לחיות חיי צער ודחקות, והסתפקות במועט, כי אי אפשר להשיג אושר רוחני יחד עם חיפוש תענוג גשמי.

ולכן הוא הוציא אותם כאשר בצקם טרם החמיץ, כי המצה שהיא לחם עוני מסמלת את חיי הדחקות, והיציאה במצב דחוק כשמשארותם צרורות בשמלותם על שכמם, מלמדת שלימוד תורה והתעסקות בחיי נצח צריכים להיות בכל מצב, ולא דווקא כשקל ונוח, ואדרבה זוהי החרות האמיתית, וכמאמר חז"ל: 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה'.

...

עניות מחפירה היתה מנת חלקו של הט"ז, ואף שבזכות גאונותו העצומה בתורה זכה לשמש ברבנות בעיירת פרוביז'נא כבר בצעירותו, עובדה זו לא הקלה עליו מבחינה כלכלית, כי עיירה קטנה ודלה היתה, והאנשים הדלים

שגרו בה, לא הצליחו להפריש מפת לחמם עבור משכורתו של הרב. וכך בדלות ובעניות, כשבביתו אין אפילו כדי הצרכים הבסיסיים, המשיך הט"ז לעמול ולשקוד על התורה בהתמדה רבה יומם ולילה. לילה אחד, בעודו יושב והוגה בתורה, חש כאבים עזים בשיניים, כל ניסיונותיו להתעלם מהכאבים ולהמשיך לצלול בים בתלמוד, לא צלחו, הכאבים היו חזקים ממנו, והוא הרגיש שכך אינו יכול להמשיך ללמוד.

משקה חריף המכיל אלכוהול היה יכול לעזור - הרהר הרב, אך אף מעט ממוצר כזה לא היה בביתו. ופתאום ניצץ לו רעיון, לפנות לבית המרוזח המקומי שפתוח כל הלילה בתקוה ששם ודאי ימצא מעט אלכוהול להרגיע את שיניו, וכך יוכל להמשיך ללמוד. בעל בית המרוזח, נענה מיד לבקשתו של הרב, ונתן לו כוסית משקה. הכאב נרגע מעט, והרב שאל את בעל בית המרוזח כמה עליו לשלם על הכוסית, 'קופיקה אחת' - ענה בעל בית המרוזח, 'אין לי כרגע אף מטבע, תרשום את חובי ובעזתי' כשירווח לי אשלם לך'.

הנוהג בבית המרוזח היה שרוב המבקרים שם שלמו על השתיה מיד, והמעטים שהיו מקיפים, חובם היה נרשם על קיר בית המרוזח, רישום זה היה אזהרה חמורה לחייבים שישלמו את חובותיהם מהר, כדי ששם ימחק לאלתר מן הקיר.

כך עשה בעל בית המרוזח גם לגבי חובו של הרב, הוא רשם על קיר בית המרוזח: 'הרב חייב קופיקה אחת', והנה למחרת בבוקר כאשר הגיעו ראשוני

השתיינים לבית המרוזח, התפלאו לראות על קיר בית המרוזח את שמו של הרב שחייב קופיקה על שתיית כוסית, הולכי הרכיל ששו כמוצאי שלל רב על מציאתם והתלחשו זה עם זה על עיסוקו החדש של הרב, 'חשבנו שהרב שלנו מתמיד גדול ושקוע בלימוד, והנה אנחנו נוכחים לדעת שהוא מבלה את לילותיו בבית המרוזח', חיש מהר השמועה עשתה לה כנפיים והגיעה אף לאוזניהם של הגבאים, שהחליטו לפטר את הרב מתפקידו.

שמש בית הכנסת נבחר להודיע לרב על החלטת הגבאים, אך בהיותו אדם עדין נכנס אל הרב ומצאו יושב ולומד כהרגלו, השמש הסתובב בחדר באי נוחות ולא פצה את פיו, 'מה אתה מחפש?' שאל הרב את השמש, 'את הרבנות של פרוביז'נא אני מחפש, היא אבדה...!' ענה השמש.

הט"ז היה פיקח מאוד, והבין מיד את אשר ראו תושבי העיר בבית המרוזח, הוא לא ניסה להסביר את מעשיו וקיבל עליו את הדין באהבה, הוא ארז את מעט מטלטליו הדלים, ועזב את העיירה.

תקופה לאחר מכן התמנה הט"ז לרב העיר 'לבוב', שהיתה עיר גדולה וחשובה, תורתו ואישיותו התפרסמו והיה לאחד מגדולי הפוסקים, וזכה שפירושו על השולחן ערוך הוא אבן יסוד ללומדי ופוסקי ההלכה.

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל

פעם, כשהיסב רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל בשולחן ליל הסדר עם בני משפחתו, נשמעו אחר חצות דפיקות בדלת. לא היו אלו דפיקות רגילות, של אדם שהתעוררה אצלו שאלה הלכתית, ונדרשת לו הכרעה מהרב. היו אלו דפיקות בהולות ותקיפות

"זאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים"

הרב אהרן כהן

"ואכן, ביום השלישי למאסרו", מספרת הרבנית ברמן, "אירע המהפך. הרודן הקומוניסטי סטאלין מת משבץ מוחי, ואבא הנידון למוות - נגזר לחיים! אני זוכרת איך כולנו, גם כילדים צעירים, היינו מתפעמים כשהגיעו לפסקה החותמת את המגיד: 'לפיכך אנחנו חייבים להודות'. מילות ההגדה דובבו אלינו, וההתרגשות שבכולנו שברה שיאים חדשים. 'להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב, ומאפילה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה, ונאמר... הללוקה!'. באותם רגעים חשנו בהתרגשותו של אבא גם בלי שהכביר במילים. הוא היה מביט בעיניים זוהרות על השולחן המואר באור יקרות, ועלינו, ואומר: 'מי היה מאמין שנזכה לכך?'."

"אבל הוא האמין, וזכה, והיה מלא בהודאה לבורא העולם לפיכך!".

כמו"כ מסופר, פעם כשהיסב רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל בשולחן ליל הסדר עם בני משפחתו, נשמעו אחר חצות דפיקות בדלת. לא היו אלו דפיקות רגילות, של אדם שהתעוררה אצלו שאלה הלכתית ונדרשת לו הכרעה מהרב. היו אלו דפיקות בהולות ותקיפות, לכשנפתחה הדלת, נכנס לתוך הבית חייל, שחזותו העידה שעבר מסע ממקום רחוק במאמץ ובמהירות. פתח החייל וסיפר בהתרגשות שמגיע הישר מ'מסקרטיין'. הנוכחים בבית השתאו: מה מביא חייל להגיע ממקום מרוחק כל כך הישר לבית הרב, בעיצומו של ליל הסדר.

סיפר החייל שישנם בבסיס מספר חיילים יהודים. החיילים ביקשו לצאת לחג החירות לחופשה, המגיעה להם לפי חוקי הצבא. אך מפקד הבסיס, גוי נוקשה ותקיף, מתעקש שלא לאפשר להם לצאת, וכך החיילים היהודים עוברים את ליל הסדר בין כותלי המחנה, תחת שתלטנותו של המפקד הנוכרי. רבי עזריאל לא היסס, על אף היותו אז בן שבעים שנה, לבש את מעילו והתכוון לצאת. אחד מבני הבית שביקש ללוותו, נענה בשלילה מוחלטת. רבי עזריאל יצא לבדו מביתו וצעד למחנה הרחוק. בהגיעו. התעקש שברצונו להיפגש עם המפקד. לכשהתאפשר לו לבסוף, עמד רבי עזריאל בעוז כשמולו המפקד, דן והתווכח עמו, עד שעלה בידו, בסיעתא דשמיא, לשחרר את החיילים היהודיים.

לא לחרותו בלבד דאג רבי עזריאל, אלא לחרות כל אחד ואחד מישראל. כך זכו אותם חיילים גם כן, לקיים ולחוש את חג החירות. לפנות בוקר חזר רבי עזריאל לביתו אחר ההצליח במשימתו.

כאשר אדם מתמיד ועמל בתורה, נוהג ב'חסידות' במידת החסד, ומוסר עצמו לכלל ישראל, אין בזה כל הפרעה לגדילתו בתורה. זוהי שלימות האדם של גדולי ישראל, חסידות המקיפה תורה, תפילה, וחסד. חרות מכל מהלך של אנוכיות וחומריות.

אבותינו יצאו ממצרים לפני אלפי שנים, אך אילו הקב"ה לא הוציאם, היינו משועבדים עד היום לפרעה במצרים.

אבותינו נגאלו בימי קדם, ואף אנו, עודנו נגאלים כיום. חותם החרות הוטבע בנפשות ישראל לדורות עולם.

בעל 'עבודת עבודה', מקשה על הפסוק: "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת... זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני ישראל... ואת בתינו הציל" - לכאורה, הסיום "ואת בתנו הציל" נראה מיותר.

כי אם פסח הקב"ה על בתי בני ישראל במצרים במכת בכורות, ברור א"כ שהבתים נצלו!

אלא, כאשר ישאלו בניכם אתכם: "מה העבודה הזאת לכם?", על מה ולמה חוגגים הנכם ומאושרים בנסים אשר ארעו לפני אלפים בשנים? נענה ונגיד:

לא, לא רק על בתי בני" אשר במצרים פסח ה' אלוקינו במכת בכורות, אלא אף את בתנו אנו כיום הציל!

עליכם לדעת כי לא רק אבותינו שבמצרים נגאלו ויצאו מעבדות לחרות. אלא אפי' אותנו גאל עמהם, הוציאנו יחדיו מגלות לגאולה, ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים.

לא רק בימי השואה בחורבן יהדות אירופה, ניסו זדים לקחת את נפשותינו בשבי, לעשות אותנו לעבדים, אלא בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, הסכנה הזו אורבת לנו תמיד.

כל יהודי, גם בדור שלנו שמתעלה, שמוסר נפשו, שמכיר כי כוחות עליונים נטעו בו - הרי הוא בן חורין! את בתנו הציל אלוקינו! גם במצבים הנוראים בו שהו יהודים, תמיד הקב"ה היה עמנו.

בתו של הרב הגאון ר' יעקב גלינסקי זצוק"ל מספרת שסיפר אבא באחת מדרשותיו: "הרוסים גזרו את דיני למוות. הוכנסתי לתא הנידונים למוות, למשך שבעים ושתיים שעות ארוכות ונוראיות. מסביב היו נידונים למוות נוספים, שייללו, בכו, הטיחו ראשיהם בקרקע, או שקעו בדיכאון כבד ועמוק, לקראת המוות הקרב אליהם בצעדי ענק. השתדלתי לנהוג כפי שלמדתי בנובהרדוק, ושמרתי על סדר יום. התפללתי בשעות התפילה, למדתי, אכלתי, ואפילו הצלחתי להירדם בשלווה, כשהביטחון בהיותי בידיו של הבורא, ממלא כל תא בלבי.

"הנידונים שמסביבי נדהמו. מי יכול לאכול בשעה כזו, ועוד לישון? לפתע התכוּפף אלי גוי אחד, שנידון אף הוא למוות. היה זה כומר, שרעד כולו מפחד. 'אתה היחיד מכולנו שתינצל!', אמר לי. 'איך אתה יודע?', שאלתי אותו בתמיהה. 'כי אתה היחיד מבנינו שסומך על הבורא - אז גם הבורא עמך. וכשהבורא אתך, תינצל!'

אפילו הוא הבין זאת!", אמר אבא.

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

קו השיעורים
של 'דרשו'

מתקרב ל-

מיליון

דקות האזנה בחודש!!

הצטרפו גם אתם להאזנה יומית של שיעור מקוצר בכל נושא שתבחרו
גמרא, הלכה, אגדה, ווארט או סיפור על הפרשה

Dirshu
דרשו ד' ועזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

חדש!

בית ההוראה לרשותכם

האזנתם לשיעור ב'דף היומי בהלכה' ויש לכם שאלה? -
הקישו 8 ותועברו לשיחה עם רב שישמח לענות לשאלותיכם

שיעורי 'דף היומי בהלכה' בעברית, אידיש וצרפתית - **שלוחה 1/3**

חדש!

החוויה היומית

לשמוע את הניח היומי 'הפוחח בכל יום'. תכנית יומית בענייני דיומא משולבת עם הלכה יומית, סיפורי צדיקים, פינת התחזקות ועוד... בהגשת הרב אברהם פוקס - **שלוחה 3**

חדש!

'לקראת שבת'

העלון 'לקראת שבת' עכשיו גם בהאזנה תכנית מרתקת על פרשת השבוע משולבת בסיפורים מרתקים בהגשה של הרב שלום יכנס והרב אברהם פוקס - **שלוחה 7**

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: **077-2222-666** או ***4992**

באיזה הכשר היה הפיח של הכבשן במכת שחין?

יהיה מעצי אשרה, ע"כ.

ולכאור' צ"ב בדבריו, איזה חשש יש בפיח שעשוי מעצי אשרה, ונראה לבאר בב' אופנים, א. שהרי ע"י המכות הושרש אצל ישראל את האמונה בה' ובהשגחתו ואינו ראוי שיעשה דבר זה ע"י חפצא של עבודה זרה, ב. ע"פ מה שמובא בשמות רבה (יא,ה) שמששה זרק את פיח הכבשן והפיח עלה עד כסא הכבוד, והקב"ה הפכו לשחין ופיזרו על כל ארץ מצרים, וכיון שהפיח עלה לשמים למקום כסא הכבוד, אין ראוי שיעלה פיח שעשוי מעצי אשרה, ולכן היו צריכים ליצור פיח כשר.

ציור: יהושע וייסמן

קחו לכם מלא קנינים פיה כבשן וזרקו משה השמן ליעני פרעה. (ט,ח)
במושב זקנים לבעלי התוספות הקשו, מדוע במכת שחין נאמר 'לכם' מה שלא נאמר כן בשום מקום. ותירצו ששאר מכות הדברים עצמם היו בעולם אלא שהוצרכו רק להביאם למצרים, אבל שחין לא היה בעולם, כי הקב"ה לא רצה לקחת שחין שנגזר על בני אדם אחרים וליתנם על המצרים. ובס' שפתי צדיק (פר' וארא אות לז עמ' לג) עומד על הלשון 'לכם', שמשמע שהפיח היה צריך להיות משל משה ואהרן, כמו שמצאנו בכמה מקומות שנאמר 'לכם' שצריך להיות משלכם, וביאר זאת שהרי כתב רש"י כאן שהפיח נוצר מגחלים שנשרפים בכבשן, והרי הגחלים באים מעצים, ובמצרים היו הרבה עצי אשרה וכן הוצרכו לשרוף עצים וליצור פיח כשר שלא שנתעבד בהם עבודה זרה, ולכן הוצרכו לשרוף עצים וליצור פיח כשר שלא

עם איזו אצבע יש לשפוך מעט מן הכוס בליל הסדר?

ויאמרו התרוממים אל פרעה אצבע אלהים וגו'. (ח,טו)

הרמ"א (או"ח סי' תעג סעי' ז') כ' ונוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבעו כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט, הכל ט"ז פעמים.

במג"א (ס"ק כ"ח) מביא מהדרכי משה שיש לזרוק ב"אצבע" על שם מה שנאמר "אצבע אלקים היא", ודלא כמו שכו' בהגהות מנהגים לזרוק ב"זרת" קטן. ומביא שבילקוט שמעוני (וארא רמז קפ"ג) מובא מהפרד"א (פמ"ז) "אצבע שנייה לקטנה בה הכה את מצרים שנ' ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא", וא"כ יש לזרוק בקמיצה.

ובס' כל מנהגי ישורון (סי' נ"א ס"ק ט"ו) כ' שהטעם מדוע מחסרים מהכוס, דהוא זכר שבכל מכה היו המצרים חסרים.

מכת ברד האם ירדה מהעננים?

הניני מוקטיר קעת מחר כרד כבוד מאד (ט,יח)

וברש"י קעת מחר - קעת הזאת למחר שרט לו שריטה בכותל למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הברד.

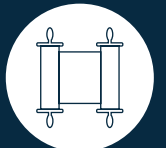
בס' באר יוסף (לר' יוסף סלנט זצ"ל) כ' לחדש שמכת ברד היתה בלא עננים, ומוכיח כן, דאם היה עננים איך החמה היתה מאירה על השריטה בכותל שעשה משה בבית פרעה. ובס' תפארת תורה (להגר"ש פינקוס זצ"ל) מביא לבאר זאת בשם ר' אהוד ריבלין, שענין העננים בעת הגשם הוא שכאשר בא שפע ברכה מן השמים הרי זו התקרבות עצומה של השי"ת להשפיע ברכתו, ולכן צריך מחיצה של ענן שהעולם יוכל לסבול ההתקרבות הגדולה של הברכה.

אבל במכת ברד שכל ענינה לא היה ברכה וקירבה כלל אין שם צורך בענן ולכן היה הברד בלי ענן אלא ירד מן השמים. מכיר פחיתותו ואינו מבקש מאת בוראו למלאות חסרונו, ולכן אינו ראוי לנס זה, ע"כ.

- מה טעמה של הזמנת העניים לבוא ולאכול, לאחר הקידוש על הכוס, כשכבר החל הסדר?
- מה כוונת בעל ההגדה באמרו: "אילו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים, דיינו" מדוע נאמר ההלל בליל הסדר בישיבה, ולא בעמידה כמו בשאר המועדים?
- מה שייכותה של האמירה "כל האדם כזב" לפסוקי ההלל?

השאלות בפרשת השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה והמועדים' לרכישה התקשרו 02-5609000

נהגו הרבה מקהילות ישראל, כי במיני מאכל שונים שהיו בדורות קודמים חשש חמץ, שוב אין אוכלים אותם משום "ואל תיטוש תורת אמך"

מדוע נהגו ישראל להחמיר חומרות בפסח, יותר מכל השנה?

אכילת דגים

יש שנהגו שלא לאכול דגים בכל ימי הפסח (מהר"ם שיק מנהגיו אות נט),
הטעם: וז"ל הפמג"ד (א"א סו"ס תמוז) 'דגים חיים שקורין קרפיון שולחין
מעיר לעיר, ובכדי שיישאר חיים מניחים פרוסת חמץ עם יין שרף בפיו, ואחר
שמתו יבלעו מהחמץ'.

טעם אחר: לפי שהיו מורחים י"ש על הדגים כדי שלא יסריחו, וחששו
מחמץ. ואע"פ שהיום לא נהגו כן, יש שנהגו כן.

דגים חיים: יש שקונים דגים חיים, שבהם אין את החששות הנ"ל (ויגד
משה סימן כז אות ט דרכי חיים ושולם מונקאטש מנהגי פסח אות תרו).

במנהג אכילת הדגים בפסח, כתב בסידור יעב"ץ (שער האיתון דף כא, א):
"זמין בשר ודגים ויין כפי כוחו מן המשובח, למצוות שמחת יו"ט". הרי
להדיא שהתיר אכילת דגים.

מקור לאכילת דגים: מדברי חז"ל (סוטה
יא, ב), שבשכר נשים צדקניות נגאלו
ישראל ממצרים, כי בשעה שהלכו לשאוב
מים הזמין להן הקב"ה דגים קטנים בכדיהן,
והולכו אותם אצל בעליהן. וכן מפורש
ברמב"ן (בהעלותך י"א, ד'). לאחר שהיו
גומרים עבודתם במצרים, היו רגילים לתת
להם דגים קטנים המצויים מאוד חלף
עבודתם (יפה ללב תעו ה). [כדרך שתקנו
לאכול כרפס (רבינו מנוח בהלכות חמץ
ומצה), זכר שהיו אוכלים ירקות, שהיא
רפואה למכה האברים (שו"ת שיח יצחק
סימן רו)].

דגים מלוחים: מנהג אשכנזי שלא לאכול
דגים מלוחים וה"ה דגים כבושים, הטעם:
לפי שבעבר היו מולחים אותם במלח
שנתערב בו חמץ (רמ"א תמוז ה). ועל אף

שהיום המלח הוא נקי, נשאר המנהג עד היום.

אכילת שום

יש נוהגים שלא לאכול שום בכל ימי הפסח, והטעם: בפרי מגדים (א"א
תסד א) כתב שאין יודעים טעם לחומרא זאת, מ"מ עתה אין להקל בפני עם
הארץ, ובצנעא לת"ח אין להחמיר.

יש שכתבו טעם לאי אכילת שום: כיון שאכילת שום מביאה לידי ריח רע,
ומפני שבפסח צריך אדם לשיח ולספר ביציאת מצרים, לכן ראוי שלא יריחו
ממנו ריח של שום וצנון (ספר ויגד משה סימן יז). יש שכתבו בשונה: מפני
שכל ישראל היו צריכים לעלות לרגל ולהיות ביחד, הקפידו שלא יאכלו שום,
כדי שלא יגרמו להם סבל על ידי הריח. ואמנם היה צריך לאסור בכל שלושת
הרגלים, אלא שכיום נחרב בית מקדשינו בעוונותינו הרבים, והמנהג הוא רק
זכר בעלמא למה שנהגו אבותינו, והנהיגו רק בפסח שבלאו הכי נהגו בו
חומרות רבות (דובר ישרים מרגליות ע' קיא).

טעם אחר: לפי שהיו מקומות שהיו גרעינים גדולים הדומים לשום, והיו
מכנים אותם 'קנאבעל', ובכדי שלא יתבלבלו ובמקום שום האמיתי יבואו
לאכול חיטים המכונים 'שום' והן יתחמצו בבישול, לכן תיקנו שלא לאכול
שום (שערי ימי הפסח פרק ב ט הערה כה בשם הרב ר' מרדכי הכהן שבדרון
נין של המהרש"ם).

נהגו ישראל להחמיר חומרות בפסח, יותר מכל השנה, משום שהיא המצווה
הראשונה שנצטוו עליה ישראל כולם, וקיבלו עליהם באהבה, והחמירו בכלליה
ופרטיה וכל המאריך בדקדוקיה מארכים לו ימיו ושנותיו (רדב"ז ח"ג תקמו
ושו"ת מן השמים סימן ע).

טעם אחר: לפי שכל יציאת מצרים היתה בגלל שלא שינו שמם לשונם
ולבושם, שהוא בגדר חומרא יתרה, ולכן מקפידים בפסח על חומרות והרחקות
יותר מכל השנה (משך חכמה פרשת בא על הפסוק ואתם לא תצאו).

טעם אחר: כיון שראינו שהקב"ה מחמיר, וכתב "בל יראה ובל ימצא", ומאי
נפק"מ לקב"ה אם אנו אוכלים חמץ או מצה? אלא כמלך שצווה על עבדיו
לעשות דבר, וכשהם רואים שהמלך מאד מחמיר בדבר, גם עבדיו מחמירים
לבדבר זה (ילקוט יוסף דף צ בשם רבו בעל תרומת הדשן).

בסגולותיה: מובא בשם האר"י שאמר: "שכל הנזהר ממשוהו בחמץ, מובטח

לו שלא יחטא כל השנה" (באר היטב
תמו א). יש שכתבו: מי שנשמר בפסח,
יועיל לו שלא יזדמן לו חטא כל השנה
(אמרי פנחס אות רנב דהקשה איך
אדם מובטח על החטא), וכן כתב
המקובל רבי עמנואל חי ריקי, בעל
'משנת חסידים' (ניסן פרק ג אות ד):
'השומר בפסח מחמץ כהלכתו, ומחמיר
בכל החומרות שמחמירים, יועיל לו
לנפש כל השנה'.

אכילת מצה

יש שמחמירים ביותר, שאין אוכלים
מצה כלל אחר ליל הראשון (והשני
לבני חו"ל), רק אוכלים למעדנים מיני
תבשילים (שערי תשובה סו"ס תס).
והטעם: כיון שאין חיוב אכילת מצה,
רק בלילה הראשון דכתיב "בערב

תאכלו מצות", וכיון שאם המצה לא נעשתה כדין, יש בזה חשש חמץ
דאורייתא, אף שאופים המצות עם כל הדקדוקים. מ"מ צדיקים ויראי שמים
חששו בכל זאת למשהו חמץ, ונמנעו מאכילתה בשאר הימים, אלא שבליל
הסדר אי אפשר לבטל מצוה דאורייתא משום חשש בעלמא (עיין מחצית
השקל תנח א).

ואין כל אחד יכול לנהוג כן, אלא א"כ הוא חסיד שמדקדק בכל הדינים,
לפי שיש בזה ביטול כמה מצוות.

יש אומרים שצריך לאכול מצות כל ימי הפסח, והטעם: משום שמחת יו"ט,
כי פתא סעדתא דלבא (שערי תשובה שם).

בספר מעשה רב (אות קפא) משמע, שהגר"א תמה על מנהג אי אכילת
מצה, והטעם: כיון שכותב שאכילת מצה בפסח היא מצווה (משנ"ב תעה
ס"ק מה מביא דבריו). ומה שקראו חכמים 'אכילת מצה בכל שבעה רשות',
הכוונה שמצווה לגבי חובה מקריא רשות, אבל באמת מצווה היא.

טעם אחר למנוע חומרה זו: לפי שמבטל מצוות ברכת המזון, ולכן יש לאכול
מצה בפסח. ועוד שמבטל על ידי זה סעודות שבת ויו"ט (נמוק"י או"ח תעה א).
בשו"ת 'ציץ אליעזר' כתב, שאין כל מקום לחומרא שלא לאכול מצה בשאר
ימי הפסח, בגלל חשש שאין לו יסוד בהלכה. שלא ניתנה תורה למלאכי
השרת, ואינו נקרא חומרא כי אם קולא במצוות שמחת החג (חלק י כז ה).

מהם עשרת הקניינים שעושים כדי למכור את החמץ לגוי?

למה לא מספיק קנין אחד? והאם יש במכירת חמץ חשש ריבית המצריך היתר עיסקא?

- אודיטא - שעושים הודאת בעל דין שהחמץ שייך לגוי, ובוה דעת הרבה פוסקים שעצם ההודאה גורמת קנין, ואכן דעת הט"ז בהלכות ריבית שהודאה אף שהיא מחייבת ממונית, אינה מועילה לגבי איסורים.
- משיכה - כאשר הדבר מתאפשר זה הכי טוב בצירוף כסף.
- שטר.
- דינא דמלכותא - מנהג של קנין שנפסק בחוק אופן שמועיל לקנות, אך ידוע הנידון אם במדינת ישראל נוהג דינא דמלכותא של אחינו התועים.
- גמירות דעת.

בסופו של דבר שום קנין אינו מוסכם, רק כסף ומשיכה יחד, אך כתב המשנ"ב (ס' תמ"ח סק"ז), שאם עשה קניינים אחרים יכול לסמוך להקל, כי חמץ שעבר עליו פסח הוא דרבנן. ועוד שבשעת איסורו נחשב שאינו ברשותו, ועשתה התורה כאילו הוא ברשותו, לכן מספיק גילוי דעת שאינו רוצה את זה.

ריבית במכירת חמץ, האמנם?

בדבר שאלת הריבית, הנה המכירה אין בה ספק ריבית, ומה גם שבגוי אין איסור ריבית, אלא ששקדו גדולי הדור על תקנת כלל ישראל, להציל מעוון ריבית, שנפגשים בו על כל צעד ושעל, אם בתשלומי גז, חשמל, טלפון ומים, או בקניות בתשלומים במחיר יותר ממזומן, או שנרשמים לקיטנה בתשלום מוזל מראש, ולא נדבר על יתרת חובה [אוברדרפט] בבנק או משכנתא. לכן, כדי להינצל ממכשול, קוראים גדולי ישראל לציבור עם הקודש, בזמן שבאים לרבנים למכור חמץ, לחתום ג"כ על היתר עיסקא. ומו"ר הגר"פ וינד שליט"א, במסירות נפש עמל להביא לציבור את נוסח שטר הית"ע 'ברית פנחס' המהודר, והדפיס עשרות אלפי שטרות, וכל יום עוד ועוד קהילות חותמות על היתר עיסקא 'ברית פנחס', ועוד מקדימים לפני מכירת חמץ לבער את איסור ריבית מדרבנן. ויהי רצון שבזכות הזהירות ופרישה מחששות ריבית, נזכה לתחיית המתים בקרוב. ויש לציין מש"כ הגר"ח פלאגי, שיש לתרום צדקה בפסח כמנין ט"ל לתיקון עוון ריבית, שע"ז תהיה תחיית המתים.

מכירת חמץ והיתר עיסקא
מוסכת עבודה זרה דף ע"א.

ובכן הבה ונלמד מסוגייתנו בע"ז דף עא. איזה קנין מועיל בגוי מן התורה, כסף או משיכה. שיטת רש"י שגוי קונה מן התורה בכסף ולא במשיכה, ושיטת ר"ת שגוי קונה במשיכה ולא בכסף, ולכן פסק השו"ע (ב"ר"ד ס' ש"כ ס"ו) לגבי בהמה שעומדת להוליד בכור, שראוי להקנות ממנה חלק לגוי כדי להמנע מקדושת בכורה בוולד, שצריך להקנותה בכסף וגם במשיכה, וכ"כ המשנ"ב ס' תמ"ח סק"ז שראוי לעשות גם כסף וגם משיכה במכירת חמץ.

מעשה במכירת חמץ, שלא ניתן לעשות משיכה, שלא שייך שהגוי יבוא לכל בית וימשוך את שירי החמץ המוטמנים, דנו הפוסקים כיצד להקנות לגוי לפי הצד שספק לא מועיל, ועושים עשרה קניינים ואלו הם:

- א. קנין כסף - וזה מועיל רק לשיטות שספק קונה בגוי, ונתבאר שיש בזה מחלוקת.
- ב. קנין אגב קרקע - ולצורך זה הוסיפו הרבנים בשטרות מכירת חמץ, שכל אחד משכיר טפח על טפח במקום מסויים בביתו [למשל בצד ימין שתחת מכונת הכביסה], וע"ז מקנה את חמצו בקנין אגב קרקע, וצריך להיות מקום שלא נמכר במכירת י"ג, כדי שיוכל להקנות על ידו את החמץ, ואם השטח כבר מכור מ"ג לא נוכל להקנות אותו בקנין אגב.
- ג. קנין חצר - שמשכירים את המקום שבו החמץ לגוי והגוי קונה בקנין חצר.
- ד. קנין סודר וחליפין - שהגוי נותן בגד או כלי, והרב זוכה בו עבור המוכרים ותמורתו מקנים את החמץ לגוי.
- ו. בשלשה אלו כתב המשנ"ב, שיש מפקפקים לומר שאינם נוהגים בגוי רק בישראל.
- ה. סיטומתא - כ"כ המשנ"ב שאם א"א לעשות משיכה, כגון שהחמץ מרובה, יקנה בסיטומתא, שזה מנהג הסוחרים לעשות רושם טיט על החביות כדי לקנותן, כמו כן עושים פעולה שהיא מנהג הסוחרים לקנות, כגון תקיעת כף או מסירת מפתח או נתינת פרוטה מחוץ למחיר לשם קנין.

<< המשך מעמוד 20 | ישיבת מיר שנחאי

הלימוד וצלילי התפילות בין כתלי "בית אהרון" מפיהם של שלוש מאות תלמידי הישיבה. בדרך בלתי צפויה זכה התורם המנוח שנפטר עירי, לאחר שנעקר עוד בחייו משורשי היהודים, ולא הותיר אחריו כל שם ושארית בעם ישראל - לפעילות רוחנית עצומה לעילוי נשמתו, למאגר בלתי נדלה של זכויות. במקומו בעולם האמת היה בוודאי אסיר תודה לישיבה הקדושה שאכלסה את "בית אהרון", והפכה אותו למקדש מעט אמיתי והשרתה את השכינה בין כתליו - כפי שהתבטא חכם אברהם.

סיפור הקמתו המופלא של "בית אהרון", שנודע לתלמידי הישיבה רק לאחר זמן, הפעים את הלבבות וגרם להתרגשות רבה. "אצבע אלוקים היא", היתה התחושה שהציפה את כולם. התזמון ה"מוזר" של האירועים, ההתאמה המדוקדקת של בית הכנסת לצרכיה של הישיבה (היה מי שטרך ובדק ונוכח שאפילו מספר מקומות הישיבה - תאם בדיוק את מספר תלמידי מיר שהגיעו לשנחאי...) - כל אלה היו מופלאים ממש. שוב, כמו לכל אורך המסע, היתה זו יד ההשגחה, אוהבת ומלטפת, שדאגה לכל, תיכננה הכל, יישרה את כל ההדורים וסללה את הדרך.

(מתוך הגדה של פסח - "תורת רבותינו" גדולי ישיבת מיר)

צאלח חרדון חגיגית, בדברי ברכתו כי המקום יעמוד לרשותו של כלל עם ישראל, לכל גווניו ועדותיו, אך התפילות תתקיימנה ב"נוסח בגדד", הנוסח של אבות אבותיו - ללא כל שינוי. דבריו אלה היוו מעין צוואה, והושמעו בפני קהל רב ואף נרשמו בכתובים ב"מגילת היסוד". עתה, משפך "בית אהרון" לביתה של ישיבה מיר, המורגלת בתפילה ב"נוסח אשכנז", קמה מבוכה. היו שהעלו את השאלה אם אין לדבריו של צאלח המנוח תוקף של נדר. מאידך גיסא - טענו אחרים כנגדם כי לימוד התורה והתפילות שיתקיימו בבית הזה ייטיבו עם המנוח ויפעלו לעילוי נשמתו מה שאין כן אם ימשיך המקום להיות שומם, ללא תורה ותפילות.

מי שהכריע בבעיה היה...חכם אברהם, האיש שיזם את הקמת בית הכנסת ושימש כמדריכו הרוחני של צאלח חרדון - פסק באופן חד משמעי כי במקרה זה, כשטובת נשמתו של המנוח תלויה בדבר - מותר להפר את רצונו. אין ספק כי במקומות בעולם האמת, ניחא לו לזכות בזכות העצומה של תורתם ותפילתם של מאות בחורים, גם נוסח התפילה שונה משל אבותיו, וזוהי טובתו האמיתית.

כך הוכרעה השאלה המביכה, ובמשך קרוב לחמש שנים הדהדו קולות

פירות וירקות שקליפתם רכה: יש הנוהגים שלא לאכול פירות וירקות שקליפתם רכה, כגון תותים, מלפפונים ועגבניות.
קילוף פירות: יש הנוהגים לקלף את הפירות והירקות לפני אכילתם (חיי אדם קצו ב), והטעם: לפי שמשתמשים לריסוס הפירות וירקות בחומרים שיש בהם חשש לתערובת חמץ, ולכן יש לקלפם. וכן חוששים שמא בא הפרי במגע עם פירורים, או חשש חמץ (תשובות והנהגות רכה).

אכילת פירות יבשים

יש הנוהגים שלא לאכול פירות יבשים בפסח (רמ"א תסז ח), הטעם: לפי שמפזרים עליהם קמח בשעה שמייבשים אותם, וחוששים שמא נדבק בהם בשעת ייבושם. טעם אחר: שחוששים שמא נתייבשו בתנור חמץ (רמ"א תסז ח, משנ"ב שם ס"ק כו חיי אדם כלל קצו ב).

באם ידוע שנתייבשו בדרך שאין חשש לחמץ מותר באכילה (רמ"א שם).
תפוחי אדמה

ה'חיי אדם' בנשמת אדם (סימן כ) כתב שהמנהג באשכנז שלא לאכול תפוחי אדמה, הטעם: משום גזרת קטניות, לפי שעושים מהן קמח ומחלף בקמח. **מנהג העולם:** לאכול תפוחי אדמה, והוא עיקר המאכל בפסח לרוב בני אדם.

בספר אוהל שלמה (דף לה) ל'בעל התפארת' שלמה מרדאמסק, כתב שצריך לתת הודאה על שלא היה מאכל זה בימי הגאונים, שהיו אוסרים אותו לפסח מחמת גזירת קטניות, משום שעושים מהם קמח.

רחיצת תפוחי אדמה: יש שרוחצים כל תפוחי אדמה שקנו לפסח לפני פסח (אורחות רבינו ח"ב הנהגות והידורים בעניני פסח אות ב עמוד פד).

קמח תפוחי אדמה

יש הנוהגים שלא לאכול קמח תפוחי אדמה בפסח. והטעם ע"פ דברי הטור (תסג) דהיכא דאיכא עבדי דמולזלים במצווה, אסור לאפות מקמח של מצה אפויה או שאר קמחים, דאתי לשרוי אף בקמחא. טעם אחר: לפי שהוא דומה לקמח דגן, וחוששים משום מראית עין.

מנהג העולם: אמנם יש שכתבו שאין לחדש ולגזור גזרות מעצמנו, וכל גזרת הגאונים דווקא בקמח העשוי ממיני קטניות. ומיהו הגרשז"א נהג להחמיר בזה, ובביתו לא קנו קמח תפוחי אדמה (שלמי מועד פרק פא).

טעם אחר: לפי שיש חשש שהעכו"ם שורין את השום בשכר (שדי חמד מערכת פסח סימן ו אות ט בשם הרב שב יעקב).
 וב'חיי אדם' (כלל קצו ז) כתב, דאין לזה שום טעם וריח ומותר באכילה, והמנהג לאסור הגיע בטעות מדברי ה'מגן אברהם', שכתב שאם יש שום אסור אפילו במשהו, אך שם מדובר בשום שחתכו בסכין חמץ והוא חריף, ולכן אסור באכילה במשהו.

ומיהו מנהג בחלק מקהילות שלא אוכלים שום בפסח: ה'שר שלום' מבעלזא שנשאל מדוע אינו אוכל שום, השיב, כתיב (משלי א ח): "אל תטוש תורת אמך", וכך הוא המנהג בבית אבי ואמי שלא לאכול שום בפסח (הובא בשו"ת חמדת משה סימן כב פתחא וזטא סימן ב אות ז).

שטיפת ביצים

יש שנהגים לטוף הביצים ולנקות את התבניות. הטעם: לפי שחוששים שמא נדבקו פיזורי חמץ ממאכלי התרנגולים לקליפת הביצה, ולכן יש לרוחוץ תחילה, כי חמץ בפסח במשהו (פמג"ד א"א תמו, בן איש חי ח"א פרשת צו אות ל).

חותמת בביצים: יש שנהגו בפסח לקנות ביצים בלי חותמת, והטעם: לפי שחששו שמא יש חמץ בדיו, והווי חומרא בעלמא, שאף אם הווי חמץ בדיו - נפסל כבר באכילה, ומיהו עיקר החשש שמבשל הביצה עם קליפה (שערי ימי הפסח פרק ב' חומרות הפסח טו).

תבניות ביצים: יש שנהגו לבדוק בתבניות הביצים שמא נשתייר שם חמץ. **קדירה לביצים בלבד:** יש שנהגו, שבקדירה שבשלו בה ביצים אין מבשלים בה שום מאכל, רק חוזרים ומבשלים בה ביצים (פמג"ד א"א בוטאטש תמו, דתוספות חיים על הח"א כלל קל ס"ק כב), והטעם: משום שחוששים שמא היו מונחות הביצים בקמח חמץ ובלע (פמג"ד שם).

מנהגים בפירות וירקות

פירות שיש להם קליפה: יש הנוהגים שלא לאכול פירות וירקות, רק כאלו שאפשר לקלפם (חיי"א קצו ב). והטעם: כדי להישמר מכל נדנדוד של חמץ, שאולי בא במגע עם הפרי והירק.

טעם אחר: יש שמדמים פירות וירקות לפירות יבשים האסורים בפסח, מפני שאומרים שמפזרים עליהם קמח בשעת תיקונם.

שם, מגלה ה'אור החיים הקדוש' כי עצם סיפור יציאת מצרים בליל הסדר הוא סגולה לזכות בזרע של קיימא, אמר הרבי...
 האברך יצא לדרכו, שומר את הדבר בלבו, נערך בצפייה דרוכה לליל הסדר, ללמוד את הקטע המדובר מספר 'אור החיים הקדוש', כפי הסגולה שהורה הרבי...

עוד לפני חנוכה תשס"ו, פעה התינוק הצעיר, אותו 'בן של ליל הסדר', פעיות ראשונות. כהיום, הילד בן עשר, ואביו זוכה לספר לו מיציאת מצרים בליל הסדר...

את התגלית הזו, שמענו מהמשפיע הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, שהעיד על עשרות זוגות שנושעו בזכות הסגולה הייחודית הזו, ותיעדנו אותה באופן אותנטי גם מפי בעל המעשה, אשר שמע את הסגולה מפי הרבי, קיים אותה, וזכה לישועה גלויה וברורה בזכותה!

כי הלילה הזה הוא לא יום ולא לילה, הוא יצירה נפרדת, שמימית, לילה שמאיר כמו יום ממש. שערי אורה פתוחים, שערי השפע מוריקים טובה, צריך רק לחטוף את ההזדמנות!

ויש הזדמנויות רבות כאלה במהלך הלילה - כשמוזגים כוס שני כתוב 'וכאן הבן שואל', ומקובלנו מצדיקים זי"ע שזו עת רצון לכל בן של אבא שבשמים, לשאול ולבקש, להתפלל ולהתחנן, לפעול ישועות גדולות בכל מה שהוא זקוק לו. גם בעת פתיחת הדלת לאלהיו הנביא, זו עת רצון ייחודית לפתוח שערי שמים, לבקש ולזכות.

באומרנו 'ונצעק אל ה' אלוקינו' באמירת ההגדה, זו הזדמנות לצעוק, לזעוק מעמקי הלב והנפש, להתחנן על כל מה שבוער ומציק, כפי שגילה הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפסא זי"ע שזו עת רצון שמימית. והעיקר - לזכור שזה לילה של הודאה, וכשיהודי מודה נפתחים לו שערי שמים, והוא יכול להשפיע שפע טובה וברכה, ישועות ונחמות עד בלי די!

פסח כשר ושמח!

ואז, תוך כדי המבט באש הבורעת והמעקב הצמוד אחריה, נזכרנו בכוחו של כח ההודאה, בסגולת אמירת 'מזמור לתודה', המסוגלת לחולל פלאות וישועות. החלטנו, שכ'עזרה ראשונה' נאמר את פרק 'מזמור לתודה' מתוך הודאה עמוקה על שהאש לא הפתיעה אותנו באמצע הלילה ואנו יכולים לעקוב אחריה ולבחון את ממדי נזקיה, ואולי בזכות אמירת 'מזמור לתודה' נזכה לחסדים גלויים וישועה מופתית...

שרנו 'מזמור לתודה' בהתרגשות רבה, וגם קיבלנו על עצמנו, כי אם הלהבות ייכבו מעצמן בתוך רגעים ספורים - תיכף ומיד תאמר כל המשפחה 'נשמת כל ח', בהודאה עמוקה להשם הטוב על הנס המופלא....

וכך היה - תוך כדי אמירת המזמור החלה האש לשקוע, ועד סיום אמירת המזמור - כבר דעכו הלהבות ונכבו כליל. ותפילת 'נשמת כל ח' שאמרנו באותו ערב - היא שבערה באש, בלהבה נרגשת של הודאה. הן ראינו בעינינו את כוחה של ההודאה שחוללה פלאים, ופתחה עבורנו שער לישועה...

לפעמים, כשצריך כלי עוצמתי במיוחד, יש את נשק ההודאה. כשיהודי צריך ישועה וכל הדרכים נראות כחסומות בפניו - הוא יכול לאמץ את גישת ההודאה. כי יהודי שמודה להשם - זוכה בישועות גלויות, גם נדירות ובלתי צפויות!

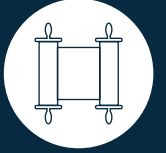
לילה של ישועות!

אחרי קרוב לעשר שנות המתנה ארוכות לזרע של קיימא, ולאחר שכבר ניסו בני הזוג סגולות רבות וחוו אכזבות לא מעטות, נכנס הבעל לכ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א בחורף תשס"ה, והביע בפניו את כאבו על השנים הארוכות וההמתנה הממושכת... 'מה עוד אוכל לעשות כדי לזכות בזרע של קיימא?' שאל בסערת נפש...

הרבי שמע את דבריו, וראשית עודד אותו וחיזק את ידיו. אחר כך הרהר קלות והוסיף: 'הנה, אנו מתקרבים לליל הסדר, אז תהיה לך הזדמנות...'. במתינות ובסבלנות, מסביר לו הרבי למה הוא מתכוון: 'ראה נא, זהו לילה כיום יאי. עצתי, כי בלילה הזה תלמד מספר 'אור החיים הקדוש' את הקטע בפרשת 'בא', פרק י"ג פסוק ח', על המילים 'הגדת לבנך ביום ההוא לאמור'.

סיכום שבועי בדרך היומי בהלכה

למה מותר לכסות את החמור בשבת ואסור לכסות בעלי חיים אחרים? מתי חובה למחות בגוי שלא יעשה מלאכה עבורו בשבת? האם בזמננו ישנה אפשרות לגוי להיות 'גר תושב'?

העבדים בשבת

- עבד גוי שהתנה עם אדונו בשעת קנייתו שלא ימול ויטבול, אך מקבל עליו את שבע מצוות בני נח, מותר להחזיקו למרות שאינו מל וטובל. ואם אינו מקבל עליו אף את שבע המצוות - בארץ ישראל אסור להחזיקו.
- עבד שנמול וטבל לשם עבדות - אסור בכל איסורי שבת כישראל; וישנה חובה מיוחדת על האדון למונעו מעשיית מלאכה, אף לצורכו של העבד עצמו.
- עבד שלא נמול ולא טבל לשם עבדות, ו'גר תושב' - רשאים לעשות מלאכה בשבת לצורך עצמם, ואדרבה, אסור להם לשבות ממלאכה, כיון שאסור לגוי לשבות בשבת.
- בניגוד לאיסור 'אמירה לגוי', שהוא מדרבנן, איסור האמירה לעבד שלא נמול ולא טבל לשם עבדות, וכן לגר תושב - הוא מדאורייתא. ויש אומרים שאם העבד שלא נמול ולא טבל, לא קיבל עליו לקיים את שבע מצוות בני נח, רק אדונו מוזהר שלא לצוותו לעשות מלאכה. ויש אומרים שאף אדונו אינו מוזהר על כך. ולמעשה, אין להקל כשתי דעות אלו.

מהלכות 'גר תושב'

- דינים רבים נאמרו ביחס ל'גר תושב', ואחד מהם - שישראל מצווים להחיותו, כלומר, להצילו ממוות, לרפאותו, ולתמוך בו אם הֵעֲנִי.
- יש מהאחרונים שנראה מדבריו, שגר תושב שקיבל עליו לקיים מצוות נוספות, מתחייב גם בהן. אבל גוי הבא להתגייר, אינו נחשב כישראל עד שימול ויטבול לשם גרות, ויקבל עליו את כל תרי"ג המצוות.
- בזמן הזה, שאין דיני שנת ה'יובל' נהוגים - נחלקו ראשונים אם נהוגים דיני גר תושב ועבד שאינו נמול וטובל לשם עבדות.

מצוות שביתת בהמתו

- אדם מצווה מדאורייתא, שבעלי החיים שבעלותו ישבתו בשבת מהמלאכות האסורות לאדם. ומצוה זו מכונה 'שביתת בהמתו'.
- כחלק ממצוות שביתת בהמתו, אסור לאפשר לבהמתו לצאת בשבת לרשות הרבים, כאשר מונח על גבה משא, כדרך שאסורה 'הוצאה' לאדם.
- בהמשך לאמור: מותר לאדם לאפשר לבעלי החיים שברשותו, לצאת בשבת לרשות הרבים עם אביזרי שמירה - רסן וכדומה - משום שהם נחשבים כבגד לאדם, אשר אין בו איסור 'הוצאה'.
- החמור הוא בעל מזג קר, ואף בתקופת הקיץ הלוהטת - הוא חש בְּקוֹר. ולכן, אף בשבת, למרות הטרחה שבדבר, מותר לכסותו ב'מרדעת'. אולם, בעלי חיים אחרים - אסרו חכמים לכסותם במרדעת, כיון שהדבר כרוך בטרחה, ומאיֵדך, אין בו תועלת, שהרי אינם זקוקים לחימום. ויש אומרים שגם בקרב בעלי חיים אחרים מצויה התועלת במרדעת, ולכן מותר לכסותם בה.
- באיסורי שבת דרבנן אין מצוות שביתת בהמתו, וכן אסור להוציא משא על גבי בהמה לרשות הרבים דרבנן, כיון שחכמים אסרו רשות הרבים זו כעין רשות הרבים דאורייתא.
- מלאכה שעשה גוי עבור ישראל בשבת, אסרו חכמים לכל ישראל ליהנות ממנה בשבת, מחשש שאם יהיה מותר ליהנות, יבואו לומר לגוי לעשותה. ופעמים שיש חובה למחות ביד הגוי לבל יעשה מלאכה עבורו.